UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK WUPPERTAL
BERGISCHE UNIVERSITÄT WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Danielis Chamieri Delphinatis Panstratiæ Catholicæ, sive Controversiarvm De Religione Adversvs Pontificios Corpvs.

Tomis quatuor distributum. : cum indicibvs necessariis.

De Canone Fidei

Chamier, Daniel

Frankfurt, 1627

Liber sextus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-907

Visual Library

LIBER SEXTVS.

DE CANONE.

Caput I.

DE AVTORITATE SCRIPTVRÆ, CATHOLICORUM Sententia.

ONSTAT ex superioribus disputationibus solam Scripturam Sacram esse in Ecclesia Canonem Fidei. Quæ deinceps in eo Canone controuertuntur; hæc reuoco ad duo capita: quorum prius, Natura est Canonis: alterum, eiusdem vsus. In primo capite duæ sunt Controuersiæ: Prima vnde sit autoritas Canonis, altera quæ sit Canonis perfectio.

II. Scripturam scimus idcirco appellari Canonicam, quod sit regula fidei. Quod si est, tum necesse est vt eius autoritati se omnes subiiciant, quicunque Christiano censentur nomine, id est profitentur se fidem habere. Imo Augustinus de Ciuitate Dei lib. 11. cap. 1. multo latius, eam sibi asserit omnia genera humanorum ingeniorum diuina autoritate excellentem subiecisse. Hanc igitur tantam, tam augustam autoritatem vnde habeat, an à se, an vero aliunde prima quærit controuersia: in qua versati sunt è nostris soli quos quidem viderim, ex professo Bullingerus libro de Scripturæ autoritate: & Vuhitakerus contra Stapletonum, solidissime, ac fusissime. Attigit Zacharias Vrsinus in Tractatibus Theologicis q. 3. de Scriptura: & obiter Daniel Tilenus contra Charronæi veritatem 3. c. 4. Ex aduersariis; Canus locor. Theologic. lib. 1. c. 6. 7. & 8. Stapletonus lib. 9. de Principiis Fidei: sed animosissime contra Vuhitakerum in Defensione Ecclesiasticæ autoritatis, & in Triplicatione. Rursusque in Relectione Principiorum controuers. 5. q. 2. Petrus Charronæus Parisiensis in 3. veritate.

III. Catholici ita censent, *Credimus & confitemur Scripturas Canonicas sanctorum Prophetarum, & Apostolorum vtriusque Testamenti, ipsum verum esse Verbum Dei, & autoritatem sufficientem ex semetipsis, non ex hominibus habere.* Verba sunt ex confessione Heluetica cap. 1. Et sensus, eam autoritatem librorum sacrorum, quam diximus, vndeque factum vt sint in Canone, esse ab ipsorum natura: hoc est eo ipso quod libri sint profecti ab autore Spiritu Sancto, esse etiam Canonicos, siue id Ecclesia decreuerit, siue minus: siue agnoscat, siue minus. Nam si decernat & agnoscat facere ex officio, quia sic teneatur: sin vero non decernat, aut agnoscat, facere contra officium. Præterea singulos fideles, ne exspectato quidem vllo huiusmodi decreto, teneri fidem suam subiicere iis libris, ab eorumque autoritate pendere: & grauiter peccare si non faciant. Atque adeo reipsa peccasse, qui Epistolam ad Hebræos, qui Apocalypsin, & alia nonnulla non agnoscebant pro Canonicis; quantumuis nullum intercessisset Ecclesiæ decretum, contra quam Papistæ contendunt licuisse olim de iis dubitare.

IV. Quod si quæratur quibus modis hæc nobis innotescere possit autoritas, respondemus ex Gallicæ Confessionis artic. 4. *Hos libros agnoscimus esse Canonicos, hoc est, vt fidei nostræ norma & regulam habemus, idque non tantum ex communi Ecclesiæ consensu, sed etiam multo magis ex testimonio, & intrinseca Spiritus Sancti persuasione, quo suggerente docemur, illos ab aliis libris Ecclesiasticis discernere, qui vt sint vtiles, non sunt tamen eiusmodi, vt ex iis constitui possit aliquis fidei articulus.* Et ex Belgicæ art. 5. *Hos libros solos recipimus tanquam sacros, & Canonicos, quibus fides nostra inniti, confirmari, & stabiliri possit. Itaque absque vlla dubitatione ea omnia credimus, quæ in illis continentur. Idque non tam quod Ecclesia illos pro Canonicis recipiat, & comprobet: quam quod Spiritus Sanctus nostris conscientiis testetur illos à Deo emanasse: & eo maxime quod ipsi etiam per se sacram hanc suam autoritatem & sanctitetam testentur, atque comprobent, quum & ipsi cæci rerum omnium quæ in illis scriptis prædictæ fuerunt, impletionem & exsequutionem clare conspicere, & veluti sensibus percipere possint.*

V. Ex his triplex ratio colligitur, qua nobis innotescat sacrorum librorum autoritas. Prima, Ecclesiæ testimonium, eos libros approbantis, recipientis, & commendantis. Secunda, interna Spiritus Sancti persuasio, eam ipsam autoritatem cordibus nostris insculpentis, certoque persuadentis. Tertia, ipsorum librorum, vt ita dicam; genius: ad quem referuntur omnia argumenta, quæ ab ipsorum contextu desumi possunt: inter quæ hoc est luculentissimum, ab euentu rerum prædictarum, quo olim Ethnicos Christiani valde vrgebant.

VI. Itaque merito VVhitakerus Papistarum calumniam amoliebatur, à nobis in hoc articulo respui testimonium Ecclesiæ. Immerito Stapletonus tanquam aliquid nouum, miratus est, & gratulatus Vuithakero, quod non repudiaret. Nos enim semper ita credidimus: magnum esse in quacunque re ad fidem Christianam pertinente Ecclesiæ testimonium, magnique omnino ponderis apud fideles: tantũ non ab eo pendere quid ad fidem pertineat. Exempli gratia: Articulum Trinitatis semper credidit Ecclesia Christiana, & aduersus insurgentes hæreticos suis decretis confirmauit. Nos vero huic Ecclesiæ testimonio siue decreto, absit vt nihil deferamus: imo absit, vt non multum deferamus. Negamus tamen ab eo factum, vt articulus ille pertineret ad fidem. Nam siue Ecclesia ita credidisset, siue decreuisset, siue non decreuisset, nihilominus non tantum quoad se Deus esset vnicus essentia, trinus personis: sed etiam quoad nos, idipsum pertinebat ad fidem, hoc est, credendum erat. Nec aliter in hoc de libris Canonicis articulo intelligendum.

VII. De Spiritu Sancto prolixe iterum calumniantur Stapletonus, nihil esse aliud, quam priuatum superbiæ Spiritum omnibus hodie hæreticis communem, clamat. Alii multa garriunt de particularibus & extraordinariis reuelationibus atque ἐνθουσιασμοῖς. Sed importune, ne quid dicamus durius. Nos enim nihil hic somniamus extra ordinẽ: sed idipsum agnoscimus, quod in reliquis articulis fidei omnibus: nimirum, omnino opus esse interna Spiritus Sancti persuasione, vt libris sacris plena fide assentiamur. Sic esse Deum non negamus doceri posse, & argumentis ex natura, & testimonio Ecclesiæ, adeo vt conuincantur contradicentes. Negamus tamen quenquam credere ad salutem, nisi intus in illo operetur Spiritus Sanctus. Nam fides Christiana non acquiritur, sed infunditur. Haud aliter in hoc negotio. Posse multis argumentis compesci quicumq; insurget in horum librorum autoritatem, negans esse diuinam; absit vt negemus: sed vt ille ita conuictus prorsus persuadeatur regulam esse fidei, fieri omnino non posse, nisi interno Spiritus motu, asserimus. Quam sententiam Caluinus fusius prosequitur, Institut. lib. 1 c. 7. §. 4.

VIII. Tertiam rationem idem Caluinus sic explicauit eiusd. c. §. 2. *Quod autem rogant, vnde persuadebimur à Deo fluxisse, nisi ad Ecclesiæ decretum confugiamus: perinde est, ac si quis roget, Vnde discemus lucem discernere à tenebris, album à nigro, suaue ab amaro. Non enim obscuriorem suæ veritatis sensum vltro Scriptura præ se fert, quam coloris sui res alba & nigra, saporis suaues & amaræ.* Sensus est, in ipsorum Sacrorum librorum textu infinita hærere diuinitatis argumenta: vt quemadmodum sapores & colores, in se ipsis habent propriam illam differentiam, per quam inuicem separantur: sic his ipsis libris intrinseca sit proprietas, nullis aliis libris communicabilis, à qua perendum sit verum & certum eorum discrimen, à quibuscunque aliis: non secus ac hodie doctissimi Criticorum ex ipso librorum stylo dignoscunt autores. Neque enim tanta est inter Ciceronem & Apuleium, inter Tertullianum & Cyprianum dissimilitudo, quanta inter autorẽ Canonicum, & alium quemlibet. Et cur non sit, quæso, vere ita dictum à Caluino de Scripturis: si verum quod Gretserus de vulgata editione dixit tom. 1. Apologiæ, c. 10. lib. 2. Verba recito, *Quæ caussa, cur patres cæteris omnibus hanc versionem prætulerint, tam constanter, tam consentienter, & vnanimiter, totque seculis? Certe id non est factum, nisi quia authentica vis in illa translatione latens, & aliquando non obscure inde emicans, patrum ac doctorum corda ad se singulari Spiritus Sancti impulsu, trahebat?* Nam hæc certe verba illud dicunt, habuisse eam editionem intra se non obscurum veritatis suæ sensum, vnde à reliquis omnibus discerni posset.

IX. Insectantur tamen Caluini dictum Papistæ: quasi ex luce naturali etediderit cognosci posse Scripturam Sanctam, haberique pro Canonica. Et tamen Caluinus non est loquutus de nostra facultate, sed de discrimine Scripturarum à libris non sacris. Non sequitur autem, si non possit homo ψυχικὸς nosse hoc discrimen, propriis ingenii sui viribus, ideo discrimẽ nullum esse: quemadmodum si non possit infans Orionem distinguere à Pleiadibus, non tamen nullum est in ipso Orione discrimen quo ab illis separetur. Docti enim Astrologi facillime discernunt: nec discernerent, si nullum esset. Sed, qui fit igitur, inquit Stapletonus, vt tam multi olim hæretici, tam varias Scripturæ partes sustulerint? tam multi Pagani, Turcæ, & Iudæi hodie in vniuersum tollant? Quia, inquam, id discrimen illi non norunt: non secus ac pueri omnes stellas perinde habent, quidquid inter Orionem sit & Pleiadas prorsus non capiunt: cum tamen non magis distare bouem à formica certum sit.

X. Sed his ita declaratis, tres illas agnoscendorum librorum rationes ita comparamus, vt summum gradum obtineat testimonium Spiritus, infimum vero testimonium Ecclesiæ, quod ipsum reliquis duobus nititur, vt sit firmum. Nam nisi Ecclesia librorum sacrorum stylum, siue, vt loquebar, genium dignoscat à stylo siue genio prophanorum: & hanc ipsam distinctionem obsignet Spiritus Sanctus, nihil illa solide testari potest. Hæc est in hoc controuerso capite sententia Catholicorum.

CAP. II.

De Autoritate Scripturæ Papistarum sententia.

I. AT Papistæ longe aliter. Ioannes Eckius in Enchirid. c. 1. negat Scripturas esse authenticas sine autoritate Ecclesiæ: & postea disertius, nisi Ecclesiæ autoritate. Pighius Hierarchiæ Ecclesiasticæ lib. 1. c. 2. *nisi ab Ecclesia accepto veritatis testimonio, nullam ex seipsis aut suis autoribus apud nos autoritatem habere:* factasque esse, non vt fidei nostræ religionique præessent, sed vt subessent potius.

II. Quod

II. Quod hoc quale sit vt intelligatur: Cardinalis Surdisius in suo Catechismo sic scripsit, *Doctor. Ad quemnam pertinet definire libros Canonicos? Catholicus. Ad Ecclesiam: cuius absque authoritate non maiorem fidem adhibuerim D. Matthæo, quam Tito Liuio.* Quinetiam quum nescio quis dixisset, *Scripturas valere quantum fabulas Aesopi, si destituantur autoritate Ecclesiæ.* Hoc apophthegma Cardinalis Hosius libr. 3. eius operis contra Brẽtium, cui olim titulum fecerat, Veræ Christianæ Catholicæque doctrinæ solida propugnatio, asserit *potuisse pio sensu dici, quem homo pius qui charitatẽ habet, quæ non cogitat malum, ex iis verbis eliceret. Nam reuera, nisi nos Ecclesiæ doceret autoritas, hanc scripturam esse Canonicam, perexiguum apud nos pondus haberet.* Quo sensu iterum in Confessione Petricouiensi dixit c. 15. Ecclesiæ si sua non tribuatur autoritas, nullam futuram eorum quæ scripta sunt ab Euangelistis autoritatem. Vbi velim Lector obseruet Papistarum ingeniũ: qui quod in contumeliam dictum est Scripturę, excusent, quam possunt diligentissime, & quidem hoc prætextu, quod sensum aliquem non incommodum habere posse iudicent. Quod vero Caluinus dicebat in eiusdem Scripturæ laudem & commendationem, quam violentissime exagitent. Hoc prætextu quod detorquere possint in absurdum sensum ὡς τῆς χρηστοτητος ὡς τῆς ἐπιεικειας! Nimirum, vt quondam Ethnici Iesum Christianis exprobrabant, & ipsi Ioues, Panasque & Plutones adorabant.

III. Succinit Charronius totidem verbis nihil esse in Scriptura autoritatis, ponderis, aut virium in nos fidemque nostram, nisi quantum Ecclesia dicit & declarat. Quod ita explicat, vt dicat, Scripturam esse quidem à Deo, propterea quẽ maxime veram & authenticam: non existimari vero talem ab hominibus aut agnosci, nisi quia id ita pronunciarit Ecclesia. Nec aliter Carranza controu. 2. prolegomenon ad summam Conciliorum, *Solum credimus scripturis propter Ecclesiam testificantem.* Hoc Pighius in Hierarchia libr. 1. c. 2. sic exprimit, *Propter Ecclesiam solam, eiusque autoritatẽ nunc credimus scripturæ vniuersæ.* Et post, *Omnis quæ nunc apud nos est Scripturarum autoritas, ab Ecclesiæ autoritate dependet necessario: neque enim aliter eis credere possemus, nisi quia testimonium illis perhibenti Ecclesiæ credimus.* Matthias Aquensis in Catholicæ doctrinæ assertione, lib. 1. *Quod Scripturæ aliqua credi debeat esse verbum Dei, aut Canonica, pendet ex communi Ecclesiæ consuetudine, atque Orthodoxorum patrum per vniuersum terrarum orbem consensu, aut alicuius plenariorum Conciliorum sententia seu definitione.* Cusanus olim ad Bohemos Epist. 2. *Possibile non est Scripturam quancumque siue ipsa præceptum siue consilium contineat, in eos qui apud Ecclesiam existunt, plus autoritatis ligandi habere, aut soluendi fideles, quam ipsa Ecclesia voluerit, aut verbo aut opere expresserit.*

IV. Stapletonus prolixius diligentiusque rem totam; vel suam potius sententiam explicat. Asserit Ecclesiam consignare Canonem, & fidelibus tradere: idque cum autoritate cui fideles omnes obtemperare necesse sit. Negat vero in hac quæstione à se quæri, quare aut vnde Scriptura sit diuina, sed tantum vnde nobis constet esse diuinam. Quid igitur? *Nempe,* inquit, *cum suo suffragio obsignat Scripturam Ecclesia, non ex dubia simpliciter, sed ex dubia quoad nos authenticam reddit, nec simpliciter authentitam, sed quoad nos.* Quod aliis verbis repetit, c. 2. se, cum dicit hoc, Scripturam Ecclesiæ iudicio consignari, intelligere quoad acceptationem nostram, non quoad seipsam. Tum distinctionis rationem subiiciens, Scripturam fatetur quoad seipsam habere à Deo autore, vt sit sacra, siue acceptetur ab Ecclesia, siue non; sed a nobis pro sacra acceptari propter Ecclesiæ iudicium. Breuiter Ecclesiam non facere vt vera sit, sed vt pro vera credatur.

V. Illustrat simili in Defensione autoritatis Ecclesiasticæ, cum valde irascitur Vuhitakero, quasi sibi alienam adscripsisset sententiam. Eius similitudinis summa est: Quemadmodum à iudicio Solomonis non pendebat vtra contendentium peperisset puerum, de quo vtraque contendebat, sed tantum cuius mulieris eum esse constaret: sic Ecclesia iudicans ac decernens hos libros esse Scripturas sacras & diuinas, & in Canonem seu numerum librorum sacrorum referendos, quasi veros & genuinos fœtus diuini Spiritus, non facit vt ipsi libri sint sacri, ac diuini Spiritus fœtus: sed vt à nobis pro sacris ac diuinis habeantur: nec ex hoc Ecclesiæ iudicio pendet, quanta reuerentia Scripturæ aut libris sacris debeatur, sed qui tandem libri pro Scripturis Sacris recipiendi & habendi sint.

VI. Quod si Stapletoni mentem ex eius oratione satis bene percepi, videtur docere, esse quasi aliquam communem notitiam, quæ non egeat Ecclesiæ determinatione, qui quantusque honor reddendus sit verbo Dei, id est, quænam quantaue sit eius autoritas. Sed cum ab ea thesi, ad hypothesin deuenitur, vt quæratur an hic liber, Geneseos puta, vel Apocalypsis, sit verbum Dei, tum non posse eam quæstionem concludi nisi ex autoritate Ecclesiæ, eatenusque ab eius iudicio pendere Canonis consignationem, vt nullus liber à fidelibus admittendus sit in Canonem, nisi hoc iudicio præcedente, & propter id ipsum iudicium. Quam theseos ab hypothesi distinctionem inde elicio, quia idem Stapletonus vtitur exemplo diffidii quod est inter Iudæos & Christianos de filio Dei: itemque inter Montanistas & Catholicos de Spiritu Sancto. Nam vtrique tum Iudæi tum Christiani consentiunt summam esse potestatem & autoritatem filii Dei: iridem Montanistæ & Catholici, Spiritus Sancti. Sed dissentiunt Christiani & Iudæi in hoc articulo, vtrum filius Mariæ sit ille Dei filius: Catholici & Montanistæ, vtrum Montanus sit ille paracletus Spiritus.

VII. Porro Ecclesiam sic nominat, vt ei perpetua sit consignandi Canonis autoritas: hoc est, non illius Ecclesiæ quæ fuit ab initio, in qua erant Apostoli Apostolicique viri, dos eximia & proprium priuilegium: sed cõmune cum Ecclesia quæ deinceps variis ætatibus subsequuta est. Atque huic disputationi propria capita assignauit libri noni, sextum & duodecimum. Nam in sextó contendit Ecclesiam sua autoritate effecisse, vt qui libri pro dubiis aliquando habiti sunt, postea pro authenticis & certo canonicis haberentur: quales fuerunt nõnulli è veteri testamento, qui etiamnum tempore Athanasii habebantur extra numerum Canonicorum. Duodecimi autem thesis est *Præsens quæ nunc est Ecclesia, vel quocunque tempore existens autoritatem habet approbandi & determinandi Sacra Scripturæ libros.* Et diserte improbantur Durandus, Thomas Valdẽnsis, & Driedo, quorum ea fuit sententia, vt approbatio Scripturæ pertineret tantum ad Ecclesiam, quæ fuit Apostolorum tempore: quoniam tum superstites essent viri Spiritu pleni, quique viderant miracula Christi, & audierant eius doctrinam.

VIII. Sed rursus Ecclesiam distinguit, vt significet, vel Magistros, & Pastores, vel populum fidelem, atque ipsos etiam Pastores tanquam priuatos, membraque Ecclesiæ. De Ecclesia priori sensu nominata, hanc totam quæstionem vult intelligi, non item secundo, *Ecclesia enim* (inquit) *vt Magistros & Pastores populi significat (quo sensu in hac controuersia semper accipitur) non solum veneratur Scripturam, sed & commendat eam suo testimonio, tradit, consignat, respectiue scilicet, ad subiectum sibi populum. Vt autem populum fidelem, aut ipsos Pastores tanquam membra & priuatas personas, Ecclesia significat, tantummodo veneratur Scripturam, non etiam commendat, aut tradit eam.* Similiter Canus, imo etiam disertius Thomam Valdensem impugnat, qui censet ad hanc rem adhibendum esse laicorum testimonium: tum duabus propositionibus asserit huiusmodi Iudicium pertinere primo ad Concilium vniuersale: deinde, quia contigit aliquando discidium inter patres Concilii, ad summum Pontificem, id est, Episcopum Romanum. Ita post multas ambages eo deuenitur, vt vnico homuncioni plena tribuatur autoritas augendi sacrum Canonicum.

IX. Hæcilli. Iesuitas paucos vidi, qui hanc controuersiam distincte explicarent. Nam Bellarminus prorsus non attigit: nisi quod de Conciliis lib. 2. c. 12. negat à suis Catholicis præferri Concilia Scripturæ, in eoque vllam esse inter eos dissensionem. *Quod si* (inquit) *interdum Catholici aliqui dicunt Scripturam pendere ab Ecclesia, siue à Concilio, non intelligunt, quoad autoritatem, & secundum se, sed quoad explicationem, & quoad nos.* Ita molliens, quæ ab aliis durius dicta legerat: vnde coniciunt nonnulli illũ honorificẽtius de Scripturis sentire, quam alios non paucos. Nam certe Bartholomæus Carranza contro. 2. totidem verbis scripsit autoritatem Scripturarum esse ab Ecclesia, non contra: & Scripturas regulari debere per Ecclesiam non contra. Quod non video quantum distet a Schuencfeldio, è cuius libro de Scriptura Sancta hunc locum recitat Coccius, lib. 6. art. 30. *Fides nostra non debet dirigi iuxta sacram Scripturam: sed Scriptura sacra regatur iuxta fidem nostram.* Quid? quod Charronæus in tantam se confidentiam extulit, vt assereret, si quid ipsemet Spiritus S. in propria persona diceret, referendum esse ad Ecclesiam, vt ab ea approbaretur, & sumeret autoritatem? Sic enim Spiritum Dei subiici Ecclesiæ, vt apud Paulum Spiritum Prophetarum Prophetis?

X. Sed & Andradius, ipsa etiam Iesuita, libr. 2. defension. Trident. negat in libris, quibus sacra mysteria conscripta sunt, quicquam inesse diuinitatis, quæ nos ad credendum, quæ illis continentur, religione aliqua cõstringat: at Ecclesiæ, quæ codices illos sacros esse docet, & antiquorum Patrum fidem & pietatem commendat, tantam esse vim & amplitudinem, vt illi nemo sine grauissima impietatis nota possit repugnare: eamque ob causam valde sibi perniciosam videri Durandi sententiam. Hæc ille: obiter tamen, neque ex professo tractata quæstione.

XI. At Gordonus Huntlæus Epitomes Controuersiar. tom. 1. controu. 2. de Ecclesia, cap. 15. ita definit: Ecclesiam non tantum dare nudum testimonium Scripturæ, sed etiam autoritatem. Id quid sibi velit explicans: Testimonium distinguit in testimonium nudum, & testimonium autoritatis. Illud non necessarium, quando res aliunde satis sit testata, cuiusmodi Ioannis fuit de Christo. Alterum à quo pendeat autoritas ipsius testimonii: ideo necessarium, quod sine eo res non sit satis testata. Porro testimonium Ecclesiæ esse omnino necessarium, vt poté à quo dependeat autoritas ipsa Scripturarum.

XII. Ex his variorum autorum locis colligimus Papistarum atq; eorum quidem non omnium, sed mollissimorum, sententiam hanc esse: vt quæcunque inter Christianos agnoscitur Scripturarum autoritas, ea non sit ab ipsis per se Scripturis, sed tantum ab Ecclesiæ cõstitutione: nec aliam ob causam siue Veteris siue Noui Testamenti libros haberi pro diuinis, nisi quia ita decreuerit Ecclesia.

XIII. Qua quidem in re superfluus mihi labor videtur eorum, qui adeo sollicite illud *quoad nos* inquisiuerunt: quia ne cogitari quidem potest vlla eorum librorum autoritas, nisi quoad nos. Nam tota hæc autoritas in eo est, quemadmodum dicebamus, vt sit regula fidei propterea siquidem Canon appellatur. Non potest autem intelligi fides illa, nisi nostra. Quare si non habet autoritatem quoad nos, ergo nullam prorsus habet. Et si nullam habet quoad nos, nisi ex autoritate Ecclesiæ: negari prorsus non potest, nullam omnino habere, nisi ex eadem Ecclesiæ autoritate.

XIV. Stapletonus tamen queritur suis à Caluino factam iniuriam, quos dixit sentire, Scripturæ tantum inesse momenti, quantum illi Ecclesiæ suffragiis conceditur: siue, quod idem est, pendere ab Ecclesiæ determinatione, & quæ Scripturæ reuerentia debeatur, & qui libri in eius Catalogo censeantur. Fatetur quidem posterius caput de Catalogo: sed alterum de reuerentia negat. Illud enim, Scripturam considerare quoad nos: hoc vero, in se ipsa. Sed conqueritur immerito. Nam reuerentia nulla Scripturis debita considerari potest, nisi quoad nos: nempe quatenus illam nos reueremur. Itaque sic loquutus est Caluinus, vt significauerit Papistas censere sacros illos libros nullam autoritatem habere in fideles, nisi ex Decreto Ecclesiæ. Autoritas enim & reuerentia, relata sunt, vt autoritas sit Scripturarum in fideles eis propterea reuerentiam exhibentes: Reuerentia autem fidelium in Scripturam, cuius autoritatem agnoscunt.

XV. Quod si dicat, ita à se intelligi illud, *quanta reuerentia Scripturæ debeatur*, ac si dicatur de libris quos iam constet esse in Canonem receptos: alterũ vero, *qui libri in Catalogo censeantur*, de iis qui adhuc incerti sunt, & non relati in Canonem: negetque a sua Ecclesia pendere illud prius, sed hoc tantum posterius: absurda erit distinctio, & extra Caluini propositum. Caluinus enim eam considerabat Scripturam, quæ iam ab omnibus appellatur Sancta: id est, eum ipsum Canonem ad quem certi pertinent libri Veteris ac Noui Testamenti: ac de ipsis loquiscebat Papistas: quod facilius intelligetur ex toto loco, quem ex 1. Instit. c. 7. ita Stapletonus recitat, *Inualuit apud plerosque perniciosissimus error, Scripturæ tantum inesse momenti, quantum illi Ecclesiæ suffragiis conceditur: ac si vero æterna inuiolabilisque Dei veritas, hominum arbitrio niteretur. Sic enim magno cum ludibrio Spiritus*

rius Sancti quærunt, Ecquis nobis fidem faciat hæc à Deo prodiisse? Ecquis salua & intacta ad nostram vsque ætatem peruenisse, certiores reddat? Ecquis persuadeat, librum hunc reuerenter excipiendum, alterum numero expungendum, nisi certam istorum omnium regulam Ecclesia præscriberet? Pendet igitur, inquiunt, ab Ecclesiæ determinatione, & quæ Scripturæ reuerentia debeatur, & qui libri in eius Catalogo censeantur. Hactenus Caluinus.

XVI. Fatetur autem Stapletonus, eas suas esse, suorumve quæstiones. At sunt, inquam ego, non de iis libris, quos incertum est, annumerare debeamus in Canone, sed de iis ipsis, quos ipsi nobiscum Papistæ agnoscunt pro Canonicis: & solent tum maxime proponi, cum disputamus aduersus traditiones non scriptas, & ex solis Scripturis. Quare cum ita quærunt à nobis, tantum intelliguntur loqui de his ipsis libris, non de nescio quibus incertis. Et sane de iisdem, non de vllis aliis Charronæus loquebatur: loquebatur & Carranza paulo ante, loquebatur etiam Eckius: loquebatur Andradius: vt necesse sit Papistas sentire, ne hodie quidem, Genesin, Exodum, atque alios, aliam ob causam haberi pro Canonicis, quam quod ita, siue olim decreuerit, siue hodie testetur Ecclesia. Illis ergo nihil Caluinus affinxerit.

CAP. III.

Fidem, qua Catholici credunt Scripturis esse infusam.

I. CONstituto statu quæstionis restant explicanda vtriusque partis argumenta: & primum nostra, Catholicorum. Hinc facto exordio, Omnis fides infusa est à Spiritu S. At fides qua credimus Scripturæ, est fides infusa: Ergo ea fides qua credimus Scripturæ, est à Spiritu sancto.

II. Maior est extra controuersiam etiam apud Papistas: faciunt enim illi duplicem fidem, acquisitam vnam, alteram infusam: quarum hanc differentiam constituunt, vt videre licet in Dictionario Theologico Ioannis Altenstaig: vt illa sit habitus naturaliter acquisitus ex actibus credendi frequentatis, hæc vero, habitus à Deo supernaturaliter, & immediate in anima creatus. Etsi autem vtramque non satis sic explicent solide, tamen id nobis nunc sufficit, quod infusam fateantur esse à Deo immediate, id est, à Spiritu sancto. Quare si nostrum illud credere Scripturæ, pendet à Spiritu sancto, quid obstat quominus concludamus, quod proposuimus, Scripturæ autoritatem quoad nos pendere à Spiritu sancto agente in conscientiis nostris?

III. Probatur iam minor. Nemo credit iis quæ continentur in Scriptura Sancta nisi doctus à Deo. At quicunque credit Scripturæ, credit iis omnibus quæ continentur in ea: Ergo nemo credit Scripturæ nisi doctus à Deo, id est, per fidem infusam. Minor per se patet: quia Scripturæ credere, in hac saltem controuersia, est eam habere pro vere diuina, extraque omnem comparationis aleam. Non enim sic credunt Scripturæ fideles, quemadmodum docti, scriptis Thucydidis aut Liuii: quod genus fidei nos solemus historicum appellare. At vero non potest Scripturas quisquam habere pro diuinis, qui in iis aliquid reiiciat, quod necesse est eum facere, qui non omnibus credit.

IV. Maior probatur. Deuteron. 29. Moses Israelitici populi infidelitatem arguens, *Non dedit* (inquam) *vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possint audire, vsque in præsentem diem.* Qui locus est manifestissimus, notatuque dignissimus: distinguit enim fidem veram, id est, infusam, à fide acquisita. Nam hanc fuisse in populo negari non potest. Quis enim dixerit non credidisse Israelitas, se liberatos fuisse ab Ægypto? siccis pedibus transisse mare rubrum? comedisse manna & coturnices: bibisse aquam de petra? Et similia multa? Nam ea illi viderant omnia, & sensibus erant experti. Ideo sic Moses eodem loco, *Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus coram vobis in terra Aegypti, Pharaoni, & omnibus seruis eius, vniuersaque terræ illius.* Tam igitur non poterant non credere, quam non poterant non vidisse. Restat ergo, vt loquatur Moses de vera fide, quæ proprie fideles distinguit ab infidelibus. At hanc fidem sic eos negat habuisse, vt causam addat, nempe quia non dedisset eis Deus cor, oculos, aures, non corporis, sed animi? vnde euidenter concluditur, non posse eam fidem haberi, nisi Deo dante, id est, inspirante, & infundente.

V. Matthæi 6. *Beatus es Simon Barjona: quia caro & sanguis non reuelauit hæc tibi, sed pater meus qui est in cœlis.* Hæc verba negant Petrum credidisse Christum esse filium Dei, nisi ex fide infusa, id est per Spiritum Sanctum. Paulus prioris ad Corinthios duodecimo, negat quenquam posse dicere Dominum Iesum, nisi per Spiritum sanctum. Lucas cap. 16. Actor. testatur Lydiæ cor fuisse apertum à Deo, vt attenderet iis quæ dicebantur à Paulo.

VI. Addo testimonia Patrum. Basilius in Psal. 115. Πίστις ἡ ὑπὲρ τὰς λογικὰς μεθόδους τῇ ψυχῇ εἰς συγκατάθεσιν ἔλκουσα πίστις ἐστὶ, ἡ γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ ἐγεννηθεῖσα, *Fides ea est, quæ excedens artificium logicum, animum trahit ad assensum, fides, inquam, non necessariis Geometrarum demonstrationibus, sed Spiritus vi generata.* Augustinus Confessionum lib. c. 5. testatur sibi, vt ne eos culparet qui credebant Scripturæ, à Deo persuasum esse manu mitissima & misericordissima pertractante & componente cor. Sic bonus ille pater propria experientia didicit, eam fidem qua amplectimur Scripturarum autoritatem esse à Deo, non vero acquisitum aliquid.

VII. Denique ex aduersariis Georgius Ederus in Methodo Catechismi Catholici, de Fidei certitudine loquitur in hunc modum, *Neque existimet fidei notitiam minus certam esse, quod ea non cernãtur oculis, quæ nobis credenda fides proponit. Etenim diuinum lumen, quo ea percipimus, tametsi rebus perspicuitatem non adferat, nos tamen de his dubitare non sinit. Deus enim qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, vt non sit nobis opertum Euangelium sicut iis qui pereunt.* Confectum est argumentũ. Nam quis neget inter ea, quæ nobis credenda fides proponit, esse Scripturarum autoritatem? Patiantur ergo Catholicos Papistæ, asserentes Spiritum illum esse, qui nos de Scripturis dubitare non sinit.

VIII. Stapletonus respondet, se fateri nos credere ex fide infusa & dono Dei: sed præter fidem infusam, & internum testimoniũ Spiritus sancti, cuius beneficio principaliter, & efficaciter credimus, externum quoque Ecclesiæ testimonium necessarium nobis esse, quod huic interno cooperetur, quasi medium ad fidem inductiuum.

IX. Sed primo, hæc argumentum nullo modo infirmant: neque enim aut maiorem negant, aut minorem impetunt. Nouum sane solutionis genus. Quid tum autem, si præter vim Spiritus sancti Ecclesiæ testimonium requiritur? Erant enim nobis duo probanda contra Papistas: & non esse hoc testimonium solam caussam, quæ efficiat vt credamus Scripturis, siue quæ Scripturam quoad nos authenticam reddat. Et Spiritus sancti hoc ipsum munus esse. Vtrumque confectum est: Nam hoc posterius diserte concluditur: illud ex eo sequitur, & quidem adeo certo, vt Stapletonum alias reluctantem in has partes compulerit. Nam qui asserit præter Spiritum requiri Ecclesiæ testimonium, is profecto negat id testimonium esse solum. Porro nunc sufficit nobis si ostendimus, Scripturæ autoritatem optime & certissime insinuari per Spiritum Sanctum; hoc est, vt verbis vtamur aduersariorum, Scripturæ autoritatem quoad nos pendere à Spiritu sancto: Eosque frustra & ἀθεολόγους garrire, qui hanc Spiritus vim nobis nominantibus; non secus irrident, ac Anabaptistica σύνθημα. De Ecclesia postea videbimus.

X. Secundo, sibi Stapletonus egregie contradicit. Qui enim toties asserebat præcipue propter Ecclesiam nos Scripturis credere: & earum autoritatem quoad nos pendere ab Ecclesia: nunc agnoscit beneficio Spiritus sancti, nos principaliter, & efficaciter credere. Non ergo (inquam) præcipue propter Ecclesiam. Et frustraneum est illud tam solicite conquisitum discrimen inter quoad se, & quoad nos. Nam quod efficaciter credimus, id profecto non potest considerari, nisi de autoritate Scripturæ quoad nos dictum.

XI. Tertio, quod asserit præter testimonium, Spiritus, externum quoque Ecclesiæ testimonium nobis esse necessarium, quasi medium ad fidem inductiuum, non satis bene cohæret cum 3. c. lib. 8. de Principiis doctrinalibus: quo loco diserte asserit, adeo efficax esse illud infusæ fidei donum, vt possibile sit actu credere omnia credenda per solam fidem infusam, absque testimonio, doctrina, & magisterio Ecclesiæ. Nam certe, si in omnibus credendis est etiam autoritas Scripturæ ipso fatente Stapletono libr. 9. c. 4. & omnia credi possunt actu ex sola inspiratione: quis neget sequi, etiam hoc quicquid est de autoritate Scripturæ posse credi absque testimonio, doctrina, & magisterio Ecclesiæ? Quod si est, cur testimonium illud Ecclesiæ iam necessarium dicatur, ego quidem non video. Vtile esse, Catholici quidem nunquam negabunt.

XII. Sed hoc Spiritus testimonium longe durius exagitant alii: inter quos Sapetus, (cui vtinam Papismus tanto esset odio, quanto fuit Iesuitismus tædio) in libello, cui titulum fecit Falsitatem Caluinismi: in quo luculentissimo specimine docuit, nõ tam facile exui mores Loioliticos, quam vestem deponi. Is igitur in hunc modum. Primo, Deum non promisisse affuturum singulis fidelibus Spiritum sanctũ perpetuo, & infallibiliter. Secundo, hac ratione fenestram aperiri omnibus erroribus, quibus libet Spiritum non minus iactaturis quam Sedechiam Pseudoprophetam, 2. Reg. c. vlt. Tertio: fore vt nemo vnquam hæreticus conuinci queat, nixus interno Spiritus testimonio. Quarto, singulos futuros iudices suæ fidei sumtimos. Quinto, monstrosum esse hanc Spiritus perpetuam atque infallibilem assistentiam singulis concedere: & tamen denegare toti Ecclesiæ, quæ nihil est aliud, quam omnium fidelium cœtus. Denique Caluinum coactum fuisse, vt doceret hoc testimonium Spiritus solum non sufficere: quin potius esse explorandum certis indiciis, prout Ioannes docuit 4. cap. Epist. 1. *Ne cuiuis Spiritui credite: sed probate Spiritus an ex Deo sint.*

XIII. Facile respondeo. Ad primum, Deum promisisse affuturum omnibus fidelibus Spiritum sanctum. Esaiæ 44. *Effundam Spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.* Ioelis 2. *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri & filiæ vestræ.* Ad Rom. 8. *Si quis Spiritum Christi non habet, is non est eius.* Hieremiæ 31. *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Aut hæc omnia falsa sunt, aut necesse est fateri, adesse omnibus fidelibus Spiritum sanctum.

XIV. Quod vero Sapetus addit de infallibilitate, frustra est. Non enim sequitur, si Spiritus non adsit infallibiliter singulis fidelibus, hoc est, ita vt nunquam errent vlla in re: ergo non adesse iisdem, vt credant. Exemplum contra adfero. Et Petri, cui caro & sanguis non reuelauerat mysteriũ, quod erat confessus: sed Pater qui est in cœlis, nimirum per Spiritum. & tamen idem in eo errabat à vero, quod non puraret communicandum cum gentibus, Actorum decimo. Et Augustini, cui infallibiliter adfuisse Spiritum sanctum, ne Sapetus quidem ausite dicere: & tamen ipsum iam iam audiuimus testantem, sibi paulatim à Deo fuisse persuasum, vt crederet Scripturis. Denique non omnes Christiani infallibiliter credunt; hoc est, ita vt nunquam errare queant: & tamen Apostolus pronunciat, neminem esse Christianum, qui non sit particeps Spiritus Christi, ad Rom. 9. imo ne posse quidem dicere Iesum Dominum nisi per Spiritum sanctum. 1. Cor. 12.

XV. Ad secundum. Ergo (inquam) Deus ipse hanc fenestram aperuisset: cuius eæ sunt omnes promissiones, quas iam recensui. Sed non est ita. Non enim datur hic Spiritus, nisi ad confirmandam veritatem: nunquam autem ad docendum mendacium. Quid tum vero, si qui docent mendacium, iactant se habere Spiritum? An propter Sedechiam pseudoprophetam, Micheas, cui ille contradicebat, non fuit θεόπνευστος? Imo quantumuis se Diabolus transformet in Angelum lucis, tamen Angeli manent Angeli: Nec propterea Lydiæ cor Deus non aperuit, quia Simon ille μαγικὸς fidem aliquandiu simulauit. Quid? quod quamuis Magi apud Ægyptios miracula iactarint, tamen Iesuitæ non cessant obtrudere miracula, pro certissima Ecclesiæ nota?

XVI. Ad tertium, falsum est nunquam hæreticos posse conuinci: etiam si certum sit fideles habere Spiritum Dei. Nam & olim Montani Prophetias Ecclesia damnauit. Enimuero non possunt illi niti Spiritus sancti testimonio, qui Spiritu sancto prorsus destituuntur. Certe fideles conuinci non possunt: qui vere nituntur illo testimonio. Itaque absurde hanc instantiam Sapetus protulit. Non diffiteor ego quidem, quod ipsa quotidie experientia testatur, hæreticos esse pertinacissimos: sed vicissim ex eadem experientia didici, nunquam non fuisse impietatis conuictos. Dicam audacius: Nunquam credo hæreticos impietatis conuincendos, nisi autoritatem Scripturæ tantam esse persuadeat Catholicis Spiritus sanctus.

Nam

Nam hominibus afferentibus, licet ἀνάποφαίνεται, vt verbo vtar Clementis Alexandrini: itaque nunquam nisi Deo iudice lites dirimentur. Non erit autem Deus iudex, si totum iudicium resoluatur in autoritatem Ecclesiæ. Quia Ecclesia non est Deus: neque vox Ecclesiæ, semper vox Dei.

XVII. Ad quartum, fides intelligitur, vel actus credendi, vel obiectum eius actus, nempe articuli doctrinæ. Priori modo, sine dubio singuli fideles summi sunt iudices suæ fidei. Nemo enim testari potest de fide aliena: sed tantum de sua: ideo neque iudicare alienam fidem: hoc est, vtrum hic aut ille certo credat, & sincero animo: nisi forte per reuelationem extraordinariam. At posteriori modo, negatur Sapeti consequentia. Est enim summus iudex Scriptura, omnium articulorum fidei: deinde etiam Ecclesia suo gradu, tertio singuli fideles suo modo. Nam *Spiritus Prophetarum subiicitur Prophetis*; teste Paulo 14. c. 1. ad Cor. Itaque potuit ἀεὶ ὁμοιοῦν Arij iudicare non tantum Synodus Nicena: sed etiam ante eam Alexander Alexandrinus: imo & Athanasius Diaconus.

XVIII. Ad quintum. Imo (inquam) monstrosissime ineffabilem Spiritus assistentiam sic Papistæ tribuunt toti Ecclesiæ, vt tamen denegent singulis fidelibus: cum fateantur Ecclesiam nihil esse nisi cœtum fidelium. Sed nos infallibilem illam assistentiam, neque toti Ecclesiæ tribuimus, neque singulis fidelibus vindicamus. Itaque hæc insignis est Sapeti calumnia.

XIX. Ad postremum. Primo, suos potius Sapetus oppugnat, quam Caluinum. Non enim hunc memini aliquando asseruisse; solum Spiritus testimonium internum sufficere: quod tamen Stapletonus affirmat c. 9. libr. 8 de Principiis, vt paulo ante obseruaui. Secundo, non sunt contradicentia: probandos esse Spiritus, ex consonantia cum Scriptura: & ex Spiritus testimonio interno quemlibet fidelem credere. Nam id examen est aliorum in alios: puta Athanasii in Arium. At Spiritus testimonium, vtpote internum, singuli sentiunt tantum suum: non etiam alienum. Atque hæc probatio fit à posteriori: nimirum, quia Spiritus nihil confirmat contrarium articulis fidei expressis in Scriptura: si se Arius iactat habere Spiritum Sanctum, examinabo inæqualitatem personarum: quæ si contradicat Scripturæ, tum ego securus negabo Arium habere Spiritum Sanctum. At inde nullo modo concludi potest, non obsignari à Spiritu articulos fidei in cordibus fidelium.

CAP. IV.

Testimonium Spiritus in fidelibus esse summum.

I. QVoniam probatum est, vt cæterorum fidei articulorum, sic etiam huius, qui est de autoritate Scripturæ, astipulatorem esse Spiritũ Sanctum: nostra autem est duplex controuersia, videlicet neque vnicam, neque summam esse causam credendi Scripturis Ecclesiæ consignantis autoritatem: nunc probemus testimonium Spiritus esse summum. Argumentum Stapletonus à Caluino excepit, atque his verbis concepit, *Testimonium Spiritus omni autoritate præstantius est. Itaque idem Spiritus qui in Scripturis loquitur, nobis quoque persuadebit se in Scripturis esse locutum. Deus enim solus idoneus de se testis est.* Ego distinctius: Si non est Spiritus Sancti testimonium summum, tum sequetur esse aliquam autoritatem præstantiorem autoritate Spiritus Sancti. At hoc posterius est mere blasphemum: Ergo non est verum, testimonium Spiritus non esse summum.

II. Nihil hic negare Stapletonus audet: imo disertis verbis concessit, *Testimonium Dei esse omni autoritate superius.* Quid nos vero amplius quærimus? Sequitur enim esse hoc testimonium superius autoritate Ecclesiæ. Itaque si ex vi eius testimonii nobis autoritas constat Scripturæ, necesse est fateri eandem autoritatem quoad nos, fidelibus constare multo luculentius & certius, quam ex autoritate Ecclesiæ: contra quam Papistæ in statu quæstionis asserebant.

III. Ne tamen repente vi veritatis mutus factus esse videatur, aut aliquid de sua in errore pertinacia concedere, nonnihil addidit, quod operæpretium est considerare. Debere ergo ait, hoc Spiritus testimonium esse publicum, non priuatum tantum, & manifestum ac certum, non autem arcanum, quale obtendi facile à quouis possit: vt videlicet non solum sit à Deo, sed constet etiam esse à Deo. Tale autem in Ecclesia perpetuo residere. Esse autem id necessarium ne seductorii Spiritus, sub titulo diuini Spiritus se ingerant.

IV. At hæc, & inepta est, & inutilis exceptio. Inutilis quidem: quia etsi concedatur Spiritus testimonium, aliud esse publicum, aliud priuatum: tamen constat testimonium illud, vnde est fides infusa, esse priuatum, non vero publicum. Et argumento præcedenti confectum est, idipsum nobis persuadere Scripturas esse vere diuinas: quod ne Stapletonus quidem negare potuit: Imo si concessit, vt ei adiungeret publicum Ecclesiæ testimonium tanquam medium inductiuum ad fidem. Sic igitur, erunt saltem duo (vt ita loquar) testimonia Spiritus, ex quorum vtroque constet autoritas Scripturæ: sed aliud ἄχρηστον, nempe priuatum, quo fit vt omnes certo credamus: alterum instrumentale, & quasi λειτουργικὸν siue ὑπουργικὸν, ideoque inferius alio. Vnde sequitur non tantum non esse Ecclesiæ testimonium solum, quod conficiebatur præcedenti argumento, sed ne quidem summum, quod nunc contendimus.

V. Ineptia autem maxima est; quia cum loquamur de testimonio Spiritus, quod pertinet ad fidem infusam, iste nobis publicum occinit. Atqui ne cogitari quidem potest, vt sit publicum id Spiritus testimonium, vnde est fides infusa. Nam si sit fides infusa, vt præced. c. diximus, supernaturaliter creata in anima: tum necesse est vt sit interna vis Spiritus eam fidem creans: & si interna, ergo etiam priuata, & arcana, non autem publica.

VI. Præterea, si sit fides immediate creata (nam & hanc conditionem amplectebatur fidei infusæ definitio in superiore argumento) quorsum nobis Stapletonus testimonium proferat Ecclesiæ, quod ipse fatetur esse medium ad fidem inductiuum? Nam si immediate, ergo sine medio: quemadmodum asserebat ipse, actu credi posse omnia credenda, per solam fidem infusam, absque testimonio, doctrina, & magisterio Ecclesiæ.

VII. Ad hæc, testimonium Spiritus publicum illud, vel est extraordinarium, vel ordinarium. Illud fuit in Prophetis, & Apostolis, aliisque ab initio prædicatæ veritatis extra ordinem missis: hoc vero tantum in Scriptura, & præter eam nusquam: nam testimonium Spiritus necesse est esse diuinum. Ergo si aliquo publico Spiritus testimonio Stapletonus vult cõstare autoritatem Scripturæ fidelibus, necesse est vt alterutrum eligat. Si extraordinarium, tum nouas quotidie reuelationes cum Anabaptistis expecter, quod est absurdum. Sin ordinarium, tum nobis cum Scripturæ concedat, vt seipsam probet, & quidem autoritate diuina & suprema.

VIII. Ille vero asserit illud publicum Spiritus testimonium esse in Ecclesia, multisque probare conatur contra Vuhitakerum Defensionis lib. 3. c 14. Primo ex Paulo 1. ad Cor. 12. differente de donis spiritualibus, in primitiua Ecclesia, quæ fuerunt (inquit) publica testimonia, quibus alii vel in fide confirmabantur, vel ad fidem etiam inducebantur. Secundo, ex Epistolæ ad Ephesios c. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Quorsum hoc, inquit? An vt illi arcanum tantum & priuatum Spiritus Sancti testimonium haberent, quo imbuti & persuasi, ipsi Deo & Christo crederent? Imo sequitur, *Ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi.* Hæc consummatio sanctorum, seu confirmatio fidelium, nonne externum & publicum Pastorum munus est, qui omnes suo testimonio & iudicio confirmant? Tertio, Christus dixit Apostolis. *Ille*, scilicet Spiritus Sanctus, *testimonium perhibebit de me, quia ab initio mecum estis:* vtrumque diserte coniunctum est, internum diuini Spiritus, & externum Ecclesiæ testimonium. Quarto, ex Act. 15. vbi congregata Synodus pronunciauit, *Visum est Spiritui sancto & nobis:* verbis apertissimis exprimens Spiritus Sancti testimonium externum in publico Ecclesiæ iudicio.

IX. Sed hæc facile dissoluuntur. Ad primum respondeo non agere Paulum de vllo publico Spiritus testimonio: sed tantum de variis charismatibus à Spiritu in singula Ecclesiæ membra collatis, non in ipsum Ecclesiæ corpus. At hæc valde differunt. Nam cum dixit Stapletonus publicum illud testimonium Spiritus in Ecclesia perpetuo residere; non sensit, sic esse in Ecclesia, vt à quolibet possit peti, sed tantum à toto corpore. Hæc autem omnia charismata erant in membris quibusdam, non vero in aliis, ac proinde non in toto corpore. Sic enim Paulus, *Vnicuique datur declaratio Spiritus ad vtilitatem. Huic quidem sermo sapientiæ: alii sermo cognitionis: alii fides:* & sic deinceps. Et postea, *Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem Deus collocauit membra singula sigillatim in corpore sicut voluit: quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus?*

X. Rursum fatetur Stapletonus hæc charismata pertinere ad primitiuam Ecclesiam, fuisseque temporaria & extraordinaria. At in hac controuersia quæritur ordinarium aliquid & petpetuum: tum quia semper fideles quorumcunque seculorum & ætatum certo persuadendi sint, quanta sit Scripturæ autoritas, tum quia Stapletonus quicquid hac in re vindicat Ecclesiæ, id perpetuum esse velit, tamque pertinere ad hodiernam, quam ad primitiuam. Non commode igitur argumentum petitur ab iis donis, quæ tantum ad primitiuam pertinent.

XI. Tertio, declarat Stapletonus se testimonium illud suum, constituere in publico Ecclesiæ iudicio, quo insinuetur fidelibus autoritas Scripturæ. At horum charismatum nullum erat publicum Ecclesiæ iudicium: imo ne quidem iudicium vllo modo: sed erant mera Dei beneficia, in quibus mere παθητικῶς habebant se, ii quibus conferebantur: quod de iudicio asseri non potest. Ergo id totum est ἀπροσδιόνυσον.

XII. Ad secundum. Verum quidem est, institutos esse Pastores, vt sanctos consumment, ædificent, & quando ita vult Stapletonus, confirment. Sed esse tamen publicum Spiritus testimonium aliud quam aut extraordinarium in Apostolis & Prophetis, aut ordinarium, in Scripturis, nõ sequitur. Primo enim, publicum hoc testimonium, non singulorum est Pastorum, sed omnium. At hæc siue consummatio, siue ædificatio, siue confirmatio, singulorum est: itaque etsi eo dici possit publicum, quia fit publice: non tamen, quod fiat à toto Ecclesiæ corpore, quod in hoc argumento necessarium est. Secundo, ipsi Pastores non confirmant suo aut iudicio, aut testimonio: sed testimonio & iudicio illo Spiritus publico, quod est in Scriptura. Sic Augustinus c. 1. de Bono viduitatis. *Non sit mihi aliud te docere, nisi verba tibi Doctoris exponere.* Et Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. illum narorum, Μηδὲ ἐμοὶ τῷ ταῦτα λέγοντι ἁπλῶς πιστεύσῃς ἐὰν τοῦ δεικνύντος καὶ βεβαιουμένου ἀπὸ τῶν θείων μὴ λάβῃς γραφῶν, *Ne mihi quidem ipsi hæc dicenti absolute credito, nisi demonstrationem acceperis, propositorum, è diuinis Scripturis.*

XIII. Ad tertium. Loquitur Christus de solis Apostolis, ac proinde, de publico illo testimonio Spiritus, quod diximus esse extraordinariũ: quodque non consistit in iudicio Ecclesiæ, sed tantum in Apostolis, quod ostendunt illa verba, *qui ab initio mecum estis*, Apostolorum propria: quæ produci non possunt ad vllos Pastores, qui post eos fuerint. Nam eorum nulli fuerunt cum Christo: ac proinde non potuerunt habere illam testimonii sufficientiam (sic enim Thomas vocat, exponens hunc ipsum locum) quæ his verbis designatur: sicut nulli ita inspirati sunt à Deo, vt certum sit non errasse.

XIV. Ad quartum. Agitur quidem de decreto Concilii, in quo erant Apostoli cum senioribus, & plebe, id est, fratribus: itaque totius Ecclesiæ. Sed nego eorum verborum, *Visum est Spiritui Sancto, & nobis*, hunc sensum esse, vt publicum Spiritus testimonium, idem sit quod Ecclesiæ iudicium. Imo aio distingui vtrumque: Illud enim visum esse Spiritui Sancto, significat testimonia illa Spiritus Sancti, quæ à Petro & Iacobo prolata sunt, & quorum vi concludit Concilium suam sententiam de vsu legalium: itaque distinguitur testimonium Spiritus à testimonio Ecclesiæ, tanquam antecedens à consequenti. Nam etsi vtrumque sit de eadem re, & in eandem sententiam, non sequitur tamen non esse distinctum.

XV. Et certe, tum nos non tantum Ecclesiæ, sed etiam vniuscuiusque Pastoris testimonium agnoscimus posse dici diuinum, cum nititur Spiritus testimonio tanquam fundamento: sed absolute idem esse testimonium Spiritus, & testimonium siue vllius Pastoris, siue totius Ecclesiæ; nulla ratio persuadebit, cum experientia testetur aliquando discrepare vnum ab

alio. Ac proinde, quoties testimonium profertur Ecclesiæ, necesse est certis argumentis probari, id niti testimonio Spiritus: non autem simpliciter supponendum, tanquam per se & sua natura certum. Nec si tum, hoc est, in eo Concilio, coniunctum fuit vtrumque, ideo sequitur, publicum & illustre Spiritus sancti testimonium, in Ecclesia, hoc est, in Ecclesiæ iudicio perpetuo residere.

XVI. Perstat igitur immotum nostrum argumentum. Addo aliud mutuatum à Vuhitakero: Quæcunque caussa eiusmodi est, vt ab ea perpetuo ac necessario effectus dependeat, ea denique vere & proprie caussa dicitur. At Spiritus Sancti internum testimonium, eiusmodi est, vt perpetuo ac necessario efficiat, vt Scripturæ quoad nos sint authenticæ. Ergo Spiritus Sancti internum testimonium, vere ac proprie eius autoritatis quoad nos, causa dici debet.

XVII. Probatur assumptio (nam propositio non eget argumentis) ex natura Spiritus Regenerantis, qui nemini datur nisi ad salutem, *Si Spiritus eius qui excitauit Iesum à mortuis,* (8. ad Rom). *habitat in vobis, is qui excitauit Christum ex mortuis, viuificabit etiam mortalia corpora vestra per inhabitantem eius Spiritum in vobis.* Atqui necesse est ad salutem credere Scripturis, quarum testimonio nititur fides nostra. Itaque quicunq; aguntur Spiritu Sancto, ij omnes assentiuntur Scripturæ sacræ: neque vllum potest exemplum contra proferti.

XVIII. Addo ex 1. Ioannis 5. Τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶ ἡ ἀλήθεια, *Spiritus est, qui testificatur Spiritum veritatem esse.* In quem locum Caietanus Cardinalis, *Ecce tertius testis: imo ecce ille qui solus est sufficiens testis: ecce ille qui vere testificatur: aqua enim non loquitur, neque sanguis, sed Spiritus est, qui & intelligit, & omnia nouit, & testificatur. Et propterea singulariter de solo Spiritu dixit & Spiritus est qui testificatur.* Etsi autem sequens illud ὅτι, idem Caietanus intelligat, quasi dictum esset, quia ipse est veritas: tamen Stapletonus cum Vuhittakero sic exponit, vt sensus sit Spiritus testatur Spiritum, id est, doctrinam Spiritus, vel Christum, (sic enim Latinus interpres Christum dixit pro Spiritu) id est, doctrinã de Christo esse veritatẽ. Quod autem quidam hunc Spiritum testificantem interpretantur de apparitione Spiritus in baptismo Christi: non videtur satis exactum. Primo, quia nititur errore Latini interpretis, qui Christum dixit pro Spiritu. Secundo, quia dixit Ioannes, Spiritus testificatur, non vero testificatus est. Tertio, quia subiicit, non tantum Spiritum in cœlo, sed etiam Spiritum in terra testificari. Quarto, quia addit, *Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso*: quæ non possunt aliter intelligi, quam de interno hoc testimonio, de quo loquimur.

XIX. Nihilominus assumptionem Stapletonus negat: quia obseruauit multos resistere Spiritui Sancto. Sic enim Stephanum Iudæos reprehendisse, cum diceret, *Vos Spiritui semper restitistis: sicut Patres vestri, & vos,* Act. 7. Sic Christum testari, se voluisse Iudæos congregare, ipsos tamen noluisse. Sic Paulum hortari, *Spiritum nolite extinguere,* 1. ad Thessalonicenses 5.

XX. Et tamen idem ipse continuo fatetur, fidem semper esse opus & effectum Spiritus Sancti, atque hoc sensu effectum fidei à Spiritu S. semper produci. Quorsum igitur illa? Nam hoc nobis sufficit. Nam etsi non generet Spiritus fidem in iis qui sunt infideles: sunt autem profecto infideles: quicunque resistunt Spiritui; tamen si semper fidem generat in fidelibus: Ergo nullus est fidelis, qui non habuerit fidem infusam à Spiritu. Est autem pars fidei, credere Scripturis. Ergo hoc ipsum nemo habet, nisi infusum à Spiritu: ac proinde Spiritus erit eius propria & vera causa.

XXI. Sed respondeo: eos locos non loqui de interno Spiritus testimonio persuadente cordibus ad fidem: sed partim de externo ministerio, quod sine dubio est ab eodem Spiritu: partim etiam de conuictione, & tedargutione; ad ἀναπολογήτους reddẽdos infideles. Exempli gratia, Stephanus Iudæis euangelizabat: & erat idem plenus Spiritu Sancto, cuius vi loquebatur. Sed idem tamen Spiritus, non agebat in cordibus Iudæorũ, qui concionantem audiebant: quod si fecisset, tum æque illi verbum excepissent, ac ii qui concionante Petro compuncti sunt corde, Actor. 2. Itaque nihil hoc contra argumentum: in quo diserte nominabatur testimonium Spiritus, non quodlibet, sed internum: de quo illud intelligendum est, quod de se ipsis Apostoli testantur, Lucæ 24. *Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & cum adaperiret nobis Scripturas?*

XXII. Præterea, si ob eam causam Spiritus testimonium non est causa autoritatis Scripturæ quoad nos, quia eidem multi resistunt: eandem ob causam nos etiam concludemus ne Ecclesiæ quidem testimonio id tribuendum. Nam Ecclesiæ plurimos resistere, quis nescit? Sic Ariani negabant τὸ ὁμοούσιον, quantumuis asserente tota Ecclesia. Et vt infinitos præteream, in hoc ipso de Scripturis argumento, Manichæorum Vetus Testamentum reiiciebant, & multa è Nouo. Ebionitæ Matthæi Euangelium. Marcion tria, videlicet Matthæi, Marci, & Lucæ: alii alios. Videat ergo Stapletonus, an velit ita minui autoritatem Ecclesiæ ob hæreticorum pertinaciam. Quod si nolit: ne nos quidem Spiritus Sancti.

CAP. V.

An Scriptura habeat à se efficaciam in corda.

I. HÆc de Spiritu Sancto. Iam de Scriptura Vuitakerus sic argumentabatur: Si Scriptura à seipsa vim habet, & εἰς ἔργεια exserit in corda fidelium, ergo ea est αὐτόπιστος, & à se autoritatem obtinet quoad nos. At antecedens est verum. Ergo & cõsequens. Consequentia negari nõ potest.

II. Probatur Antecedens, ex 4. c. ad Hebr. *Viuus est sermo Dei, & penetrantior quouis gladio ancipiti, ac pertingit vsque ad diuisionem animæ simul ac Spiritus, compagumque & medullarum, & diiudicat cogitationes, & conceptiones cordis.* Nemo a. negat Scripturam esse sermonem Dei. Rursum Paulus 1. ad Cor. 2. testatur prædicationẽ suam fuisse, εἰ ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, *in demonstratione Spiritus & virtutis.* Est autem etiam Scriptura, prædicatio Pauli: quod enim voce docuit, idipsum scriptis mandauit. Vnde Isidorus Hispalensis de Summo bono lib. 3. cap. 13. *Eloquia sacra exterius incompta verbis apparent, intrinsecus autem mysteriorum sapientia fulgent. Ideo libri sancti simplici sermone cõscripti sunt, vt non in sapientia verbi, sed in ostensione Spiritus homines ad fidem perducerentur. Nam si Dialectici acuminis versutia, aut Rhetoricæ artis eloquentia editi essent, nequaquam putaretur fides Christi in Dei virtute, sed in eloquentia humana argumentis consistere: nec quenquam crederemus ad fidem diuino inspiramine prouocari, sed potius verborum calliditate seduci.*

III. Prioris Petri c. 1. dicuntur fideles, *Renati non ex semine corruptibili, sed ex incorruptibili, per sermonem Dei.* Et Lucæ 8. *Semen est sermo Dei.* At omne semen suam in se vim habet, quam suo tempore exserat. Est autem, vt prius, Scriptura verbum Dei. Certum est igitur, eam à se habere efficaciam in animis hominum quæ per eam regenerantur?

IV. Paulus 1. ad Corinth. 14. asserit, si omnes prophetent in Ecclesia, ingrediaturque infidelis & idiota, eum ab omnibus argui & diiudicari: adeo vt occulta cordis eius fiant manifesta. Erat autem prophetare aliud nihil, quam Scripturas plebi interpretari.

V. Denique Veteres huic energiæ testimonium præbent. Areopagita Epist. 9. quæ est ad Titum. Διὸ καὶ θεροῦσι τὰ θεῖα καὶ νοητὰ λόγια, καὶ οἶνῳ καὶ μέλιτι παρεικάζεται, διὰ τὸ ζωογόνον αὐτῶν ὡς ἐν ὕδατι δύναμιν, καὶ αὐξητικὴν ὡς ἐν γάλακτι, καὶ ἀναζωτικὸν ὡς ἐν οἴνῳ, καὶ καθαρτικὸν ἅμα καὶ φρεκτικὸν ὡς ἐν μέλιτι, *Diuina & spiritualia eloquia assimilantur rori, aquæ, vino, & melli: ob vim illam viuificam quæ in eis est, non secus ac in aqua: & augentem vt in lacte: & recreantem vt in vino, & purgantem conseruantemque vt in melle.* Lactantius Institut. lib. 3. c. 2. *Dei præcepta, quia & simplicia, & vera sunt, quantum valeant in animis hominum quotidiana experimenta demonstrat. Da mihi virum qui sit iracundus, maledicus, effrenatus, paucissimis Dei verbis tam placidum quam ouem reddam. Da cupidum, auarum, tenacem, iam tibi eum liberalem dabo.* Iustinus Dialogo cum Tryphone, Βουλοίμην δ' ἂν καὶ πάντας ἰσονέμοι θυμὸν ποιησαμένους μὴ ἀφίστασθαι τοῦ σωτηρίου λόγου. θεὸς γὰρ πέχρυσε ἐνέταυτοις, καὶ ἱκανοὶ δυσωπῆσαι τοὺς ὑπερπομένους τὴν ὀρθὴν ὁδὸν, ἀναπαυσίν τε ὁδῶν γένεσθαι τοῖς ἐπιμελουμένοις αὐτοῦς, *Velim sane etiam omnes, perinde vt me, animum obfirmare, vt ne abscederent à sermonibus Seruatoris. Habent enim in se reuerentiam quandam, idoneique sunt ad pudorem incutiendum iis qui recesserunt à recta via: sitque meditantibus eos gratissima quies.* Lõge prior Origenes περὶ ἀρχῶν libr. 4 cap 1. *Si qui cum omni studio, & reuerentia, qua dignum est, prophetica dicta consideret, in eo ipso dum legit, & diligentius intuetur, certum est, quod aliquo diuiniore spiramine mentẽ sensumque pulsatus agnoscet non humanitus esse prolatos eos quos legit, sed Dei esse sermones: & ex semetipso sentiet non humana arte, nec mortali eloquio, sed diuino vt ita dicã, cotthurno libros esse conscriptos.* Philo Carpathius in Canticum Canticorum, *Incredibile est nescienti, quam suaue sit de Deo Optimo Maximo ex sacris literis meditari ac loqui.* Et paulo post, *Ex his guttur nostra mentis admirabili dulcedine repletur in Deum, seque adeo inflammari sentit desiderio æternæ vitæ consequendæ.* Et in eundem sensum Isacius Presbyter Syrus de mundi contemptu cap. 25. *Continua lectio in Scripturis Sanctorum replet animam incomprehensibili admiratione, ac latificatione diuina.*

VI. Hæc etsi ita sunt, tamen Stapletonus, id ipsum negat Antecedens. Et primo iis locis non agi de verbo Scripto, sed de viuæ vocis prædicatione. Etsi autem è Scripturis prædicauerint Apostoli, nihilominus aliud esse prædicationem ipsorum viua voce factam, aliud Scripturam. Secundo, non semper hanc in verbo Dei efficaciam esse: ipsum enim Dominum testari, vix quartam partem sementis abiisse in frugem. Tertio, has admirabiles virtutes nec scriptum, nec prædicatum Dei verbum sua aliqua vi & energia habere, sed propter cooperantem ministerio verbi Spiritum, sine qua cooperatione interna, sermonem Dei adeo corda non penetrare, vt à quam multis penitus despiciatur.

VII. Sed in primo non considerauit, Scriptum verbum à prædicato, nulla substantiali differentia separari. Neque enim aut specie, aut genere, aut etiam numero differre: sed tantum accidente, quomodo Socrates senex à seipso puero neque genere differebat, neque specie distabat, neque numero separabatur, sed tantum accidente, hoc est annorum numero distinguebatur. Sic exempli gratia, is sermo quem primum Petrus habuit ad Iudæos post distributum Spiritum, non differt ab eo quem legimus Act. 2. relatum à Luca, nisi quatenus ipsæ scripto non est viua vox. Quia tamen ea scriptio nihil aliud est, quam viuæ vocis imago: ptopterea non obstat tantulum discrimen, quominus asseram hanc quam illo loco concionem lego, eandem esse, qnam habuit tum temporis Petrus: vt Socratem qui cicutam bibit, nemo negat eundem esse quem Phænareta peperat olim. Quare si eadem sit numero concio, quidni idem de eadem prædicabitur? Et vere apud Lucam legi asseram, *His auditis compuncti sunt corde?* His (inquam) quæ & tum Petrus viua voce disserebat, & nobis nunc Lucas scripto repræsentat?

VIII. Secundo, etiamsi concederent Catholici, Verbum scriptum esse aliud numero, à verbo prædicato: tamen non valeret instantia. Quia hæc, quam dicimus, efficacia non procedit à prædicatione proprie, sed à verbo Dei: hoc est, mouentur ab eo corda, non simpliciter quia prædicatur: sed, quia est verbum Dei. Itaque hoc axioma verum est: Omne verbum Dei habet hanc efficaciam: vnde procedit syllogismus. At Scriptura est verbum Dei. Ergo Scriptura habet hanc efficaciam: quæ conclusio est in illis locis quos è Patribus citauimus.

IX. Ne secunda quidem valet exceptio. Etsi enim verum sit, non omne semen quouis loco satum proferre fructum: tamen non est verum seminis nullam esse vim. Certe enim, omne semen suam in se δύναμιν habet, vt ex se germinet, abeatq; in frugẽ: σπέρμα, φησὶ τὸ σωματικῶς λεγόμενον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ δύναμιν τῆς πλειόνος (inquit) Etymologicus, *Quod in seipso consitã habeat vim perfectionis.* Et hoc notum omnibus physiologis. Idem iudicium de semine cœlesti, id est, verbo Dei. In argumento autem non diximus, Scripturam habere suam ἐνέργειαν in corda omnium, sed tantum fidelium. Origenes homil. 2. in Exodum, *Sacra volumina spiritus plenitudine spirant: nihilque est siue in prophetia, siue in lege, siue in Euangelio, siue in Apostolo, quod non à plenitudine diuinæ maiestatis descendat. Quamobrem spirant in Scripturis sanctis, hodieque plenitudinis verba. Spirant autem his, qui habent & oculos ad videndæ cœlestia, & aures ad audiendæ diuina, & nares ab ea quæ sunt plenitudinis sentienda.* Ergo (inquam) etsi non omnibus, tamen à se.

X. In tertia exceptione, fateor Deum cooperari verbo suo, cum prædicato tum scripto: sed nihil esse in eo efficaciæ non sequitur. Sic enim cooperari

perari oportet ſemini, & ſolem & ſolum: ſed ſeminis tamen nullam eſſe vim nemo ſanus dixerit. Imo vero, quia ſcimus totam hanc efficaciam eſſe à Spiritu Sancto, ideo Scripturam aſſerimus hanc efficaciam habere: quia ſi nullam habet, tum ne habet quidem à Spiritu. Ad hæc fatetur Stapletonus, in hac quæſtione, cum agit de autoritate Eccleſiæ, ſe non ſeparare Spiritus efficaciam cooperantem. Et vult tamen ab ea Eccleſiæ autoritate cui cooperatur Spiritus, pendere conſignationem Canonis. Quidni ergo nos de Scriptura ſimiliter? cooperari quidem Scripturæ Spiritum, ſed eſſe nihilominus ſuam Scripturæ ἐνέργειαν.

XI. Deinceps locos Scripturæ citatos conatur arrodere. In primo, ſermonem à Paulo nominatum eſſe ipſum æternum Dei filium, non autem verbum creatum ſiue prædicatum, his argumentis probat. Primo, quia ſequitur: *Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis eſt ſermo*, id eſt, cui nobis reddenda eſt ratio, vt textus Syriacus vertit. Secundo, quia ex iis Apoſtolus infert, *Habentes ergo Pōtificem magnum, qui penetrauit cœlos, Ieſum filium Dei, teneamus ſpei noſtræ confeſſionem:* quæ concluſio de verbo creato ſequi non poteſt. Tertio, cum prius hortatus eſſet ad ingreſſum in requiem Dei, vt ne quis incideret in incredulitatis exemplum, id eſt, ne quis pateretur idem quod increduli & rebelles in Veteri Teſtamento: mox ſubiungit, vt iuſtam huius timoris cauſam, variam & admirabilem potentiam Chriſti, per quem ingredi debemus in illam requiem, & ad cuius iudicium & tribunal nos aſtare oportet. Quarto, quia ſic hunc locum veteres omnes Latini & Græci exponunt.

XII. Sed nos ita locum exponendum dicimus, vt intelligatur Paulus loqui de ſermone creato. Nam τὸ λόγῳ vſus pro filio Dei, peculiaris eſt Ioanni Euangeliſtæ, apud Paulum nuſquam inuenitur. Argumenta autem Stapletoni, nihil efficiunt. Nam hæc verba, *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius*, non referuntur ad τὸν λόγον, ſed ad Deum: vt cauſam oſtendant illius energiæ quæ eſt in ſermone: nempe, quia à Deo fit: huic autem nihil incognitum. Illud, *Habentes ergo Pontificem*, non collectio eſt è proxime præcedentibus, ſed regreſſio ad Sermonem de Pontifice ſummo, interruptum longa digreſſione, cuius initium à verſu ſeptimo, tertii capitis. Iam in tertio argumento, fatemur Paulum proferre variam & admirabilem Chriſti potentiam: ſed addimus, in eius verbo, ſiue doctrina: vt concludat quemadmodum cœperat. Nam initium digreſſionis ita fuit, *Quapropter ſicut dicit Spiritus ille Sanctus, Hodie ſi vocem eius audieritis, ne obdurate corda veſtra, ſicut in exacerbatione in die tentationis illius in deſerto, vbi tentauerunt me patres veſtri.* Et paulo poſt. *Itaque iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam.* Quæ verborum ſeries ſignificat, negatam fuiſſe Iſraelitis requiem, propterea quod non excepiſſent prompto animo vocem, ſiue verbum Dei. Itaque in extrema digreſſione hortatur fideles, vt feſtinent ad eam requiem, nimirum exhibentes debitam reuerentiam verbo Dei, cuius tanta ſit efficacia.

XIII. Quartum argumentum falſum eſt. Etſi enim non pauci ex Latinis & Græcis hunc locum interpretentur de filio Dei æterno: tamen ſunt alii qui nobiſcum ſentiunt. Cyprianus de baptiſmo Chriſti, *Huic dilecto filio tuo, Domine, nos præcipis obedire. Loquere igitur, Domine, quia audit ſeruus tuus. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Doctrinam tuam amplector: ſuaue eſt mihi eloquium tuum: viuus & efficax ſermo tuus, ancipiti gladio penetrabilior, vſque ad diuiſionem ſpiritus & animæ meæ attingens.* Auguſtinus de Ciuitate Dei lib. 20. c. 21. *Sermonem Dei dicit Scriptura gladium bis acutum, propter aciem geminam teſtamentorum duorum.* Philo Carpathius in Canticum, *Horum ſinguli gladium habere dicuntur, bellum edocti ac pugnam: hoc eſt lege, & præceptis diuinis inſtructi: Viuus enim ſermo Dei, & efficax, omnique gladio ancipiti acutior.* Drogo Hoſtienſis de Sacram. Dominicæ paſſionis, ſerm. 1. *Sed quid, ô Domine, quod vnus ex militibus lancea latus tuum aperuit? Quis eſt vnus ille ex militibus? Niſi forte ille, qui tunicam tuam inconſutilem ſorte accepit. Ipſa eſt nimirum vnitas fidelium quæ tibi ſoli militat, cuius lanceæ prædicationis cunctis credentibus latus tuum aperuit. Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Andreas Cæſarienſis, & Aretas verba illa Apocal. 1. *Ex ore eius anceps gladius prodibat*, illuſtrant hiſce verbis Apoſtoli, Παῦλος (inquit Aretas) ζῶντα φησὶ τὸν τοῦ Θεοῦ πυρῆνικὸν λόγον, ἐνεργῆ καὶ τομώτερον παντὸς ῥομφαίας· ἄτε καὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ προδόμου καὶ νικηθέντος ἄχρις ὀστέων καὶ μυελῶν. καὶ αἰσθητῶς μέντοι, *Paulus viuentem dixit Dei vltorem ſermonem, & efficacem, & acutiorem quouis gladio, vtpote procedentem ex ore, & peruadentem vſque ad oſſa & medullas: non tamen ſenſibiliter.* Andreas, Ῥομφαίαν δὲ δίστομον τὸν κατὰ τῶν ἀσεβῶν φησιν ἀπόφασιν τὸν τομωτέραν ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν διέρχομενον, *Romphæam vtrinque acutam appellat decretum contra impios, eam quæ acutior eſt quouis gladio ancipiti.*

XIV. Et vt ad cumulum accedat aduerſarii teſtimonium, Stapletonus ipſe, alias cum magis eſſet apud ſe, non diſtractus ſtudio cōtradicendi, hunc locum non aliter intellexit lib. 11. de Principiis cap. 2. *Quia Scriptura diuina* (inquit) *ſemel intellecta, & credita, ad ſalutem animæ æternam facit, nec ſolum vana ſcientia paſcit, vt cætera humana Scriptura, propterea dicitur Euangelium virtus eſſe ad ſalutem, & ſermo Dei viuus & efficax.* Adeo verum eſt, quod Chryſoſtomus dixit homil. 4. in Acta, Ἔνθα γὰρ ἂν ᾖ πονηρία τὸν ζητεῖ μόνον εἰπεῖν, ἵνα δήποτε· οὐχ ὅπως ἵνα λόγῳ πρᾶγμα ἐχόμενον εἴπῃ, ἀλλ' ὅπως εἴπῃ, *Cum adfuerit improbitas, vnum hoc quærit, vt aliquid omnino dicat: non vt aliquid dicat ad rem pertinens, ſed vt dicat.*

XV. Atque hæc de primo loco. In ſecundo negabat ἀπόδειξιν πνεύματος καὶ δυνάμεως, ad rem præſentem pertinere. Non enim ſuæ prædicationis vim & efficaciam per ſe ſeorſim ſumptæ Paulum declarare, ſed adiunctam diuini Spiritus cooperationem internam; & virtutem externam præter miracula, & prodigia per eum facta, commonſtrare. Nimirū (inquam) nemo legitime poteſt verbum Dei ſeparare ab efficacia Spiritus Sancti. Imo hoc volumus; hanc efficaciam peculiariter pertinere ad Scripturam Sanctam; vt ſuo quodam modo mentes audientium & legentium afficiat, quod nulla vnquam alia faciat.

XVI. Porro Iſidorus ſatis vidit non adeo id peculiare eſſe prædicationi Pauli apud Corinthios, vt non pertineat ad Scripturam. Origenes etiam περὶ ἀρχῶν lib. 4. c. 1. hoc argumento vtitur ad probandam Scripturæ diuinitatem. *Si* (inquit) *vel arte Rhetorica vel Philoſophica calliditate conſcripti libri noſtri, ad credendum illicerent homines, ſine dubio fides noſtra putaretur in verborum arte conſiſtere, atque in ſapientia humana, & non in virtute Dei. Nunc vero omnibus notum eſt, quod prædicationis huius verbum, ita à quāplurimis in omni pene orbe ſuſceptum eſt, vt non in ſuaſoriis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtentatione Spiritus, & virtutis etiam intelligerent, quæ credebant.* Quin ipſe Stapletonus, non bene mendax, quia non bene memor, lib. 8. c. 9. hunc locum ſic exponit, vt per oſtenſionem Spiritus intelligat miracula: per virtutem conſilium Dei, ſiue doctrinam Spiritus. E quibus hoc ſaltem poſterius, illud eſt quod quærimus: non poteſt enim virtus Dei, non eſſe ἐνεργὴς, & vim ſuam non habere.

XVII. In quarto loco (nam tertium non attigit) illam occultorū manifeſtationem contendit fuiſſe huiuſmodi, vt auditorum vel ſcrupulos de fide, vel errores animo latentes, vel occultas cupiditates & varias imperfectiones aſtantibus publice manifeſtaret. At hoc prorſus abhorret à vero. Quis enim credat id, quod ſemel factum legitur magno miraculo in Anania & Sapphira, promiſcuum fuiſſe apud Corinthios? Quanquā non ignoro placuiſſe Chryſoſtomo, Theodoreto, fortaſſe etiam aliis. Multo illi melius & ſimplicius, qui referunt ad intus pulſatam conſcientiam. Primaſius, *Quando* (inquit) *eius cōſcientia per doctrinam pulſatur.* Ambroſius, *Cum enim intelligit, & intelligitur, audiens laudari Deum, & adorari Chriſtum, peruidet veram eſſe, & venerandam religionem, in qua nihil fucatum, nihil in tenebris videt geri.* Sedulius, *Occulta cordis eius: quoniam eius conſcientia per doctrinam pulſatur: manifeſta fiunt ſibi ipſi in ſua conſcientia, aut alii pure confitendo.*

XVIII. Et ex ipſo Papiſtarum cœtu. Thomas de Vio Caietanus, *Idiota & infidelis coarguuntur ab omnibus, diiudicantur ab omnibus. Prophetia (vt in hoc eodem capitulo Paulus dixit) loquentibus ædificationem, & exhortationem, & conſolationem ſpiritualem, idiota aut infidelis audiens conferendo vitā ſuam, ſuperſtitiones ſuas, & affectus ſuos cum iis quæ audit, arguitur in ſeipſo, & diiudicatur in ſeipſo. Occulta enim, pro, & ſic occulta cordis eius manifeſta fiunt. Non dicit cui manifeſtantur, progreſſus tamen ſuſcepta reprehenſionis, & diſcuſſionis habet, vt ſibi ipſi manifeſtet occulta cordis proprii: hoc eſt peccata, quæ neſciebat eſſe peccata, manifeſtet ſibi, quod ſint peccata.*

CAP. VI.

An Scriptura ſit principium ſcientificum.

I. IDem probatur à natura principiorum. Nulla principia ſcientifica ſuam aliunde mutuantur autoritatem. At Scriptura eſt principium ſcientificum in Religione Chriſtiana. Ergo non mutuatur autoritatem ſuam aliunde. Maior eſt nota. Ἀληθῆ μὲν (inquit Ariſtoteles 1. Topic. initio) καὶ πρῶτα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν· οὐδὲ γὰρ περὶ τοῖς ἐπιστημονικοῖς δόξαις ἐπιζητεῖσθαι τὸ διότι· ἀλλ' ἑκάστῳ τῶν δόξαν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν εἶναι πίστιν, *Vera & prima illa ſunt, quæ non ab aliis, ſed à ſeipſis fidem habent. Non enim oportet in ſcientificis principiis quærere, quare: Sed vnumquodque ipſum per ſe eſſe certum.* In eundem ſenſum Baſilius in Pſal. 115. Ἀνάγκη ἑκάστου μαθήσεως ἀνεξετάστους εἶναι τὰς δόξας τοῖς μανθάνοισιν. *Neceſſe ſingularum diſciplinarum eiuſmodi eſſe principia, vt ne in ea inquirant diſcipuli.*

II. Minor probatur: quia ex Scriptura fiunt demonſtrationes: & quidem certiſſimæ, ideoque præſtantiſſimæ. Clemens Stromateon 7. τῇ τοῦ Κυρίου φωνῇ πιστούμεθα τὸ ζητούμενον. ἣ πασῶν ἀποδείξεων ἰσχυροτέρα, μᾶλλον δὲ ἡ μόνη ἀπόδειξις ἔστι τυγχάνει, *Domini voce confirmamus id de quo quæritur: quæ omnium demonſtrationum certiſſima: imo potius ſola omnino eſt demonſtratio.* Et paulo ante, ἀποδείξεως δὲ ἔσης, ἀνάγκη συγκαταβαίνειν εἰς τὰς ζητήσεις, καὶ δι' αὐτῶν τῶν γραφῶν σκοπεῖν ἀπόδειξιν, *Si concedatur eſſe demonſtratio, neceſſe eſt ad inquiſitiones deſcendere, & ex ipſis Scripturis demonſtratiue diſcere.* Rurſus, οἱ πονοῦντες ἕτοιμοι ἐπὶ τοῖς καλλίστοις, οὐ πρότερον ἀπαγήσονται ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, πρὶν ἂν τὴν ἀπόδειξιν ἀπ' αὐτῶν λάβωσι τῶν γραφῶν, *Qui libenter laborem impendunt rebus optimis, non prius deſiſtunt ab inquirenda veritate, quam ab ipſis Scripturis demonſtrationem hauriant.* Denique τὸν γνωσκὸν ſic deſcribit, vt eum demonſtrationes petere dicat à lege & Prophetis, τὰς ἀποδείξεις, εἰς αὐ ἐπιζητήσῃ, εὑρήσει (ſic enim legit etiam Heruetus) ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν. *Demonſtrationes ſi quando quæſierit, inuenit in lege & Prophetis.* In epitome Recognitionū Clementis, Οὐ δὲ ἀληθείας λόγος τὴν ἐκ προφητείας ἔχει βεβαίαν ἀπόδειξιν, *Diſputatio de veritate certam habet demonſtrationem ex Prophetia.*

III. Præſcripſit autem Ariſtoteles, non fieri demonſtrationem niſi ex principiis. Poſteriorum Analytic. lib. 2. c. 18. οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως, μὴ γινώσκοντα τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, *Fieri non poteſt, vt quis diſcat per demonſtrationem, niſi nouerit prima, immediataque principia.* Quare ſi nulla demonſtratio fit, niſi è principiis: & fit tamen è Scriptura, neceſſe eſt Scripturam eſſe principium, in hac ſcientia, hoc eſt, in negotio fidei.

IV. Aſtipulantur ſaniores Papiſtæ. Petrus de Alliaco Cardinalis, quæſt. 1. in 1. Sentent. art. 3. *Patet, quæ ſint principia Theologica. Sunt enim ipſæ ſacri Canonis veritates: quoniam ad ipſas fit vltimata reſolutio Theologici diſcurſus, & ex eis primo ſingulæ concluſiones Theologicæ deducuntur.* Et ante hunc Lyranus prologo in Biblia, *Sicut in Philoſophia veritas cognoſcitur, per reductionem ad prima principia per ſe nota: ita & in Scripturis à Sanctis Doctoribus traditis veritas cognoſcitur, quantum ad ea quæ ſunt fide tenenda; per reductionē ad Scripturas canonicas.* Alphonſus de Caſtro contra hæreſes lib 1. c. 2. *Harum Scripturarum teſtimonia, tanquam prima in hac ſcientia principia, & velut arma omnibus communia, ſuſcipienda ſunt.*

V. Stapletonus excogitata diſtinctione conatur elabi. Principia ſcientiarum aſſerit, in ſe quidem non probari; eſſeque indemonſtrabilia in eo quod quid eſt: tamen propter noſtram tarditatem, nobis interdum explicari, & demonſtrari quia ſunt. Sic Scripturas demonſtrari per Eccleſiam; non quid ſint in ſe, ſed quia ſint quoad nos; idque propter infirmitatem naturæ noſtræ, vt à nobis videlicet acceptentur, non vt in ſeipſis ſacræ & diuinæ ſubſiſtant.

VI. Rurſus, negat Scripturam ſic eſſe principium, vt non prior ea ſit vox Eccleſiæ. Nempe, quia Scriptura eſt vnum ex iis quæ creduntur. Vocem autem Eccleſiæ eſſe regulam omnium quæ creduntur, omnino non dubitat. Hæc Stapletonus.

VII. At ego non poſſum ſatis mirari horum hominum ingenium, qui vix

vix quicquam pensi habent, nisi vt quomodocunque aliquid effutientes negotium facessant modestis aduersariis: infirmiores etiam perturbent: non vt candide veritatem inquirant. Vide mihi in hoc Sophista Spiritum vertiginis: sunt enim inuicem contrariæ hæ solutiones. Nam prior asserit Scripturarum non posse demonstrari τὸ διότι, sed tantum τὸ ὅτι ex natura principiorum. At posterior; non tantum Ecclesiam asserit esse priorem Scriptura; sed etiam regulam omnium credendorum, propterea que etiam Scripturæ. Ergo (inquam) non tantum Scriptura est aliquod principium, quia habet aliquid prius, sed etiam demõstrari potest eius τὸ διότι. Nam in scientiis, ac propterea in Theologia, regula est causa: & cum aliquid probatur ex regula, tum eiusdem probatur τὸ διότι: non τὸ ὅτι nudum.

VIII. Ad hæc in prima solutione quod concedit non posse probari τὸ διότι Scripturæ; ea nostra est victoria. Non enim quærimus, quibus mediis possit nobis innotescere, Scripturam esse authenticam quoad nos: sed vnde fit, vt sit authentica quoad nos: illud est τὸ ὅτι, hoc vero τὸ διότι: concedit ergo Stapletonus, quod quærimus. Et sane Aristoteles, τὰ πρῶτα definiens τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν, à seipsis docebat suam quoad nos auctoritatem habere. Nam πίστις non potest intelligi de ipsis principiis quid sint in se: sed relate ad homines, hoc est, quoad nos: vt si, exempli gratia, Triangulum inter easdem parallelas super eadem basi, minus esse parallelogrammo, demonstrem ex eo principio, quia totum est maius sua parte: nemo à me rationem postulabit, quare hoc posterius dixerim: quia hæc est κοινὴ ἔννοια, quam omnes ita cognitam habent, vt nullo sibi argumento demonstrari quærant. Iam vero in hac Controuersia, vnde fiat, vt cum aliquod religionis caput in dubium vocatur, ita adhibeantur Scripturæ, vt eis necessario assentiendum sit: si Papistæ respondeant, quia ita decreuit Ecclesia: tum illos necesse est supponere Scripturas non habere δι' ἑαυτῶν τὴν πίστιν: quod tamen in principiis Aristoteles necessario requirebat. Itaque hæc Stapletoni distinctio id concedit, quod non est controuersum: argumentum autem non soluit.

IX. Enimuero nemo neget, omnia principia non esse κοινὰς ἐννοίας quæ se omnibus naturaliter oggerant. Sunt enim singulis scientiis sua propria, atq; à cõmuni omniũ captu alia aliis remotiora, ob eãq; causam, quædam eiusmodi, vt nisi à peritis earum scientiarum rudioribus explicentur, vix in mentem plurimis venire possint. Docenda sunt igitur. Sed omnibus tamen peræque commune est, vt ex se fidem faciant. Sic quia, vt Tertullianus aiebat, fiunt, non nascuntur Christiani, potuit ipsi Tertulliano primum Ethnico, aliquis indicasse Scripturam, admonuisseque esse diuinam, quod alias suspicatus fortasse ne esset quidem: sed vt Scripturis cognitis fidem habuerit, tantum propter eius auctoritatem, à quo illi fuerunt indicatæ, hoc vero prorsus est falsum & ridiculum.

X. In altera solutione quæro quonam modo sit intelligendum Scripturæ vocem esse priorem Ecclesia. Nam Scripturam nouimus sumi vel pro ipsis characteribus, vel pro doctrina his characteribus significata, siue, vt iam loqui vsus obtinuit, comprehensa. Si prius, tum nihil ad rem Stapletonus respondet: hi enim characteres, vt recentiores esse possunt, quia multiplicantur quotidie in infinitum, sic non cadunt in hanc nostram quæstionem.

XI. Sin pro doctrina sumuntur: primo non satis considerate Stapletonus loquitur, qui Ecclesiam indefinite nominet, qui tamen in statu quæstionis asseruit, non tantum ab Ecclesia, quæ olim fuit, sed etiam ab hodierna consignari Canonem Scripturæ. At opinor extra Controuersiam poni eam doctrinam, quæ comprehenditur in Scripturæ libris esse priorem voce eius Ecclesiæ, quæ hodie extat. Itaque hac saltem parte argumentum non soluitur.

XII. Secundo, non tantum Ecclesiam hodiernam, sed etiam omnino Ecclesiam, falsum est priorem esse Scriptura, quatenus significat doctrinam: siue Ecclesiam pro toto corpore accipias, siue tantum pro Pastoribus. Primo, quia nunquam fuit Ecclesia, quæ non crederet eam doctrinam, vel totam vt post Christum, vel per partes, vt ante Christum. Est enim fides specifica differentia fidelium ab infidelibus: Et fides nulla est absque doctrina. *Quomodo enim* (inquit Paulus 10. ad Rom.) *credent ei de quo non audierint? quomodo audient absque prædicante?* Deinde, quia id quod docetur, aut docetur ab eo qui primus instituit, aut ab eo qui accepit ab instituente. Hanc doctrinam nemo instituit præter Deum. Est autem certum id quod docetur, prius esse eo doctore à quo non instituitur: quia hunc oportet prius discere ipsum, quam alios docere: vnde factum, vt nemo vnquam doctor fuerit in Ecclesia nisi prius fuerit discipulus, quo nomine ipsi primum Apostoli laudabantur. Porro nemo quicquam disceret, quod non prius esset.

XIII. Ridicule autem Stapletonus excipiebat vt instantis VVhitakeri vehementiam effugeret, Deum esse priorem omni reuelata veritate: item Spiritum Sanctum: & Mosen sua lege. Nam Deum & Spiritum Sanctum, importune ingerit: transiens εἰς ἄλλο γένος. Nos enim agimus de principiis ἐπιστημονικοῖς: ille transfert se ad αἴνιον ἐνεργηλικὰν. Atque hoc ipsum inutiliter: quia cum verbum Dei nominamus (est autem Scriptura Verbum Dei) tum necessario includimus, quicquid de Dei auctoritate dici potest, à qua etiam pendere asserimus, quidquid quoad nos Scriptura haber ponderis. Sed Mosen omnino nego esse priorem lege: non enim ante fuit Doctor, quam à Deo illam exciperet.

XIV. Esse Scripturam vnum ex iis quæ creduntur, non eo inficias: Sed esse Ecclesiam regulam omnium credendorum, id vero non nisi Papistice dictum assero, nunquam vero Theologice probandum. Nam Scripturam multi quidem Patres appellarunt, Regulam, & Canonem, & stateram, & gnomona: at Ecclesiam nullus vnquam: nisi hoc tandem seculo Papistæ, quibus æque incognita est tum Scriptura, tum vera Ecclesia.

CAP. VII.

Testimonia Veterum de autoritate Scripturæ.

I. NOn hæc tantum argumẽta; sed etiam Veterum testimonia, astruunt Scripturarum hanc quam asserimus autoritatem. Origenes περὶ ἀρχῶν libr. 4. c. 1. *Si quis cum omni studio, & reuerentia, qua dignum est, Prophetica dicta consideret, vt in eo ipso dum legit, & diligentius inuestigat, certum est, quod aliquo diuiniore spiramine mentem sensumque pulsatus agnoscet, non humanitus esse prolatos eos quos legit, sed Dei esse sermones & ex semetipso sentiet, non humana arte, nec mortali eloquio, sed diuino, vt ita dixerim, cothurno libros esse conscriptos.* Aperta verba: & omnino nostra: quid enim aliud volumus. Sed & toto illo capite, hoc vnum agit Origenes, vt colligat argumenta, quibus confirmari possit autoritas Scripturarum. In iis nusquam auctoritatem Ecclesiæ. Quin potius ab initio testatur se ea desumpturum ab ipsis scripturis, *Assumenda* (inquit) *nobis sunt ad probationem eorum quæ dicimus, etiam diuinarum Scripturarum testimonia. Quæ testimonia, vt certam & indubitatam fidem præstent, necessarium videtur ostendere, quod ipso Diuinæ Scripturæ sint Dei Spiritu inspiratæ. Igitur quam poterimus breuiter, etiam de hoc assignabimus ex ipsis diuinis Scripturis, quæ nos competenter mouerint.* Tum sequuntur obseruationes, quarum prima est: quod cum gentium legislatores, vix suis singuli suas leges probare potuerint, Mosis tamen lex, apud omnes vigeret: liceret contra nitentibus plurimis: secunda ab euentu Prophetiarum: cum enim impleta iam fuerint plurima, impleantur etiam quotidie reliqua, tot ante seculis prædicta, concluditur eas Prophetias non fuisse humanas.

II. Lactantius Institutionum libro primo, capite quinto: cum vnum Deum à Prophetis prædicari diceret, Ethnicorum obiectionem ita exprimit, *At enim veritatis expertes, non putant his esse credendum: illas enim non diuinas, sed humanas voces fuisse aiunt.* Hanc sibi cum videret, esse confutandam, argumenta colligit ex ipsis Scripturis: primum, quia impleta sunt vaticinia: secundum, quia sibi consentiat diuinatio: tertium, quod nulla possit esse suspicio fallaciæ in earum authoribus, quia & cæteros ab omni fraude cohiberent & opes non appeterent & cruciatus sustinerent: nonnulli etiam reges essent, in quos cadere non posset suspicio cupiditatis ac fraudis.

III. Augustinus ex Scripturæ stylo, sibi eiusdem autoritatem persuasam testatur: Confessionum lib. 6. cap. 5. *Eo mihi illa venerabilior, & sacrosancta fide dignior apparebat autoritas, quo & omnibus ad legendum esset in promptu, & secretum sui dignitatem intellectu profundiore seruaret: verbis apertissimis, & humillimo genere loquendi se cunctis præbens, & exercens intentionem eorum qui non sunt leues corde: vt exciperet omnes populari sensu, & per angusta foramina paucos ad se traiiceret, multo tamen plures quam si nec tanto apice autoritatis emineret, nec turbas gremio sanctæ humilitatis hauriret.*

IV. Saluianus Massiliensis lib. 3. de gubernatione Dei, siue, vt alii inscribunt, de Prouidentia, *Alia omnia, id est, humana dicta, argumentis, ac testibus egent. Dei autem sermo ipse sibi testis est: quia necesse est, quicquid incorruptæ veritas loquitur, incorruptum sit testimonium veritatis.* Obiecerat hunc locum VVhitakerus. Eum Stapletonus respondebat ita intelligendum, vt sit sensus, quod Dei Verbum esse constat, illud iam nec argumento humano probari; nec humano testimonio indigere ad confirmationem. Ergo hæc Stapletoni mens est, duplicem quasi ætatem Verbi Dei considerandam: scilicet quando non constat, esse Dei Verbum: & quando constat esse: De hac posteriori Saluianum esse loquutum: non de priori. Atqui Saluiani addita ratio hanc distinctionem prorsus elidit, Sic enim procedit: Omne incorruptum testimonium veritatis, ipsum sibi testis est: At Dei sermo est incorruptum testimonium veritatis. Ergo Dei sermo ipse sibi testis est. Confirmatur minor, nam maior ponitur esse extra controuersiam. Quicquid incorrupta veritas loquitur, est incorruptum testimonium veritatis: At Dei sermonem incorrupta veritas loquitur: Ergo Sermo Dei est incorruptum testimonium veritatis. Iam si in primo syllogismo Stapletonus illas distinguat ætates, vt neget Sermonem Dei antequam constet, esse ipsum sibi testem: tum in secundo necesse erit negari minorem: quod erit blasphemum: nam Dei sermonem, semper Deus loquitur: Est autem Deus incorrupta veritas. Vel certe neganda erit maior, tanquam non tam late patens, ac proinde contradicendum Saluiano: asserendumque non quicquid incorrupta veritas loquitur, esse incorruptum testimonium veritatis, sed tantum id quod nobis constat incorruptum, veritatem esse loquutam. Quod quis non iudicet esse absurdum?

V. Porro Saluianus de Scriptura loquebatur, è qua nonnulla citabat: atque adeo paulo ante ita loquebatur, *Hæc de gubernaculo Dei, atque iudicio expeditissime, ac fortissime dici possunt. Neque enim necesse est, vt argumentis à me probetur, quod hoc ipso quia à Deo dicitur, comprobatur. Itaque cum legimus dictum à Deo, quia aspiciat iugiter omnem terram, hoc ipso probamus quod aspicit, quia se aspicere dicit.* Quæ verba significant, cum aliquid legitur in Scriptura, non vlterius testes vel probationes inquirendas, sed simpliciter credendum: quod falsum est, si adhuc exspectatur authoritas Ecclesiæ. Et sane, si quia in Scripturis lego Deum aspicere omnem terram, id statim credere debeo: eut cum lego in iisdem, Deum esse loquutum, differatur assensus, & exspectetur dum annuant Episcopi.

VI. Iunilius ad Primasium de partibus diuinæ legis lib. 2. q. 29. *Vnde probamus libros religionis nostræ diuina esse inspiratione conscriptos? Ex multis: quorum primum est, ipsius Scriptura veritas: deinde ordo rerum: consonantia præceptorum: modus loquutionis sine ambitu, puritasque verborum: Additur scribentium & prædicantium qualitas, quod diuina homines, excelsa viles, infacundi subtilia, non nisi diuino Spiritu repleti tradidissent. Tum prædicationis virtus; quam, dum prædicaretur (licet à paucis despectis) obtinuit. Accedunt his testificatio contrariorum, vt Sibyllarum, vel Philosophorum: expulsio aduersariorum, vtilitas consequẽtium, exitus eorum, quæ per acceptationes, & figuras, & prædictiones prædicta sunt: ad postremum miracula iugiter facta, donec*

Scriptura

Scriptura ipsa susciperetur à gentibus: de qua hoc nunc ad proximum miraculum (libenter legam ac proximum miraculo) *sufficit, quod ab omnibus suscepta cognoscitur.* Hic multa habes argumenta, quibus astruatur Scripturæ auctoritas. Eorum alia interna sunt ipsi Scripturæ, alia externa: sed Ecclesiæ tamen consignantis autoritas nul o loco.

VII. Et medio Papistarum Scholasticorum agmine, Scotus, 4.2. prologi in libros Sententiarum quum dixisset esse innumeras hæreses, damnantes Scripturam. *Contra omnes istos* (inquit) *in communi octo sunt viæ eos rationabiliter conuincendi, quæ sunt, pronuntiatio Prophetica Scripturarum concordia, auctoritas scribentium, diligentia recipientium, rationabilitas contentorum, irrationabilitas singulorum errorum, Ecclesiæ stabilitas, miraculorum claritas.*

CAP. VIII.

Vtrum Ecclesia ædificetur super Scriptura.

I. HActenus argumenta, quæ Catholicorum sententiam probant: nunc ea succedunt, quibus Papistæ confutantur. Si Ecclesia ædificatur super Scriptura tanquam fundamento: Ergo Scriptura auctoritatem non accipit ab Ecclesia. At prius verũ est. Ergo & posterius. Antecedens probatur ex 2. c. ad Ephes. *Non estis amplius hospites & aduenæ, sed concives Sanctorum, & domestici Dei: superstructi fundamento Apostolorum, & Prophetarum.*

II. Consequentia per se patet: quia hac fundamenti metaphora significatur, non tantum Ecclesiam credere Scripturæ: sed præcipue, ne esse quidem Ecclesiam, nisi quatenus innititurScripturæ, quemadmodũne esse quidem domus vlla potest, non substrato prius fundamento. Et quia fieri non potest, vt cuiquam credamus, nisi iam auctoritatem suam quoad nos obtineat: ergo ex vi huius consequentiæ, constabit Scripturam habere suam auctoritatem quoad Ecclesiam, aliunde quam ab Ecclesia. Non tantum (inquam) quoad se: sed etiam quoad Ecclesiam: nihil enim est fundamentum quoad se: sed tantum quoad ædificium.

III. Stapletonus in Antecedentis probatione, conqueritur duplicem esse æquiuocationem. *Nec enim* (inquit) *doctrina Apostolica Scripturam, sed prædicationem Apostolorum hoc in loco significat: nec Ecclesiam vt magistros & præpositos, super hanc doctrinam fundari dicit Apostolus: sed ipsos fideles, vt corpus Ecclesiæ constituunt.* Fatetur ergo fundamenti nomine intelligi doctrinam: sed hanc vel Scripturam esse vel prædicationem: de hac concedi argumentum: de illa negari. Atque hæc est prima fallacia. Tum, per οἰκοδομηθέντας Ecclesiã intelligi concedit: sed hanc vel Pastorum esse, quatenus talium; vel fidelium: de hac concedi argumentum. de illa negari.

IV. Sed has nubeculas facile est dispergere, Primo in distinctione priori prædicatio & Scriptura, non differunt ἀτιμῶς, sed tantum κατὰ τὸ συμβεβηκός. Ratio: quia eadem prædicata sunt quæ scripta. Itaque si conceditur prædicatio esse fundamentum Ecclesiæ, id ipsum de Scriptura necesse erit concedi. Nec attingo tamen grauiorem illam & prolixiorem Controuersiam, qua tractatur, vtrum quæcunque prædicata sunt ab Apostolis, ea sint etiam scripta: huic enim suus postea locus debetur. Nunc sufficit, quod ne ipsi quidem aduersarij negare possunt; quæcunque scripta sunt, ea fuisse prædicata. Nam si omnis Apostolorum & Prophetarum prædicatio est fundamentum Ecclesiæ: Et Scriptura etiam ipsa est Apostolorum & Prophetarum prædicatio: tum profecto necesse est ipsam etiam Scripturam esse fundamentum Ecclesiæ, ac proinde maioris auctoritatis. Sed hac de re postea diligentius.

V. Secundo, dico Paulum loquutum esse hoc ipso loco etiam de Scriptura. Nec enim aliter intelligendos esse Prophetas: qui non tum prædicabant, vtpote longe ante denati: sed iam olim scripserant. Paulus autem non eos, qui multis ante seculis vixerant, Iudæos, sed eos, qui tum recens credebant, Ephesios dixit esse superstructos eorum doctrinæ, siue fundamento. Quod si Prophetarum scripta, sint fundamentum Ecclesiæ, id saltem euincimus, eã Scripturæ partem esse maioris auctoritatis, quam Ecclesiam. Deinde, quia absurdum est, & valde ἀνόητον, si quis asserat Euangelistarum & Apostolorum scripta deterioris esse conditionis, ergo idem de his etiam pari ratione concludendum erit.

VI. Hic Stapletonus instat dupliciter. *Quod Prophetas adiungit* (inquit) *ideo fit, quia vel Veteris Testamenti prædicationem fidelibus quoque necessariam docet: vel* (*quod magis existimo*) *quia Noui Testamenti Prophetas, id est, interpretes sermonum intelligit.* Est ergo duplex instantia. Prima est: si Prophetas intelligamus Veteris Testamenti, hos eo nominari, vt ostendatur Veteris Testamenti prædicatio esse necessaria.

VII. Optime sane (inquam) quis enim neget? Sed vicissim nonne etiam Apostolicæ doctrinæ prædicatio est necessaria? Sane ero. An ergo consentiet Stapletonus eo tantum fundamentum Apostolorum esse nominatum, vt ostenderet Paulus doctrinam Apostolicam esse necessariam? Imo (inquam) fundamenti nomen, hanc necessitatem infert quidem, sed non significat primo & per se: tantum, vt consequens: Nam quis neget omni ædificio necessarium esse fundamentum? Paulus vero coniungens Apostolos Prophetis, eodem vtrosque sensu docuit esse Ecclesiæ fundamentum: nec nostrum est separare, quæ Deus coniunxit. Vnde Thomas Aquinas in eum Apostoli locum. *Dicit autem Apostolorum & Prophetarum, vt designet, quod vtraque doctrina est necessaria ad salutem: item vt ostendat concordiam inter vtramque, alterius ad alteram, dum idem est vtriusque fundamentum, nam quod Prophetæ prædixerunt futurum, Apostoli prædicauerunt factum.* Hæc ille de necessitate: sed idem de fundamento paulo ante, *Superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, id est, qui sunt Apostoli & Prophetæ, id est, super doctrinam eorum* Sed & Bellarminus de Verbo Dei libr. 3. c postr. ad hunc ipsum locum sibi obiectum, profitetur se defendere contra negantes Verbum Dei ministratũ per Apostolos, & Prophetas esse primum fundamentum nostræ fidei: *ideo enim* (inquit) *credimus, quicquid credimus, quia Deus id per Apostolos, & Prophetas reuelauit* Quibus verbis Iesuita, & Stapletonum docet, quo sensu Paulus fundamentum nominarit: & simul argumenti nostri vim illustrat: cum doctrinam Apostolorum & Prophetarũ non tantum fundamentum esse dicit nostræ fidei: sed etiam primum fundamentum, cui postea Ecclesiæ autoritatem adiicit tanquam secundarium. Enimuero, inquam, non est igitur Scripturæ autoritas ab Ecclesia: quis enim ferat primum oriri aut pendere à secundo?

VIII. Altera Stapletoni instantia negat intelligendos apud Paulum esse Prophetas Veteris Testamenti: sed potius Noui, id est, interpretes sermonũ, quibus postea dixit reuelatũ mysterium Christi: eosque, capite quarto datos esse Ecclesiæ. Hoc autem probat in defensione Ecclesiast. potest. libr. 3. c. 15. sect. 6. quatuor argumentis. Primum est, Quia mox, id est, capite tertio Paulus, coniungens Apostolos & Prophetas, & quidem in munere docendi & ædificandi fideles, ait, *Potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nũc reuelatum est Sanctis Apostolis eius, & Prophetis in Spiritu.* Vbi Apostolos & Prophetas coniungens, & de Prophetis illius temporis diserte loquens, plus quam probabile nobis facit, quod in verbis paulo ante præcedentibus, vbi eosdem coniunxerat, eiusdem generis Prophetas intellexerit. Secundum, cum capite quarto recenseat ordine Apostolos, Prophetas & reliquos ad ædificationem corporis Christi: quis dubitare potest, quin hoc loco de illis Apostolis & Prophetis dixerit, qui ad fidelium ædificationem dati sunt à Christo? Tertium: quum certum sit super fundamentum Apostolorum ædificatos fuisse fideles illos Ephesios propter prædicationem Apostolicam, non propter scripturam Apostolicam, necesse est per fundamentum quoque Prophetarum, prædicationem & doctrinam Propheticam, quæ tunc vigebat, & maxima post Apostolos in autoritate fuit, non scripturam Propheticam intelligi. Quartum; quia nec scriptura Prophetica, nec vlla alia Scriptura, quatenus talis, fundamentum fidei nostræ ædificatiuum proprie dici potest: quia per se non ædificat nec facit Christianos, sed tum demum quando nobis prædicatur & explicatur, quod fit per Apostolos, Prophetas, istos nouos, Pastores, & Doctores.

IX. Sed contra interpretes plerique omnes cum antiqui, tum recentes. Ambrosius, *Supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, hoc est, supra Nouum, & Vetus Testamentum. Quod enim Apostoli prædicauerunt, Prophetæ futurum dixerunt,* Chrysostomus: ἐποικοδομηθέντες φησὶ, ἐπὶ τὸ θεμέλιον τῶν ἀπο-στόλων τουτέστι, θεμέλιοι οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται, καὶ προφῆται πλήν τῶν Ἀπο-στόλων, φανερὸν ὅτι τοῖς χρόνοις. *Superstructi* (inquit) *fundamento Apostolorum: Hoc est, fundamentum sunt Apostoli, & Prophetæ: & primo loco ponit Apostolos, tempore postremos.* Chrysostomum suo more κατὰ πόδας sequitur Theophylactus. Theodoretus, *Prophetas hic dicit, non Prophetas Noui Testamenti, sed Prophetas Veteris. Præposuit autem Apostolos, quoniam prædicationem per illos accepimus.* Hieronymus, hoc loco vti nos posse contendit contra Marcionem, qui alium diceret esse Noui, alium Veteris Testamenti Deum: hoc vero esset absurdum, nisi Prophetæ intelligerentur Veteres. Tertullianus contra Marcionem lib. 5. c. 7. *Superædificati super fundamentum Apostolorum: Abstulit hæreticus, & Prophetarum: oblitus Dominum posuisse in Ecclesia, sicut Apostolos, ita & Prophetas Timuit scilicet, ne & super veterum Prophetarum fundamenta ædificatio nostra constaret in Christo* Adde recentiores, Lyranum, Stratum, Aquinatem, Gagnæum, alios Papistas, vt Catholicos taceam, Caluinum, Bezam, & reliquos.

X. Nec contra valent argumenta Stapletoni. Nam in primo & secundo, non valet consequentia, ab iis locis ad alios Neque enim semper Prophetas eodem sensu Paulus nominauit. Vnde factum, vt iidem ipsi & veteres & recentes, aliter atque aliter eandem vocem exponant. Nam in quarto capite nemo non satis videt agi de iis Prophetis, qui dati sunt Ecclesiæ post Christi in cœlos ascensionem. Ambrosius, *Quamuis dicat ad Corinthios, Deus, inquit, primum posuit in Ecclesia Apostolos, secundo Prophetas: sed hi alij Prophetæ sunt: illo enim loco de ordinatione Ecclesiæ disputat: hic vero de fundamento Ecclesiæ.* Quo loco iubeo aduersarios diligenter notare distinctionem inter ordinationem & fundamentum Ecclesiæ: vt intelligant, non esse ex Ambrosij sententia ordinationem, id est, ministerij Ecclesiastici, vsum ipsius Ecclesiæ fundamentum. Similiter in tertio, quandoquidem comparauit Apostolus manifestationem Euangelij suo tempore factam, cum præcedentibus seculis, nemo non satis videt Prophetas non posse illos antiquos nominari Sed eæ rationes nullum habent locum in secundo capite, quod nos citauimus.

XI. In tertio argumento, primo non recte separatur Scriptura Apostolica à prædicatione: quasi non quæ prædicata fuerunt, sint postea scripta: aut quasi nos Scripturam nominantes, modum illum docendi intelligamus potius, quam ipsam doctrinam eo modo traditam: quod est puerile: perpetuumque aduersariorum in hac Controuersia nugamentum, vt & in altera de perfectione Scripturæ. Secundo non valet consequentia. Nam etsi viua Apostolorum voce erudirentur Ephesij, tamen nihil obstat, quominus scriptis Prophetarum niterentur, quos vtpote olim defunctos non poterant amplius audire, sed poterant legere. Adde, quod eorum autoritatibus ipsi Apostoli suam prædicationem confirmabant, vt cuiuis perspicuum est: ita vtrumque fiebat, vt & viuæ vocis prædicatio, & Prophetarum Scriptura fidelibus proponeretur pro fundamento. Denique ædificatos fuisse fideles super hoc fundamento propter prædicationem, non propter scripturam, non satis Theologice dicitur. Non enim propter, sed per prædicationem fideles credunt, vt instrumentalem causam, per quam eis suggeritur id quod est credendum: sed credunt propter diuinam autoritatem verbi prædicati, vt causam primam, & propriam. Manifestum autem discrimen: Quia quæ post Apostolos durat in Ecclesia prædicatio, ea non habet eam vim atque autoritatem, quam habebat ipsorum Apostolorum. Nam omnium quæ prædicantur hodie licet à prædicante rationem poscere: vt Cyrillus nolebat sibi ipsi credi nisi demonstrationem adferenti è Scripturis. Nec possunt hodierni prędicatores id sibi arrogare, vt olim Paulus, suam prædicationem esse ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως. Itaque si non est Scriptura fundamentum, quia non propter eam, vel propter Scriptionem potius (nam ita libet ἀμφιβολίαν distinguere) fideles credunt; tum ne quidẽ prædicatio, eandem ob causam.

XII. In quarto, aperta est hæresis Papistarũ, quos eo deuenire fuit necesse, adeo intentos extollendis traditionibus, vt Scripturam quantum possunt, deprimere non vereantur. Sed contra certum est, Scripturam Prophetarum

& Apostolorum per se ædificare & facere Christianos: nimirum cum attente legitur & consideratur. Chrysostomus concione 3. de Lazaro, *Propterea Spiritus gratia dispensauit illa, temperauitque, quo Publicani, Piscatores, tabernaculorum Opifices, Pastores, & Apostoli, Idiotæ, Illiterati per hos libros salui fierent.* Origenes in 12. caput Epist. ad Rom. *Renouatur sensus noster per exercitia Sapientiæ, & meditationem Verbi Dei, & legis eius intelligentiam spiritualem: & quantum quis quotidie ex Scripturarum proficit lectione: quanto altius intellectus incedit, tanto semper nouus magis, & quotidie nouior efficitur.* Hieronymus in c. 11. Isaiæ, *Frequenter euenit, vt homines seculi mystica nescientes, simplici Scripturarum lectione pascantur.* Pamelius in vita Tertulliani, eum virum occasionem suæ conuersionis habuisse narrat ex fide Scripturarum Sacrarum. Stapletonus ergo nimium est iniuriosus in Scripturas, id est, nimium Papista.

XIII. Ad hæc, etiamsi verum esset, tum demum ædificandi vim Scripturas habere, cum prædicantur & explicantur; tamen hoc ipsum sufficit vt sint fundamentum Ecclesiæ, ac proinde maioris auctoritatis. Nam id aliud esse nihil potest, nisi debere Pastores & Doctores, ita se in docenda Ecclesia gerere, vt prædicationis suæ desumant è Scriptura materiam & subiectum. Proinde si prædicationis fundamentum est Scriptura & prædicatio fidelis: tum certe longe augustissima esse conuincitur auctoritas Scripturæ. Atque hæc de prima distinctione.

XIV. Alteram Ecclesiæ acceptionem, solam profert Stapletonus in Relectione Principiorum, Controuers. 5. q. 2. art. 1. quasi priori nuntio remisso. Sunt autem eius verba in solutione argumenti tertij: *Dicendum, quod Ecclesia, vt corpus & singula membra significat, ædificatur super Apostolos & Prophetas, idest, super doctrinam & prædicationem eorum: non autem Ecclesia, vt capita & magistros significat. Illorum enim fundamentum quatenus talium est Spiritus Christi illis promissus, non ipsa prædicatio quam faciunt, aut doctrina quam tradunt.* Est igitur Stapletoni sententia, ipsam siue Scripturam, siue prædicationem, quæ appellatur fundamentum Apostolorum & Prophetarum, eiusmodi esse, vt super ea non ipsi ædificentur Doctores quatenus tales sunt: sed plebs duntaxat. Sequi igitur quidem ex nostro argumento ea non sumere auctoritatem suam à plebe: at non ita de Doctoribus.

XV. Et distinctionis hæc profert argumenta. Primum: Hæc prædicatio per ipsos fit Apostolos & alios Pastores Verbi Prædicatores: Ergo Ecclesiæ nomine ipsos Apostolos & Pastores intelligere Paulus non potest: hoc enim esset dicere, ipsos super seipsos fundari, & superædificari. Secundum: Apostolus hoc loco non alloquitur totam Ecclesiam, sed solos Ephesios à se & aliis Coapostolis suis recenter conuersos. Non ergo ponit totius Ecclesiæ fundamentum, sed populi tantum Christiani, & eorum qui superædificati fuerunt, non ipsorum ædificantium & architectorum, & quales Apostoli & alij Pastores erant.

XVI. At hæc mera est pertinacia. Re vera Paulus loquitur de ædificatione totius Ecclesiæ, quod obseruauit Oecumenius, οἰκοδομὴν τῆς καθ' ὅλης Ἐκκλησίας εἶπεν, *ædificationem dixit vniuersalis Ecclesiæ.* Aut igitur ædificationem Doctorum comprehendit, aut exclusit Doctores, quatenus tales ab vniuersali Ecclesia. At hoc est absurdum. Certe enim Doctores, etiam quatenus tales, sunt vniuersalis Ecclesiæ membra. Nec aliter intelligi possunt, quæ statim sequuntur verba, πᾶσα οἰκοδομὴ omnis ædificatio, id est, totum id ipsum, quod ædificatur. Nam si omnis ædificatio hæc est, quam Apostolus nominauit, & Apostolorum ac Doctorum aliqua est ædificatio: nemo est qui non videat ipsos etiam Apostolos & Doctores hoc sermone concludi. Et sane Apostoli & Doctores, non propterea quod tales sunt personam exuerunt Christianorum: imo tales non essent Christiani: nam ne nouitios quidem esse vult Paulus 1. ad Tim. 3. Quare si omnes Doctores necessario sunt Christiani: & omnes Christiani superstruuntur prædicationi: Ergo & Doctores ipsi.

XVII. Quin etiam, quatenus Apostoli sunt & Doctores, eatenus super Scriptura fundantur. Primo, quia quæcunque eorum est auctoritas in administranda Ecclesia, ea pendet ex institutione Christi, quæ nobis constat ex Scriptura, nimirum ex hoc loco, *Qui vos audit, me audit:* & similibus, quos ipsi citant Papistæ, quoties in hac quæstione versantur. Deinde, quia ex Scripturæ præscripto Ecclesiam docere debent: imo eius non tantum præscripto, sed etiam auctoritate. Basilius in Ethicis, definit. 26. δεῖ πᾶν ῥῆμα καὶ πρᾶγμα πιστοῦσθαι τῇ μαρτυρίᾳ τῆς Θεοπνεύστου γραφῆς, οὐ τὴν πληροφορίαν μὲν τῶν ἀγαθῶν, ὁμολογοῦσι δὲ τῶν πονηρῶν, *Omne verbum, omnemque actionem oportet firmari testimonio diuinæ Scripturæ, tum ad plenam fidem faciendam fidelibus, tum ad malos confutandos.* Cyrillus illuminatorum Catechesi 4. δεῖ γὰρ οὐδὲ τῶν θείων καὶ ἁγίων τῆς πίστεως μυστηρίων μηδὲ τὸ τυχὸν ἄνευ τῶν θείων παραδιδόντας γραφῶν, μηδὲ ἐμοὶ τῷ τοῦτα λέγοντι ἀπλῶς πιστεύσῃς, ἐὰν τὴν ἀπόδειξιν τῶν κατηγορουμένων ἀπὸ τῶν θείων μὴ λάβῃς γραφῶν. *Necesse est ne minimum quidem aliquid de diuinis sanctisque fidei mysteriis tradi absque diuinis Scripturis, Ac ne mihi ipsi hæc dicenti credito, nisi accepta prius è Scripturis demonstratione.* Ergo omnino Doctores fundantur super Scripturis.

XVIII. Itaque ad argumentum primum respondeo: primo prædicationem siue scriptam, siue non scriptam, non esse sumendam pro viua voce, aut characteribus, sed pro iis quæ siue per viuam vocem, siue per characteres significantur. Vnde non pauci ex Interpretibus, fundamentum Apostolorum & Prophetarum exposuerunt ipsum Christum. Sedulius, *Apostoli fundamentum sunt. Vel Christus fundamentum est Apostolorum. Christus est fundamentum qui etiam lapis dicitur angularis, duos coniungens & continens parietes.* Anselmus, *Super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, id est super fidem Christi, super quam primo fundati sunt Apostoli & Propheta. Christus enim fundamentum est totius diuini templi, vel diuiua ciuitatis.* Siue autem Christus sit, siue doctrina de Christo, non est ab ipsis Apostolis: sed tantum per ipsos Apostolos. Itaque nihil est absurdum, si Apostolos dicamus fundari super ipsa eadem fide quam aliis tradunt: necinde sequitur ipsos fundari super seipsis.

XIX. In secundo argumento, distinguo totam Ecclesiam intelligi, vel omnes per totum orbem Ecclesias: vel totum corpus vnius Ecclesiæ compositum è plebe & Doctoribus. Posteriori sensu, negatur antecedens. Nam Paulus alloquitur non tantum plebem, id est alteram partem Ecclesiæ Ephesinæ, sed etiam eius doctores & pastores: ac proinde totam Ecclesiam. Deinde negatur consequentia: quia enim non est aliud fundamentum totius Ecclesiæ, aliud tantum populi Christiani: sed vtrorumque vnum & idē ideo necesse est, si loquutus sit Paulus de fundamento populi, vt locutus etiam sit de fundamento totius Ecclesiæ. Priori vero sensu, concedo quidem antecedens, hoc est, Paulum non esse tum alloquutum totam Ecclesiam hoc est vniuersas Ecclesias: sed hoc nihil ad rem: & prius negatur consequentia.

XX. Quod autem ait fundamentum doctorum esse Spiritum Sanctum: primum à seipso dixit, & phrasi vsus est nunquam ad hanc diem audita. Secundo hic Spiritus Sanctus vel intelligitur ordinarius, vel extraordinarius. Si extraordinarius, tum falsum dixit: non est enim ille communis omnibus doctoribus, sed paucis tantum olim concessus, vt Apostolis & Prophetis ab initio. Sin autem ordinarius: hic vero non est peculiaris Doctoribus, sed commuuis omnibus fidelibus: nec obstat quominus Scriptura sit fundamentum: nihil enim docet extra eam: imo nisi per eam, vt non sint contraria agi à Spiritu sancto, & niti Scripturis.

CAP. IX.

An doctrina Christi mutuetur suam autoritatem ab hominibus.

I. SI Christus vt talis credatur qualis est credendus, non captat testimonium ab homine: ergo eius doctrina non muuatur autoritatem suam quoad nos ab hominibus. At prius verum: ergo & posterius. Et quia Scriptura est Christi doctrina: Ecclesia autem siue Vniuersalis omnium fidelium, siue particularis illa Stapletoni Pastorum & Doctorum, non constat nisi ex hominibus, tum vi consequentis euincimus Scripturam non mutuari autoritatem suam quoad nos ab Ecclesia. Antecedens autem probatur ex 5. Ioannis, *Ego non accipio testimonium ab homine.* Quod quidem Christus dixit, tum cum se filium Dei prædicaret, quæ pars est, imo summa totius doctrinæ Christianæ. Nec dixit tamen vt semel omnino testimonium respueret, quod sibi ab hominibus redditur: sed vt negaret suam autoritatem aliter constaturam. Loqui autem de autoritate quoad nos, ipsa testimonij vox indicat: neque enim intelligi potest Christo exhibitum testimonium, quoad se, id est, vt ipse efficeretur id quod erat, sed quoad Iudæos vt Christum agnoscerent & reciperent.

II. Huic se argumento Canus opponit & Stapletonus. Ille li. 2. loc. Theologic. c. 8. sensum esse vult eius loci, *Ego hominis testimonio nō egeo quidem: sed affero tamen testimonium Ioannis propter vos*: ideo subiungere Christum, *vt vos salui sitis.* Re vera enim conuenire, vt qui diuinum testimonium habet, ipse quidem propter se non accipiat ab homine testimonium: sed oblatum tamen propter aliorum vtilitatem non repudiet.

III. Atqui, inquam, Christus non loquebatur de seipso confirmando, sed de Iudæis. Ergo testimonium intelligendum est non eius caussa, sed Iudæorum, *Alius est* (inquit) *qui testatur de me: & scio verum esse testimonium quod testatur de me.* Sic Christus: significans se etiam absque vllo testimonio de se ipso esse certum: vt qui non veritatem nouerit ex testimonio, quomodo homines soleut, sed ex ipsa veritate norit quale sit testimonium. Addit autem, *Ipsa opera quæ ego facio testantur de me.* Quibus, inquam? Ipsi-ne Christo, an aliis potius? Vident omnes vtrum verum. Nempe, *propter ipsa facta* (inquiebat capite decimo quarto) *credite mihi.* Quid ergo opus erat Iudæos admoneri à Christo, eum testimonium quærere propter eos, non autem propter se?

IV. Sensus igitur alius esse non potest, quam hic, Christum, id est Christi doctrinam, ne quoad nos quidem egere hominum testimonio, vt absque eo recipi & agnosci non queat. Etsi alias verum sit, non repudiari à Christo humanum testimonium: siue quia superflua non nocent: siue quia sic aliquando affecti sūt homines, vt ex sibi prius cognitis persuaderi velint: quomodo Chrysostomus exponit illud, *Sed hoc dico, vt salui sitis.* ὁ δὲ λέγει πιστόν ἐστι. ἐγὼ μὲν οὐκ δεόμαι τῆς τούτου μαρτυρίας, θεὸς ὤν, τῆς αὐθρωπίνης. ἐπεὶ δὲ οὗτος μᾶλλον αὐτῷ πρόσεχετε, καὶ πάντων ἀξιοπιστότερον ἡγεῖσθε καὶ σωτήριον μᾶλλον ὡς πρὸς φίλους πρόσεστε δράμετε. καὶ γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ ἐξεχύθη, ἐμοὶ δὲ οὐδὲ θαυματουργοῦντι πιστεύσατε, ἵνα τοῦτο ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω τῆς μαρτυρίας ἐκείνης. *Quod ait huiusmodi est. Ego quidem non indigeo huius testimonio, humano videlicet ipse qui Deus sum. Sed quoniam vos ei magis adheretis, & omnium putatis fide dignissimum, accurritisque ad eum tanquam ad Prophetam (Ciuitas enim effusa est ad Iordanem) Mihi vero ne miracula quidem operanti credidistis, idcirco eius testimonium vobis in memoriam reuoco.* Nec aliter si cum Turcis sit negotium, possimus illis commendare ex testimonio propriæ legis tum Vetus tum Nouum testamēt̄um οἷς ἀμφότερος, (inquit Ricardus c. 3. τὸ Ἀλκορανὸν μαρτυρεῖ ὅτι ἀληθῆς ἐστι νόμος Θεοῦ: *cui vtrique Alcoranum testimonium præbet, esse vere legem Dei:* cum tamen impium sit credere Scripturam Sacram indigere testimonio Alcorani, etiam quoad nos.

V. Denique sic Christum dixisse credimus, se non captare testimonium ab homine: quomodo Paulum 2. ad Corinth. cap. 23. *num egemus vt nonnulli commendatitiis literis apud vos?* Testimonium enim nihil aliud possumus animo concipere, nisi commendationem alicuius apud aliquem. Et sane Ioannes ipsi Christo nunquam testimonium perhibuit, quoad eum, hoc vt ipse Christus crederet, sed quoad alios, hoc est, vt Iudæi crederent, Ioan 1. *Is venit in testimonium, vt testimonium perhibereret de luce, vt omnes crederent per illum.* Loquitur autem Christus Ioannis 5. de testimonio Ioannis, quod quidem erat quoad Iudæos. Ergo intelligendus est dicere se testimonium illud Ioannis quoad Iudæos non captare: non vero testimonium aliquod quoad se, quod nullam vnquam fuit.

VI. Iam Stapletonus primo nostram vellicat interpretationem: tum suam profert. Vellicat argumento à simili: quia eodem quinto Ioannis capite Christus dixit, *Si ego testimonium præbeo de me ipso, testimonium meum non est verum.* An (inquit) hic sensus erit, ego si meo testimonio autoritatē mihi conparem, mea autoritas nulla erit? Si enim testimonium non accipere ab homine, significat nullam autoritatem quoad alios ex humano testimonio accipere:

accipere: profecto & sibi testimonium perhibere, significabit nullam à suo ipsius testimonio autoritatem accipere.

VII. Respondeo: esse fallaciam ὀνόματος λέξεως. Loquutus enim Christus est, non ex sua, sed ex Iudæorum, quibuscum agebat, mente: quod annotauit Chrysostomus, τοῦτο, οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐκ ἀνωλῶς ἐστιν ἀναγνωστέον, ἀλλὰ πρὸς τῶν ἐκείνων ὑπόνοιαν, οἷον, ὅτι ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὅτι οὐ πρὸς τῶν ἀξιωσεῶν ἀυτῶ, ἀλλὰ πρὸς τῶν ὑπόνοιαν τῶν ἐκείνων ἐφθέγγετο ταῦτα, ὅπερ μὴν λέγει, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, τῶν γνώμων ἐλέγχει τῶν ἐκείνων, ὅτι μὴ λεγόμενον αὐτῶ περὶ ἐκείνων ἀντίθεσιν ἐπιφέρει. *Illud, non est verum, non simpliciter legendum est: sed iuxta eorum sensum: videlicet, vobis non est verum. Non ergo prout se dignum erat, sed iuxta eorum sensum hæc enunciabat: & quando dixit, testimonium meum non est verum, eorum mentem redarguit, atque instantiam, quam illo sibi videbat opponendam.* Nec aliter Cyrillus, Procopius, Thomas, alij. Nonnus ἰὼν γὰρ εἴπω μαρτυρίαν ἰδίαν, οὐ πείθεται ἀλλ' ἀκούων. *Si dixero testimonium proprium, non credit alius qui audit.* Vt sensus sit, meo apud vos testimonio nulla mihi comparabitur authoritas, quia obiicietis non esse fide dignum. Itaque securi possumus alterum loquutum interpretari, vt iam fecimus.

VIII. Sed quomodo tandem Stapletonus interpretatur? Quasi dictum sit, Ego à solo homine, aut à solo Ioanne testimonium non accipio. Humanum ergo testimonium Christus excludit, non quia vocabulo testimonij veram & fide dignam autoritatem non intelligebat, sed quia illo solo non vtebatur, nec ab eo solo quoad credentes in eum, autoritatem accipiebat.

IX. Ad hæc ego, Ergo inquam primo colligimus per solum Ecclesiæ testimonium non constare nobis Christi, id est, Scripturæ autoritatem: ipso iam concedente Stapletono, qui tamen contra sæpe contendit. Deinde etiã non præcipue: quod euincimus tum ex ipsis verbis, tum ex sequentibus. Nam testimonium non accipio, siue vt vertit Beza, non capto ab homine, multo plus infert quam id quod vult Stapletonus, nempe vt captet quidẽ, sed non solũ. Hoc potius: etsi nõ reiiciat, tamen vt non quærat tanquãnecessarium. Sic Chrysostomus: ἐγὼ μὲν οὐκ δεόμαι τῆς τοιαύτης μαρτυρίας, *Ego non huius indigebã testimonio.* Et addit, Θεὸς ὢν αὐθρωπίνης, innuens absurdũ esse, vt is qui Deus sit, indigeat humano testimonio. Vnde facile quiuis concludet, significari testimonium Ioannis non tantum non solum esse, sed ne præcipuum quidem, aut summum.

X. Quod sequentia magis illustrant. *Ego* (inquit Christus) *testimonium habeo maius testimonio Ioannis:* εἰ μὲν γὰρ βούλεσθε (inquit Chrysostomus) κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς παραγωγῆς τῶν ἀξιωσεῶν, ἀπὸ τῶν ἔργων μᾶλλον ὑμᾶς ἐπιχειρήσω. *Si velletis ex operum consequentia fidẽ excipere, ab operibus potius, vobis persuaderem:* Ergo Christus testatur, se non tantum habere alia testimonia præter illud Ioannis, sed etiam maiora. Et maiora quidem, non quoad se, sed quoad alios, quia per ea potius facienda esset persuasio.

XI. Sed pergit Stapletonus: Et, *cum testimonium*, ait, *Scripturæ de Ecclesia autoritatem Ecclesiæ adferat, quare testimonium Ecclesiæ de Christo & Scripturis, eisdem autoritatem non adferet quoad nos?* Quasi vero, inquam paria conferrentur. Respondeo igitur, Scripturas esse diuinas, Ecclesiæ vero testimoniũ humanum. Scripturas non tantum testimonium perhibere Ecclesiæ, sed esse etiam authenticas tabulas eius autoritatis quam habet Ecclesia. At Ecclesiã purum testimonium exhibere Christo & Ecclesiæ: nec quicquam præter testimonium. Denique Christus & Scriptura, id est verbum Dei, à se ipsis autoritatem habent: Ecclesia autem nullam nisi aliunde. Itaque non potest Ecclesia dicere se non captare testimonium Christi, & Scripturarum, quo si destituatur, omnino nihil sit: vt Christus palam professus est, se non captare testimonium cuiusquam hominis: ne Ecclesiæ quidem: quia Ioannes erat Doctor Ecclesiæ.

CAP. X.

An Scripturæ testimonium certius sit testimonio viuæ vocis.

I. SI Scripturæ testimonium certius est testimonio viuæ vocis Pastorum & Doctorum: ergo Scriptura non mutuatur autoritatem quoad nos ab Ecclesia. At verum antecedens. Ergo & consequens. Ratio consequentiæ: quia Stapletonus ipse contendit in hac controuersia non intelligi Ecclesiam populi, sed tantum Pastorum & Doctorum. Norunt autem omnes id quod certius est, non mutuari certitudinem suam ab incertiori: abhorret enim à ratione, vt obscurum probetur per obscurius.

II. Antecedens autem probatur duobus locis ex Scriptura, tum ex Patribus. Primus locus ex Ioannis 5. vbi Christus, cum se diceret habere testimonium maius testimonio Ioannis, tum nominat, opera sua, testimonium Patris, denique Scripturas: ἐρευνᾶτε (inquit) τὰς γραφάς. *Scrutamini Scripturas: nam vos videmini vobis in ipsis vitam æternam habere & illæ sunt quæ testificãtur de me.* Erat autem Ioannes Baptista inter Ecclesiæ Pastores, & quidem primi ordinis, adeo vt nulli deinceps sequuti Pastores arrogare sibi potuerint tantam autoritatem, nedum maiorem.

III. Hic se mire torquet Stapletonus, quadrupliciter respondens. Prima responsio negat quæri, vtrum sit maius & nobilius, aut etiam certius testimonium, Scripturæ-ne an Ecclesiæ, respectu eorum quæ credenda sunt: sed vtrum Ecclesia possit de ipsa Scriptura testimonium perhibere, & ipsius Scripturæ nobis fidem facere. Porro nihil contra Ecclesiæ autoritatem circa Scripturas consignandas concludi, tametsi eius testimonium testimonio Scripturarum minus aliquid esse, hoc est, minus illustre aut certum probari possit. Sic enim Apostolos testimonium perhibuisse Christo: etsi minores Christo.

IV. Atqui, inquam, primo quid illud est, *nobilius testimonium respectu eorũ quæ credenda sunt?* Ego me diuinare non posse fateor, quorsum sit dictum, aut quomodo interpretandum: Hoc vnum tamen affero, Christũ testimonia conferre non cum rebus credendis: sed ipsa inter se, nempe Ioannis testimonium, cum testimoniis operum, Patris Scripturarum: atque hæc testari esse illo maiora. Itaque sensum esse, testimonium Scripturarum respectu eius testimonij quod Ioannes perhibuit, esse maius, ac proinde, vt nos quidem concludimus, maius etiam testimonio Ecclesiæ.

V. Secundo vafre quæstionem Sophista permutat suo commodo. Constat enim ex huius libri c. 1. & 2. quibus status controuersiæ designabatur, duo esse capita: an Ecclesiæ testimonium solum, Scripturæ autoritatem quoad nos conciliet deinde, si non solum, an saltem summum: vtrumque à Papistis asseri: Catholicos autem nunquam negasse, Ecclesiæ suas esse partes in commẽdanda Scriptura: imo vero eius testimonium suo loco & ordine honorifice nominare. Quare nos Stapletono prolixe concedimus, non concludi ex hoc loco, Ecclesiam non posse de Scriptura testimonium perhibere, aut ipsius Scripturæ nobis fidem facere: hoc inquam, nos illi vltro concedimus: Concedat ille vicissim nobis euinci id quod erat in quæstione positum, videlicet, neque solum, neque summum esse id Ecclesiæ testimoniũ, quo Scripturæ quoad nos autoritas concilietur: Et Scripturæ sic Ecclesiam testimonium perhibere, vt Christo Apostolos: id est maiori minores.

VI. Secunda responsio. Tametsi Ecclesiæ iudicium non esset certius, quã illud testimonium Ioannis de Christo erat: non tamen propterea sequi, testimonium & iudicium Ecclesiæ de Scripturis esse incertum, vel non necessarium, aut non admittendum. Ratio duplex. Prior, quia certum esse potest Ecclesiæ iudicium, adeoque in suo genere nunc certissimum, etsi testimonio Ioannis non fuerit certius. Altera: quia etsi perinde certum non esset, tamen necessarium magis nobis est testimoniũ Ecclesiæ de Scripturis, quam fuit Christo necessarium Ioannis testimonium de illo. Christus enim habuit maiora testimonia testimonio Ioannis: Scriptura vero non habet maiora testimonia, quam Ecclesiæ, loquendo de externis testimoniis. Neque enim sibi ipsi testimonium præbere, aut per se ipsam probari, & sufficienter commendari potest.

VII. At hæc somnia sunt. Quis enim colligebat, Ecclesiæ testimonium esse incertum, non necessarium, non admittendum? Nemo sane Catholicorum, quod sciam. Sed esse testimonium Ecclesiæ in suo genere nunc certissimum, explicatione indiget. Quid enim est, *in suo genere*? Externorum, opinor. Sed quibus? nobis-ne, an ipsi Scripturæ? Nobis: vt coniicio: quia paulo post negatur sibi ipsam testimonium præbere. Erit igitur sensus, Scripturæ exhiberi testimonia, quorum sint nobis alia quidem interna, puta, quæ sunt à Spiritu Sancto intus monente, alia vero externa, vt ipsius Scripturæ de seipsa, & Ecclesiæ: & hoc quidem quod est ab Ecclesia, maximum esse.

VIII. At primum, hanc internorum & externorum distinctionem non habuit quæstionis status, quum simpliciter quæreretur, vtrum esset aut solum aut summum Ecclesiæ testimonium, nosque negaremus, Papistis contra affirmantibus. Itaque possemus hac quæstionis contractione contenti, totam controuersiam nostro commodo concludere. Nam si Ecclesiæ testimonium non est absolute summum, sed tantum in externorum genere: tum facile sequitur, primo non esse solum: deinde non esse absolute summum: superesse enim interna, quæ sint aut maiora, aut certe æqualia: Nam si minora, tum non in suo genere, sed omnino absolute summum esset testimonium Ecclesiæ.

IX. Deinde, etiam in altero illo externorum genere falsum est Ecclesiæ testimonium esse maximum, tum quia non est verum sibi ipsi Scripturam non præbere testimonium: qua de re & iam diximus, & alias dicemus: tum, quia præter ipsius Scripturæ, alia sunt, vt suo loco significauimus: quæ tanto certiora sunt, quanto verius est iis inniti oportere testimonium Ecclesiæ, aut esse, si non falsum, certe nullius momenti: vt cõstat certissima experientia, in iis libris qui à nobis numerantur inter Apocryphos: Nam quia eorum autoritas nititur nudo veterum Doctorum, aliquorum etiam Conciliorum testimonio, ideo exigui sunt ponderis ad confirmanda Ecclesiastica dogmata: quæ proxima erat controuersia.

X. Tertia responsio. Non propterea testimonium Ecclesiæ minus certũ esse Scripturarum testimonio in approbandis Scripturis, quia Ioannis testimonium eo minus erat in manifestando Christo. Dissimilitudinis ratio prima: quia clarius & frequentius Scripturæ de Christo testimonium perhibebant; vniusque hominis testimonio merito præferendæ erant. At Ecclesiã Christus, vt perpetuam veritatis magistram in mundum misit, vt omni veritati pariter cum suo diuino Spiritu cooperante testimonium perhiberet. Secunda: quia nullo modo nobilius aliquid est Scriptura quam Ecclesia: quã hæc vox Dei sit, Spiritu Sancto animata, & infallibiliter instructa: illa verbũ quidem Dei sit, non simpliciter quatenus est litera scripta, sed pie & sane intellectum, id est, ab ipsa Dei Ecclesia explicatum. Ioannis ergo testimoniũ minus esse potuit testimonio Scripturarum, quia circa illas approbandas vel exponendas nullam ille autoritatem habuit, nec ad hoc missus erat. At Ecclesiæ testimonium Scripturarum testimonio non est necesse minus esse, quia circa ipsas Scripturas Ecclesia testificandi potestatem habet.

XI. Sed nos consequentiam ante fulciuimus, ex eo, quia Ioannes fuit inter eos ex quibus Stapletonus suam illam Ecclesiam constituit, à qua vult quoad nos pendere Scripturarum autoritatem. Itaque respondeo ad primã rationem, comparari à Christo Ioannis & Scripturæ testimonia, eiusdem subiecti respectu, nempe vt Ioannis testantis de Christo minus sit testimonium testimonio Scripturæ de eodem Christo testantis: vnde nos concludimus, eadem vtrinque supposita veritate, impar tamen esse testimoniorum Ioannis & Scripturæ pondus. Quid tum autem, si de pluribus rebus, id est, doctrinæ capitibus Ecclesia testatur quam Ioannes? An propterea sequitur non fuisse Ioannem inter Pastores? Minime omnium.

XII. Deinde nego Scripturas quæ tum exstabant, clarius & frequentius de Christo testimonium exhibuisse, quam Ioannem, Scripturæ enim, Christum futurum prædicebant: at Ioannes præsentem ostendebat. Scripturæ variis verborum figuramque inuoluctis tanquam per ænigmata designabant: at Ioannes in ipsam personam digitum intendebat. Et sane nullum est apud Prophetas disertius aut clarius testimonium de Christo, quam est hoc Ioannis, *Ecce Agnus ille Dei, qui tollit peccata mundi.*

XIII. Tertio, fuisse Scripturas præferendas vni homini; hoc est quod cõtendimus. Sed & omnibus, quis neget? Itaque etiam Ecclesiæ: quia non est alia ratio omnium, quam singulorum. Maxime cum Ioannem constet fuisse, non de plebe aliquem, sed πρόπαρδρον, atque extra ordinem missum, ad inchoandam Euangelij prædicationem, ipsumq; adeo Ecclesiæ ædificãdã. Missum inquam: ne quem forte moueat quod Stapletonus subiungit de Ecclesia in

ſia in mundum miſſa , aut de Spiritu cooperante:quod vtrumque non peculiare eſt Eccleſiæ, ſed commune cum Ioanne. Quanquam Eccleſiam miſſam eſſe in mundum,noua ſit Stapletoni phraſis :nec ſcio an non ἄκυρ cum de Ioanne legamus,*Fuit quidam miſſus à Deo*:Ioannis primo.

XIV. Quod vero perpetuam veritatis magiſtram nominauit, nihil ad rem.Etſi enim Prophetæ non ſint eo ſenſu perpetui magiſtri,quo Eccleſia, videlicet vt viua voce ſemper doceant: tamen eorum teſtimonium non fuit minus teſtimonio Eccleſiæ.Nec Eccleſia dici poteſt magiſtra perpetua, niſi quatenus primis doctoribus poſtremi ſuccedunt.At horum non eſt potior, imo non eſt par autoritas. Imo vero contra, eorum qui ab initio præceſſerunt,ſemper habita eſt potior.

XV. In ſecunda ratione multa ſunt abſurda. Non eſſe Scripturam nobiliorem Eccleſia.Cur non enim:cum ab illius teſtimonio hæc pendeat,quod nos paulo poſt Patres docebunt? Eccleſiam eſſe vocem Dei;quæ immenſa eſt ἄκυρ εὐλογία, vt nihil dicam præterea.Eccleſiam eſſe à Spiritu Sancto infallibiliter inſtructam:qua de re iam obiter nonnulla libro ſecundo:ſuo etiam loco tandem plura dicturi Deo dante.Scripturam non eſſe verbum Dei,niſi quatenus ab Eccleſia explicatur. Quaſi non haberet ſuum & quidem conſtantem ſenſum:imo vero quaſi non eſſet verbum Dei,etiam tum cum non intelligitur.Denique,Ioannem nullam autoritatem habuiſſe ad approbandas,vel exponendas Scripturas. Cum tamen contra legamus Ioan.1. *Tunc interrogauerunt eum,Quid ergo es? Tu ne es Elias? Ipſe vero dixit,Non ſum.Et illi Es tu Propheta ille? Qui reſpondit,Non ſum. Dixerunt ergo ei,Quis es? Ait,Ego ſum vox clamantis in deſerto,Complanate viam Domini,prout dixit Eſaias Propheta.*Quæ verba,quid agunt,ſi non interpretantur Iudæis Sciipturam, quam non intelligebant? Quid illud ipſum,*Ecce Agnus Dei,qui tollit peccata mundi*? Nonne eſt interpretatio figurę Chriſti in agno Paſchatis? Quid illud? Luc.1. *Præcedet in conſpectu eius cum Spiritu & Virtute Eliæ:vt conuertat corda Patrũ in filios,& rebelles ad prudentiam iuſtorum.* Potuitne fieri abſque Scripturatũ interpretatione? Sed hoc certe iam eſt diſertiſſimum.*Tu puerule Propheta Altiſſimi vocaberis:præibis enim ante faciem Domini,vt pares vias eius : & des cognitionem ſalutis populo eius.* Ergo habuit autoritatem interpretandæ Scripturæ,Baptiſta,contra quam voluit Stapletonus.Cæterum,Scriptura habet in ſe diuinam atque immutabilem veritatem , cuius Eccleſia particeps eſt, multis quidem iam ſeculis,hoc eſt,poſt Apoſtolos,nonniſi Scripturæ beneficio.

XVI. Quarta & poſtrema Stapletoni reſponſio ,negat eo loco Chriſtum aſſerere Scripturæ teſtimonium,maius eſſe teſtimonio Ioannis. Huic enim propoſitioni,*Habeo maius teſtimonium*, ſatisfactum eſſe prolato teſtimonio Patris per opera.Hoc autem de Scripturis,adiectum eſſe magis ex opinione Iudæorum,quam ex reipſa:Neque imperatum vt legerent Scripturas,ſed indicatum duntaxat Iudæos legere.

XVII. At nos aſſerimus Chriſtum tria proferre de ſeipſo teſtimonia præter illud Ioannis.Primum.*Opera*,inquit,*quæ dedit mihi Pater , vt ea perficerẽ, ipſa inquam opera,quæ ego facio,teſtantur de me.* Secundum,*Et qui miſit me Pater,ipſe teſtatus eſt de me.* Atque ex his duobus,vnicum Stapletonus male conflauit:ne cogeretur illa verba,*Ego teſtimonium habeo maius Ioannis*, collectiue interpretari de pluribus. Satis vafre. Tertium, *Scrutamini Scripturas.* Et ita diſtinxit Thomas Aquinas.Nam ad ea verba,*Habeo teſtimonium maius Ioanne,Ponit* (inquit) *teſtimonium diuinum.* Tum ad iſta , *Opera quæ dedit mihi Pater : Tripliciter,ait, teſtificatus eſt Deus de Chriſto,ſcilicet per opera,per ſeipſum,& per Scripturas.* Similiter Lyranus, *Hic conſequenter confirmat doctrinam ſuam per teſtimonium diuinum : & diuiditur in tres ,ſecundum quod Pater teſtificatus eſt tripliciter de Chriſto ,ſcilicet, per opera,per ſeipſum,& per Scripturas.* Sed & gloſſa ordinaria,ad illud Scrutamini,*Ecce aliud teſtimonium Scripturæ in qua Deus teſtatur de filio.* Item Ianſenius Concordiæ c.36. *Tertium iam adfert de ſe teſtimonium.* Villagudus , *Ab vſu,& effectu Scripturarum, qui eſt teſtari de Chriſto, quartum adducit teſtimonium. Ego Patris teſtimonium de cœlo factum, teſtimonium Ioannis,& teſtimonium miraculorum,& aliorum ſignorum adduxi:nunc vobis produco teſtimonium Scripturarum.* Atque ex his ſimul apparet,quam inepte Stapletonus vrgeat illud *maius* ſingulari numero; quaſi pluraliter exponi nec poſſit, nec debeat.

XVIII. Verbum autem *Scrutamini*, imperando an indicando ſumatur, haud pili intereſt. Nam tota noſtri vis argumenti in his eſt , *Illa teſtantur de me.*Et tamen debuit fortaſſe Stapletonum mouere conſenſus interpretum: in quibus ſolus opinor Cyrillus,negat cum imperio,hanc orationem præferendam ſed cum indicio:teſtatus nihilominus communem & tritam expoſitionem affirmare imperio quodam Phariſæos excitari ad inueſtigandas Scripturas:Et certe aliis ita viſum. Primo quidem Syro interpreti בצון Scrutamini.Deinde Chryſoſtomo,αὐτοὺς (inquit)ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν παρέπεμψε τῶν γραφῶν,homilia quadragesima:*amandauit eos ad teſtimonium Scripturarũ.* Et ſequenti:οὐκ εἰς ἀνάγνωσιν , ἀλλ' εἰς ἐρεύναν ἀκριβῆ καὶ ἐξέτασιν αὐτοὺς παρέπεμψεν,*Non ad ſimplicem lectionẽ amandauit eos, ſed ad ſcrutationẽ exactã & ſolicitã.* Et rurſus:διασκάπτειν αὐτὰ μετ' ἀκριβείας κελεύει.*Iubet eos cũ exacta diligentia perſcrutari quaſi fodiendo.* Ante Chryſoſtomũ Athanaſius, ſiue ille potius eſt Theodoretus,aduerſus eos,qui nec quærendum,nec loquendum ex Scriptura præcipiunt:αὐτὸς ἐκέλευσεν , ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς , *Ipſe iuſſit,Scrutamini Scripturas.* Et Dial.3.de Trinitate , Macedonio exprobranti,quod diſputaret ex Veteri Teſtamento tanquam Iudæus,reſpondet, Χριστὸς εἶπεν , ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς,*Chriſtus dixit,Scrutamini Scripturas.* Theophylactus,διδάσκων πῶς δεῖ κρίνοντα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, φησὶν ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς,*Docens quomodo poſſint habere verbum Dei Scrutamini,inquit,Scripturas.* Euthymius *Illi legebant,at non ſcrutabantur:idcirco eos ſcrutari iubet.* Lyranus,*Scrutamini,id eſt,interius diligenter aduertite.* Aquinas,*Scrutamini:quaſi in profundum quæratis.* Adde Maldonatum,*Melius,Chryſoſtomus,Theophylactus,Auguſtinus,& omnes opinor præter Cyrillum,autores graues,imperantis modo dictum putant.In eo enim vis teſtimonij , & orationis gratia conſiſtit, quod eos Chriſtus ad ſuas ipſorum Scripturas , mittit,in quibus omnem illi gloriam ſuam collocabant. Quaſi dicat,quandoquidem tantum Scripturis tribuitis,vt in illis vitam vos æternam habere exiſtimetis,ſcrutamini eas. Sic omnia bene cohærent.* Item Carthuſianum : *Scrutamini:id eſt,ſolerter diſcutite , inueſtigate,aduertite.*

XIX. Alter locus eſt ex 1.c.poſter.Petri, *Habemus firmiorem Propheticum ſermonem.* Vbi cum ſuo teſtimonio Petrus comparat ſermonem Propheticũ, Dixerat enim ſe non ſequutum fabulas artificioſe compoſitas, annunciaſſe Chriſtum:ſed quia propriis oculis vidiſſet eius maieſtatem , propriis etiam auribus audiſſet vocem de cœlo,*Hic eſt ille filius meus dilectus.* Tum ſtatim ea ſubdit verba de ſermone prophetico firmiore.Et erat tamen Petrus inter Paſtores,atque eos quidem extraordinarios & ſummos , id eſt, Apoſtolos quibus deinceps nulla par fuit autoritas in Eccleſia.Quare ſi ſermo Prophetieus,id eſt,Scriptura,firmior erat teſtimonio Petri tunc viua voce loquentis,profecto multo erit firmior teſtimonio reliquorum Paſtorum,quos Stapletonus per Eccleſiam vult intelligi.

XX. Reſpondet tripliciter. Primo negat conſequentiam:& etiamſi ſcriptum Dei verbum eertius eſſet Eccleſiæ iudicio ac teſtimonio, tamen ſequi non vult falſum vel abſurdum eſſe, per Eccleſiæ iudicium & teſtimonium, Scripturam apud nos autoritatem obtinere. Secundo : Negat probari,certius eſſe ſcripti verbi iudicium,quam Eccleſiæ. Tertio, tametſi reuelatione aliqua particulari Scriptura quoad nos magis firma ac recepta ſit : tamen negat ſequi,multo magis Eccleſiæ iudicio ac teſtimonio eſſe firmiorem:nimirum quia Eccleſiæ iudicium non eſt reuelatio diuina,particularis,aut vox de cœlo extraordinem,& coram paucis delapſa:ſed eſt iudicium ac teſtimonium maxime publicum,ordinarium, notiſſimum , ideoque firmiſſimum, id eſt receptiſſimum.

XXI. Sed primum eſt abſurdum : tum quia non ſimpliciter aſſerunt Papiſtæ Scripturam apud nos autoritatem obtinere per Eccleſiæ iudicium & teſtimoninm,quod nullus neget Catholicus : ſed addunt,eam eſſe vel ſolã vel ſummam cauſam: quod omnino fieri non poteſt, ſi ſit Scripturæ teſtimonium certius teſtimonio Eccleſiæ:Tum quia agitur apud Petrum de firmitate quoad nos. Nam quod attinet ad rem ipſam,nullo modo erat aut firmior Scriptura Prophetica,teſtimonio Apoſtoli. Nihil enim potuit verius eſſe,quam Petrum & vidiſſe & audiſſe quæ narrabat. Sed quia iampridem fundata erat autoritas Prophetica,& prædicata,ac credita eorum doctrina,ideo firmiorem Petrus appellauit.Thomas Caietanus. *Non dicit veriorem,aut clariorem,aut maioris autoritatis,ſed firmiorem:quod conſtat veriſſimum tunc fuiſſe:quoniam Propheticus ſermo longe magis firmatus erat in mentibus hominum,quam ſermo iſte cuius teſtem ſe exhibet Petrus.* Guillaudus,*Firmiorem ſermonem dicit,propter quoſdam infirmos , qui ex Iudaiſmo ad fidem conuerſi,maxime intenti erant Prophetis & eorum dictis.* Beda referente Gagnæo, *Si quis nobis non credit diuinitatem eius aſſerentibus , ex eo quod maieſtatis eius ſpectatores fuimus,& vocis è cœlo elapſæ auditores:habemus Propheticum ſermonem firmiorem:non quidem veriorem,ſed firmiorem,quem negare non poteſtis,ſicut noſtrum teſtimonium poteſtis refellere.* Voluit igitur Petrus ſignificare,quoad eos ad quos ſcribebat:imo vero quo ad fideles , non enim dixit,habetis, ſed habemus,maiorem eſſe Scripturæ autoritatem , quam viuæ vocis ipſorum Apoſtolorum : etſi alias vox Apoſtolorum eſſe æque à Deo.Quomodo igitur poteſt Scriptura autoritatem obtinere apud nos,aut tantum,aut maxime per Eccleſiæ teſtimonium,id eſt viuam vocem? Nã certe propter quod vnum quodque tale,ipſum magis tale.

XXII. In ſecundo permutatur quæſtio.Non enim agitur de iudicio, ſed de teſtimonio. Illud eſt quoad ſe:hoc vero quoad nos. Subſtituamus ergo teſtimonium pro iudicio.Tum dico hoc Petri loco probari Scripturæ teſtimonium eſſe teſtimonio Eccleſiæ firmius,& certius.Nec contra quicquam Stapletonus legitime probat:quin potius idipſum confirmat, cum fatetur ideo ſic loquutum Petrum,quia Propheticus ſermo,magis firmatus,magis receptus,ac roboratus eſſet in mentibus hominum,iam tot antea ſeculis in autoritate habitus.Nam & nos hoc dicimus,hoc volumus,Scripturam eſſe eodem modo receptam,firmatam ,roboratam, magis quam Eccleſiæ viuã vocem:itaque fieri non poſſe,vt ab hac viua voce, illa autoritatem recipiat, non tantum quoad ſe,ſed ne quoad nos quidem. Tantundem enim Stapletonus,opinor largietur toti Scripturæ,quantum eius parti, hoc eſt, Veteri Teſtamento.

XXIII. Nam quod poſtea hoc totum ad Iudæos refert, audacius facit, quam prudentius. Primum,quia certum eſt Petrum ſcripſiſſe ad Chriſtianos.Sic enim eos alloquitur ſtatim initio Epiſt.*Simeon Petrus,ſeruus & Apoſtolus Ieſu Chriſti,æque pretioſam fidem nobiſcum ſortitis per iuſtitiam Dei noſtri & Seruatoris Ieſu Chriſti.* Vnde Guillaudus paulo ante hunc ipſum locum ita ſcriptum dicebat propter quoſdam infirmos , qui ex Iudaiſmo ad fidem conuerſi erant.Secundo,quia nec Chriſtiani vnquam minus tribuerunt Veteri Teſtamento,quam Iudæi:nec Nouo,minus quam Veteri.

XXIV. In tertio:Primo teſtimonium illud Petri non fuit particulare aut priuatum.Erat enim Apoſtolicum. Apoſtolorum autem æque publica perſona ac Eccleſiæ Stapletonianæ,hoc eſt Paſtorum.Nec erat ſolius Petri,ſed omnium Apoſtolorum,qui & viderant maieſtatem Chriſti,& audierant vocem illam de cœlis. Nam quod ad viſionem attinet, non ſolum Ioannes, *Quod audiuimus* (inquit ſtatim initio 1.Ep.) *quod vidimus oculis noſtris , quod ſpectauimus,& manus noſtræ contrectauerunt de ſermone vitæ, id annunciamus vobis.*Sed etiam Paulus teſtatur poſt reſurrectionem viſum ſibi fuiſſe Chriſtum,& amplius quam quingentis fratribus , & Iacobo , 16. prior. ad Cor. Vox autem illa Patris primum facta eſt in Baptiſmo Ieſu, omnibus audientibus,primo capite Marci : deinde in transfiguratione audientibus Petro, Iacobo , & Ioanne. Itaque non potuit ea videri ptiuata reuelatio: vnde Petrus multitudinis numerum adhibuit, vt ne ſolum nominaret.

XXV. Secundo aſſentior quidem hanc Patris vocem fuiſſe extraordinariam , non vero Eccleſiæ teſtimonium. Sed hæc circumſtantia noſtrum confirmat argumentum:quia tota Religionis prædicatio, pro fundamento habet has extraordinarias reuelationes,nempe ἀμίσους acceptas ex mera inſpiratione.Itaque non poteſt non maius eſſe earum pondus, quam ordinarii Eccleſiæ iudicii:cui nulla annexa eſt certitudo infallibilis. Nam quod Papiſtæ contra diſputant,næ faciunt prorſus Papiſtice.Sed hæc alia eſt controuerſia.

XXVI. Tertio :ipſum etiam Scripturæ teſtimonium ac iudicium,nos defendimus eſſe maxime publicum,ordinarium,notiſſimum,firmiſſimum receptiſſimum:& quidem magis quam Eccleſiæ viuam vocem : quæ non poteſt non eſſe ſingulis ætatibus recens : quia præteritarum ætatum Eccleſia amplius non auditur,cum Scriptura ſemper vna ſit & eadem numero : adeo vt qui

vt qui hodie in ea versantur, eandem ipsam à se lectam iactare possint, quæ iam olim primis Patribus, deinceps que secutis, erat in manibus.

XXVII. Absolutis duobus locis è Scriptura, nunc ad Patres venio, hoc substrato Syllogismo: Omne testimonium, de quo dubitari non potest, certius est testimonio eorum de quibus dubitare licet. At Scripturæ testimonium eiusmodi est, vt de eo dubitari non possit apud fideles: testimonium autem doctorum, id est Ecclesiæ Stapletonianæ, eiusmodi, vt de eo dubitare liceat apud fideles. Ergo Scripturæ testimonium apud fideles certius est testimonio doctorum, id est Ecclesiæ Stapletonianæ.

XXVIII. Assumptio probatur ex Augustino Epist. 19. ad Hieron. *Ego fateor charitati tuæ, solis eis Scripturarum libris qui iam Canonici appellantur, diteor charitati tuæ, solis eis Scripturarum libris qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum eorum autorem scribendo alidici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum eorum autorem scribendo alidici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum eorum autorem scribendo alidici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum eorum autorem scribendo ali-* *Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate doquid errasse firmissime credam. Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate doquid errasse firmissime credam. Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate doquid errasse firmissime credam. Alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate do-* *Et ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel prouincias sunt, plenariorum Conciliorũ autoritati, quæ fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine vllis ambagibus cedere: ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.*

XXXI. Perspicua est Augustini sententia. Comparat enim Scripturam sacram omnium Pastorum & Doctorum, id est, Ecclesiæ Stapletonianæ scriptis & decretis. Ac de illa quidem semel atque in vniuersum pronunciat ne dubitandum quidem esse, verene aliquid dicat an secus. De his autem statuit, primum licere dubitare: secundo posse etiam corrigi. Quis autem non videat, eius esse longe maiorem quoad nos autoritatem, quod non sit capax mendacij, quam eius quod falli possit? Eius, inquam, cui suum omnes subiiciunt iudicium, quam eius quod & à pluribus, & à singulis corrigi queat? Et ne mihi quis obiiciat intelligi ab Augustino singulos doctores, iubeo obseruare nominata esse Concilia atque ea quidem non tantum μερικὰ siue prouincialia, sed etiam οἰκουμενικὰ siue vniuersalia. Non potest autem eius Ecclesiæ quam Stapletonus definiuit, ratio magis obseruari, quam in Conciliis saltem Oecumenicis.

XXXII. Nec prodesse potest effugiũ distinctionis, quoad se, & quoad nos. Quia primo, eorum Patrum scripta & decreta, si in se non sunt infallibilia, ne quoad nos quidem supremã autoritatem obtinere debent: ac proinde si licet in dubium reuocare ea decreta, quibus illi sanxerunt Scripturæ Canonem, tum necesse est, non propterea à nobis credi eum esse vere Canonem, quia ipsi ita senserunt: sed quia id illi nobis certis rationibus probabunt: ac proinde, ne quoad nos quidem Canonis autoritas pendebit ab eius Ecclesiæ autoritate.

XXXIII. Secundo, verba Augustini de Scriptura significant honorem ei delatum à nobis: ac proinde eius autoritatem quoad nos. *Didici* (inquit) *hunc timorem honoremq; deferre* Scripturæ. Si ergo nos necesse sit credere, Scripturam quidem esse αὐτόφαλη αὐτόπιστον, Doctorum vero & singulorum & omnium sententiam ἐπισφαλῆ, nec certam nisi aliunde, id est, exhibitis probationibus: tum profecto non potest fingi, doctorum, id est Ecclesiæ autoritatem quoad nos esse maiorem quam Scripturæ. Itaque inuictum est argumentum.

CAP. XI.

An Scriptura recepta sit ante iudicium Ecclesiæ.

I. SI Scripturæ autoritas quoad nos, penderet ab Ecclesiæ iudicio, ergo ea ab initio recipi non debuit ante Ecclesiæ iudicium. At ea recipi debuit, & re vera est recepta ab initio, etiam ante vllum Ecclesiæ de ea iudicium. Ergo non pendet eius quoad nos autoritas ab Ecclesiæ iudicio.

II. Consequentia patet, ex statu quæstionis. Definierunt enim Papistæ, perexiguum apud nos pondus habituram sacram Scripturam, nisi nos id Ecclesiæ doceret autoritas, quæ verba erant Hosij. Sed Charronæi disertiora, nihil esse Scripturæ autoritatis, ponderis, & virtum in nos, fidemque nostrã nisi quantum Ecclesia dicit & declarat. Denique à nobis eam Stapletonus acceptari pro sacra propter Ecclesiæ iudicium sæpe contendit. At si verum est nullum esse Scripturæ pondus absque Ecclesiæ iudicio, tum si nullum sit Ecclesiæ iudicium, necesse est omnino nullum esse Scripturę pondus. Et quia hoc pondus quoad nos (nam ita circumscribunt) nihil est aliud quam acceptatio nostra, ergo si nullum est pondus, nulla esse debuit acceptatio.

III. Assumptio vero probatur. Primo, quia Scriptuam Decalogi Moses cum detulit ex monte ad Israelem, vt constat Exod. 34. ea sic populo recitata est, vt neque ab vniuersis, neque à selectis quibusdam suffragia postulata sint: sed duntaxat illa cunctis proposita custodienda. Vnde patet non expectasse Deum vllum Ecclesiæ iudicium: sed ita scripsisse Decalogum, vt simpliciter & per se totam Ecclesiam obligaret. Inde sunt comminationes illæ Deuter. 28. *Nisi custodieris & feceris omnia verba legis huius, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen eius gloriosum, hoc est Dominum Deum tuum, augebit Dominus plagas tuas.*

IV. Rursus Deut. 31. *Postquam scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque compleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens, Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei nostri, vt sit ibi contra te in testimonium.* Ergo (inquam) Scriptura Moysis absque vllo Ecclesiæ iudicio fuit authentica, & Canonica, quandoquidem reposita in arca fœderis: nam id Epiphanius sumpsit pro certo indicio canonicorum in libro de ponderibus & mensuris: de suo loco alias.

X. Tertio, Iosue vlt. *Percussit Iosue in die illo fœdus, & proposuit populo præcepta atque iudicia in Sichem. scripsit quoque omnia verba hæc in volumine legis Domini.* Ergo (inquam) sua scripta Iosue absque vllo aut præeunte, aut postulato expectatore Ecclesiæ iudicio retulit in Canonem: nam hoc est, scribere in legis volumine, quod iam erat constitutum in arca.

VI. Quarto, Hieremiæ 36. iubetur Propheta scribere in volumine quæcunque acceperat à Deo aduersum Israelem & Iudam: sed oblatum Regi volumen fœde violatur, atque in ignem coniicitur. Propterea factum est verbum Domini ad Hieremiam, vt ad Ioacim regem diceret, *Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen istud, dicens, Quare scripsit in eo annuntians, festinatus veniet Rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem, & iumentum? Propterea hæc dicit Dominus Deus contra Ioacim Regem Iuda, non erit ex eo qui sedeat super solium Dauid: & cadauer eius proijcietur ad æstum per diem, & ad gelu per noctem.* Vbi Lyranus notat poni Regis punitionem de libri combustione. Hinc docemur grauiter fuisse peccatum à Rege; quod hunc librum contempsisset, qui tamen nullo præeunte iudicio Ecclesiæ relatus fuerat in Canonem. At si eius nulla esse debuisset autoritas quoad Regem, magis quam fabularum Æsopi, neque Rex quicquam peccasset, neque iuste punitus fuisset. Quæ si sunt absurda, fatendum est librum hunc, quia erat à Deo, ideo autoritatem debuisse obtinere apud omnes à quibus vel legebatur, vel audiebatur, etiamsi nunquam id Ecclesia decreuisset.

VII. Quinto, in Nouo Testamento scripsit Paulus ad Corinthios priorem epistolam, multa admonitione, hortatione, reprehensione plenam. Eã illi recipiunt: nec expectant dum ad eos peruenia vniuersale decretum Ecclesiæ: sed parent momenti, hortanti, reprehendenti: vt apparet ex poster. c. 2. de Incesto. Ergo hæc Scriptura Pauli fuit quoad Corinthios authentica, absque vllo præeunte iudicio Ecclesiæ: qui minus ergo quoad nos? Et partes Scripturæ per se fuerunt authenticæ, quid ni totum corpus? Nemo enim credat maiorem esse partibus, quam toti dignitatem.

CAP. XII.

An Scriptura autoritatem obtinuerit ex decreto Ecclesiæ.

I. SI ex aliquo Ecclesiæ iudicio aut decreto, aut testimonio, Scriptura suam quoad nos autoritatem obtinuit, id oportuit esse vel vniuersale, vel particulare. At particulare, absurdum est: vniuersale, falsum. Ergo Scriptura suam quoad nos autoritatem non obtinuit ex aliquo Ecclesiæ aut iudicio, aut decreto, aut testimonio. Consequentia per se est manifesta ex disiunctionis necessitate.

II. Assumptionis pars prior hinc patet quia in hac quæstione autoritas intelligitur, quoad omnes vbique terrarum Christianos. Est autem iniustum nonnullos Episcopos, siue singulos seorsim, siue in Concilio Prouinciali, legem dare vniuersæ Ecclesiæ: atque adeo nunquam factum, nisi ab eo tempore cum inualuit Antichristiana tyrannis, sibique Papa omnia vnus superbissime arrogauit. Et tamen ex eo tempore dici non potest Scripturæ collata sua autoritas, quam illa obtinuit multis ante seculis.

III. Ad hæc nullum profertur particulare testimonium, quod quicquam ex se definiat hac in re. Sed quæcunque colligi possunt, id se tradere testantur, quod acceperunt Concilium Laodicenum, *Non oportet Psalmos priuatos in Ecclesia dici: neque libros qui sunt extra Canonem legere, nisi solos Canonicos Noui & Veteris Testamenti.* Carthaginense tertium, *Quia à Patribus ista accepimus in Ecclesia legenda.* Hæc omnia significant iam olim constitutum fuisse Scripturarum Canonem ac proinde libros qui postea enumerantur, iam ante eam enumerationem fuisse acceptatos ab Ecclesia pro Canonicis. Atque in vniuersum nullus proferri potest ex Patribus, qui non testetur iam ante sua tempora, constitutum esse Canonem.

IV. Iam vero de Vniuersali iudicio, æque est expedita probatio. Nullum enim proferri potest à quo Scripturæ suam illam, quoad nos autoritatem acceperint. Nam ante illud Concilium quod Hierosolymis coactum est, nullum fuit vniuersalis Ecclesiæ vniuersale iudicium. At hoc Concilium hanc controuersiam ne attigit quidem: sed illam duntaxat tum ortam de vsu rituum Iudaicorum, quos nonnulli necessarios asserebant Christianis.

V. Sed nec tum potuisse libris sacris canonicam autoritatem deferri, probamus, quia Vetus Testamentum iampridem suum habebat canonem authenticum, non tantum apud Iudæos, sed etiam apud Christianos. qui dicts Prophetics ab ipso statim initio suam confirmabant, Pastores quidem prædicationem, singuli autem fidem, vt patet exemplis infinitis. Nã Petrus statim post ascensionem concionem suam ad Iudæos Actorum secundo & tertio, ita illustrauit. Et in hoc ipso Concilio, Iacobus vocationem Gentiũ probauit autoritate Prophetarum. Noui vero Testamenti nondum exstabant

bant omnes libri: & qui exstabant, iam erant authentici, saltem apud eos ad quos scripti erant.

VI. Post Hierosolymitanum Concilium, nullum fuit Ecclesiæ testimonium vniuersale, vsque ad Nicenum, id est, annum Christi 325. Vnde tactũ, vt Melito necesse habuerit proficisci in Iudæam, inde asportaturus numerum librorum sacrorum. Atqui ante Nicenum conuentum fuisse Canonem Scripturæ definitum testatur ipse Melito, testatur Origenes: Testantur item Patrum disputationes, omnes refertæ testimoniis Scripturarũ, cum aduersus hæreticos, tum etiam contra Ethnicos.

VII. Præterea Concilium Nicenum hac de re omnino nihil decreuit. Et tamen ex Scripturis Arrium confutauit & damnauit, ἐξ ἁγίων (inquit apud Eusebium Athanasius) μετ' δυσβείας εἰρημένων λέξεων κατεκρίθησαν. *Ex scriptis vocibus pie intellectis damnati sunt.* Sed & eodem tempore aut paulo post, Marius Victorinus in Confutatione Candidi Ariani, clamabat, *Si vt nomine, sic & re Christianus est quispiam, necesse habet venerari Scripturas.* Vixit enim Victorinus ante secundam Synodum Oecumenicam. Deinceps nullum omnino Concilium Oecumenicum hac de re quicquam pronunciauit. Nam Tridentinum, non fuit eiusmodi: &, si fuisset, quam absurdum quæso, foret, vt contenderet aliquis à publico Ecclesiæ testimonio pendere autoritatem Scripturæ, quia seculis integris quindecim elapsis tandem hoc Episcopis in mentem venerit?

VIII. Quod si excipiant aduersarij, ex eo ipso petendum vniuersale testimonium, quod omnes Ecclesiæ hunc Canonem agnoscerent; tum respondeo, primo, non eandem fuisse omnium Ecclesiarum sententiam de libris Canonicis: quasdam enim quosdam non admisisse, quos tamen alię recipiebant. Itaque nisi contra proferatur decretum aliquod, à quo altera utræ discesserint, non posse iactari vniuersale testimonium aut iudicium.

IX. Deinde, etiam si fuit aliquando vniuersalis consensus, tamen testimonium illud non fuisset vniuersale, nisi forte ratione temporum subsequẽtium. Sed cum causam quærimus autoritatis Canonicæ, tum nos oportet ad ipsum initium peruenire, vt intelligamus, quænam prima causa fuerit Ecclesiæ vniuersali, vt Canonis autoritatem agnosceret ipsa, atque aliis traderet. Vel enim id simul & semel obtinuit apud omnes, vel paulatim, & per propagationem. Si hoc, tum non potuit iis ad quos facta est propagatio vllum dari testimonium vniuersale, sed tantum particulare, eorum a quibus fiebat, vtpote Ædesij & Frumentij apud Indos. Sin autem simul & semel, ergo alij non acceperunt ab aliorum testimonio: sed singuli ab aliis causis. Itaque omnino neque particulare, neque vniuersale testimonium, siue iudiciũ Ecclesiæ, prima causa fuit autoritatis sacrorum librorum.

CAP. XIII.

An doctrina fidei autoritatem obtinuerit Ecclesia.

I. SI Doctrina fidei autoritatem quoad nos non habet ab Ecclesiæ testimonio, ergo ne Scriptura quidem Sancta. At verum est antecedens. Ergo & consequens. Consequentiæ ratio est, quia non aliud est Scriptura, præter doctrinam illam fidei literis mandatam: & quidem ab iisdem autoribus, à quibus fuit initio prædicata ex Spiritus Sancti instinctu. Non est autem æquum, vt eadem doctrina ab iisdem autoribus tradita, non semper eandem habeat autoritatem. Vnde Paulus poster. ad Thessal. 2. *Retinete traditam doctrinam quam edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram.*

II. Antecedens facile probatur, primo ex omnium fidelium praxi. Moses multa proposuit viua voce suo populo, quæ excepta sunt absque vlla cunctatione, vt patet ex eius libris. Exod. 12. instituitur solennitas Paschę: ac statim, *Egressi filij Israel fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.* Cap. 24. *Venit Moyses, & narrauit plebi omnia verba Domini, atque iudicia: responditque omnis populus vna voce, omnia verba Domini quæ loquutus est, faciemus.* Cap 35. cum poposcisset denaria Moses ad conficiendum tabernaculum, *obtulerunt* Israelitæ *mente promptissima atque deuota primitias* Domino, cũ viri tum mulieres. Numer. 15. iubet Moses autoritate Dei, hominem lapidari qui die Sabbathi ligna collegerat: atque hoc dicto citius factum est, nullo expectato aut plebiscito, aut Senatusconsulto. Samuelis 2. c. 7. cum in animo haberet Dauid ædificare domum Domino, tamen prohibetur à Nathane: & hanc ille prohibitionem sic accepit, tanquam verbum Dei, etiam absque vllo Ecclesiæ suffragio..

III. In Nouo testamento, Actor. c. 2. cum satis longa oratione Petrus Iudæis prædicasset Euangelium, *multi receperunt sermonem eius, & baptizati sunt: appositæque sunt in die illa animæ circiter tria millia.* Cap. 8. Samaritani *credunt Philippo euangelizanti de regno Dei.* Eunuchus etiam audita interpretatione prophetiæ quam habebat præ manibus, testatur se credere, postulato baptismo. Paulus prior. ad Thess. 2. *Gratias* (inquit) *agimus Deo indesinenter, quod acceptum de Deo sermonem quem audistis ex nobis, exceperitis nõ vt sermonem hominum, sed sicut est vere, vt Dei sermonem.* Possunt alia multa colligi in eandem sententiam testimonia ex vtroque testamento.

IV. Secundo, idem probatur, & quidem disertius ex pœnis eorum qui auditum Dei verbum non continuo exceperunt. Nam si nullam haberet verbum Dei prædicatum autoritatem quoad nos, absque Ecclesiæ decreto, tum nemo culpandus esset, qui vel suspenderet assensum, vel etiam contradiceret, cũ tot in cõtratiũ caro suggerat, siue rationes, siue potius sophismata. Sed ij grauiter & reprehenduntur & puniuntur. Nam primi Samuelis decimo quinto capite, cum iussus esset Saul Amalecitas occidere ad vnum vsque, is autem reseruasset Agag regem, prædamque multam, prætextu satis honesto in speciem, audiuit à Samuele, *Quia abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex.* Prior. Reg. 20. *Vir quidam de filiis Prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini, Percute me, At ille noluit percutere. Cui ait, quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, inuenit eum leo atque percussit.* Poster. lib. c. 7. vnus ille ex aulicis qui Elisæi pollicitationes, de annonæ in posterum diem vilitate, irrisit, grauissima pœna luit, *Videbis* (inquit Propheta minabundus) *oculis tuis, & inde non comedes:* nimirum, quia a populo conculcatus & occisus est. Actorum decimo tertio, cum prædicantibus Paulo & Barnabæ obsisteret Elymas magus, Paulus eum durissime increpuit, & cæcitate percussit. Paulo post etiam Iudæos obsistentes pronunciauit indignos vita æterna. Quinetiã Christus Matth. 10. *Quicunque* (inquit) *non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati.*

V. Tertio, probatur ex Athanasio contra gentes, ἡ μὲν περὶ τῆς θεοσεβείας, καὶ τῆς τῶν ὅλων ἀληθείας γνῶσις, κἂν ποσῶς τὸν τῶν ἀνθρώπων διδασκαλίας δεῖται, ὅσον πρὸς ἡμᾶς ἔχει τὸ γνώριμον, μονονουχὶ καθ' ἑαυτὴν τοῖς ἔργοις κέκραγε, καὶ ἡλίου λαμπρότερον ἑαυτὸν δείκνυσι τῆς Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπιδείκνυται. *Ea quæ circa Dei cultum versatur cognitio, & omnium rerum veritatem, non tam indiget humana institutione, quam ipsa se suis notis indiciisque prodit: tantum non quotidie ipsis operibus clamans, seque sole clarius per Christi disciplinam demonstrans.*

VI. Hæc certa sunt & perspicua. Tamen ad locum ex priori ad Thessalonicenses à Whitakero obiectum, Stapletonus respondebat, ipsammet Pauli vocem, fuisse Ecclesiæ vocem iudiciũ, & testimonium. Cum enim Ecclesiæ testimonium ad fidem ingenerandam, & ad aliquam sacram veritatem testificandam necessariam esse dicunt, nihil aliud Papistas dicere, quam Pastorum Ecclesiæ testimonium & vocem, vel seorsum suos greges communem fidem docentium, vel de rebus grauioribus in Concilio iudicantium. Paulum ergo cum Thessalonicenses audirent, Ecclesiæ iudiciũ, Ecclesiæ testimonium audiuisse.

VII. At ego vocem Pauli esse Ecclesiæ vocem, duplicitER intelligi posse censeo. Vel de doctrina, vt sit sensus, eandem doctrinam a Paulo doceri, & ab Ecclesia: qui sensus nihil ad rem. Non sequitur enim, si eadem sit, exempli gratia, Romanæ Ecclesiæ doctrina & Pauli, quam iste 1. ad Roman. vocat τὴν εἰς ἀλλήλους πίστιν mutuam fidem, esse eandem autoritatem Pauli & Ecclesiæ Romanæ. Etsi verum sit eandem doctrinam eiusdem esse ponderis à quocunque tandem prædicetur. Tum nostra hæc controuersia non doctrinam Scripturæ comparat cum doctrina Ecclesiæ, sed doctrinam fidei cum testimonio Ecclesiæ.

VIII. Vel de doctrinæ prædicatione: vt sit sensus, Cum Paulus prædicaret, tum auditam fuisse Ecclesiam prædicantem, siue Paulum prædicantem, & Ecclesiam prædicantem vnum idemque esse. Quod omnino falsum est. Alioquin, quia idipsum de quibuslibet doctoribus Stapletonus asserit, siue seorsum suos greges docentibus, siue in Concilio iudicantibus, nimirũ esse eorum vocem Ecclesiæ vocem, sequeretur esse etiam eorum vocem, Pauli vocem: ac proinde Augustini prædicantis apud Hipponenses, siue scribentis ad Hieronymum eandem esse autoritatem, quæ erat Pauli, vel concionantis Troade, vel scribentis ad Timotheum. At hoc absurdissimum est: ergo illud non satis sanum.

IX. Et tamen quid hoc rursus ad rem? Non enim Pauli prædicatio autoritatem contulit doctrinæ quoad Thessalonicenses: nec huius loci quem tractamus sensus esse potest, Thessalonicenses nihil detulisse Euangelio, nisi propter Paulum annunciantem. Ratio est, quia tum oportuisset Pauli autoritatem iam ante apud Thessalonicenses magnam esse: quod est falsũ: quia apud eos qui nondum credunt, hoc est, nondum sunt fideles, nulla est fidelium Pastorum dignitas: imo magnum odium, & ex odio contemptus. Loqui autem Paulum de suo primo ad Thessalonicenses aduentu ab initio eius capitis notum est, *Nostis* (inquit) *fratres, ingressum nostrum ad vos non fuisse vanum.*

X. Et tamen contra Stapletonus: citatis quibusdam locis, vbi suo testimonio creditum fuisse Paulus dicit, vt poster. ad Thessalon. 1. & notari vult eos qui non auscultarent sermoni suo, eiusdem tertio: & ex 1. c. 4. qui reiiceret præcepta à se accepta, eum non hominem reiicere, sed Deum, *qui etiam* (inquit) *dedit nobis Spiritum suum Sanctum.* His (inquam) citatis manifestissimum esse vult, Thessalonicenses verbum Dei ex ore Dei accepisse propter ipsius Pauli testimonium, cui crediderunt. At hæc consequentia omnino fallax est. Ostendunt enim ij loci creditũ fuisse testimonio Pauli, hoc est doctrinæ, quam Paulus suo testimonio Thessalonicensibus commendabat, sed credidisse propter Paulum, id vero non significant. Nam omnino id de omnibus dici potest, ad quorũ prædicationem homines conuertuntur. Quis enim eos conuerti dicat ad prædicationem eorum, quorum tamen repudient testimonium? Exempli gratia, crediderunt sine dubio Iberi testimonio Ædesij & Frumentij, sed propter eos credidisse, nondum vllo gradu ministerij insignes, expecto an dictum sint Papistæ.

XI. Iam quod diximus Paulum non fuisse ante prædicationem cognitũ: ad id ille respondet. Omnibus gentibus quibus Apostoli prædicauerunt, cũ ad eas primum venirent, fuisse ignotos: sed statim miraculis innotuisse, *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et eo spectare hos locos. *Sermo meus in ostensione Spiritus & virtutis:* 1. ad Cor. 2. *An experimentũ quæritis eius qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?* post. ad Cor. 13. *Euangelium nostrum non fuit in sermone tantum, sed & in virtute, & in Spiritu Sancto, & in plenitudine multa,* 1. ad Thess. 1.

XII. At primo, aliud sunt miracula, aliud autoritas Ecclesiæ. Et nos in iis argumentis, quibus Scripturæ fides conciliari potest, miracula suo loco agnoscimus. Quod si verum est, Paulo autoritatem comparatam fuisse, ergo illud sequitur propter miracula Paulo creditũ fuisse: itaq; etsi verũ esset propter Paulum creditũ fuisse Euangelio, nõ tamen verũ esset Pauli autoritatẽ summã causam fuisse credendi Euangelio: nã easuperior esset in miraculis.

XIII. Deinde miracula proprie personis autoritatem non conciliant, sed doctrinæ: vt patet ex illis verbis Marci 16. *Domino cooperante, & sermonem cõfirmante sequentibus signis.* Lyranus ad eum locum, *Sicut veritas quæ subiacet facultati naturali intellectus, declaratur & firmatur ad prima principia per se nota: sic veritas, quæ transcendit naturale lumen intellectus, declaratur, & firmatur per opera miraculosa soli Deo possibilia.* Quod si non personas miracula cõmendant, sed doctrinam: ergo non creditur propter personas doctrinæ, non igitur propter Ecclesiam.

XIV. Tertio, falsum est omnibus gentibus Apostolos innotuisse per miracula, antequam ab iis exciperetur doctrina fidei. Nam Act. 13. Paulus cum Antiochiam Pisidiæ venisset ingressus Synagogam die Sabbathi concionatus est, & soluto conuentu sequuti sunt eum multi ex Iudæis & religiosis proselytis. Quis ausit asserere hîc aliquo miraculo auditoribus fidem factam?

Quin-

Quinetiam alias cum præcesserunt miracula, tum populus non iis, sed doctrina postea proposita conuersi sunt: Vt Act. 2. videntes Iudæi Apostolos variis linguis loquentes, adeo tamen non sunt eo miraculo persuasi, vt nonnulli calumniarentur tanquam ebrios: alii stupidi quo se verterent, nesciebant, & quid illud esset interrogabant. Itaque Petrus concionatur de Christo ex Scripturis: tum *His auditis* (inquit Lucas) *compuncti sunt corde*. Ergo si neque semper adhibita sunt miracula: neque cum adhibita sunt, propter ea semper creditum est Apostolis: patet non esse hanc veram causam cur Apostolis sit creditum, aut etiam Euangelio.

CAP. XIV.

An Ecclesiæ autoritas sit illustrior Scripturæ autoritate.

I. SI Scripturæ autoritas quoad nos pendet ex autoritate Ecclesiæ: tum hanc Ecclesiæ autoritatem necesse est quoad nos esse illustriorem & certiorem, atque adeo priorem autoritate Scripturæ. At falsum est consequens: ergo & antecedens. Consequentia per se patet.

II. Assumptio probatur duplici argumento. Primo, Omnem suam autoritatem necessario probat Ecclesia, vel à se ipsa, vel aliunde. At non à se ipsa: tum enim idem per idem probaretur: quod in Scripturis Papistæ refellunt tanquam absurdum: quanquam non eadem sit ratio. Nam Ecclesia non est principium scientificum, vt Scriptura. Nec æque notum est, quicquid Ecclesia dicit id verum esse, vt quicquid verbum Dei docet: id esse necessario credendum. Sed refellunt nihilominus, vt videbimus libro proximo.

III. Si aliunde, vndenam, quæso? Non ab Ethnicis & infidelibus: nam ii Ecclesiam oderunt cane peius & angue, atque exsecrantur. Ergo à suis. Sed quibus? Omnibus-ne, an quibusdam? Quibusdam, absurdum: sunt enim ipsi longe infra Ecclesiam: itaque non est eorum apud nos certior autoritas, quam Ecclesiæ. Si vero omnibus: iam reuoluimur ad Ecclesiam. Non est enim vlla Ecclesia, nisi in suis membris omnibus: & disertius, nihil aliud est Ecclesia, quam omnes fideles.

IV. Rursus, quibus (inquam?) Præsentibus-ne an præteritis? Si illis: vnde eos constat esse in Ecclesia? Tum vnde apud nos tantam habent autoritatem, vt iis dicentibus Ecclesiam esse audiendam, statim credamus? Si præteritis: ergo, quia non possunt apud nos vti viua voce, necesse erit, vt ex scriptis eorum hoc quodcunque erit testimonium, repetatur. At primum, nobis certius non constat eorum esse quæ proferuntur scripta, quam hanc esse Scripturam sanctam quæ exhibetur. Secundo, nonne indignum est, maiorem quoad fideles aut certe priorem esse librorum Origenis, Tertulliani, Cypriani, Augustini, autoritatem, quam Scripturæ? Tertio, si nulla est autoritas Ecclesiæ præsentis, nisi à præterita, quid fiet infinitis Christianorum myriadibus, quibus Veterum libri non magis cogniti sunt, quam imperitis opera Platonis, Demosthenis, Aristotelis? Quarto, quid ipsis fiet Veteribus, qui subinde testantur suos libros longe esse infra Scripturam: Et ob eam rem sua sensa diligenter confirmantibus ex Scriptura? Denique quid fiet primæ Ecclesiæ, aut quam illa autoritatem habere potuerit, quæ omnino Ecclesiam præcedentem non habuit, vt ab ea testimonium peteret?

V. Hoc Stapletonus argumentum miro artificio conatur eludere: & antequam directe soluat, absurdo obruere in defensione Ecclesiasticæ autoritatis lib. 3. ad argumentum primum Witakeri. Docet igitur eodem argumento Ecclesiæ vocem, iudicium, ministerium, autoritatem penitus, & in omnibus similiter explodi, imo vero ipsum Ecclesiæ nomen exturbari. Quomodo autem? Nam id, Deus bone, quantum crimen est? Et quidem in homine Christiano. Probat exemplo Libertini in moribus, Anabaptistæ in Doctrina. Libertinum enim si volumus Ecclesiæ denunciare, vt illius iudicio ac disciplina corripiatur, tum ille his omnibus nostris vsus argutiis ad eleuandam Ecclesiæ autoritatem appellabit ad Scripturam, eiusque iudicium tanquam certius. Sic atheismum nos Stapletonus docere & Ethnicismum concludit. Anabaptista vero, easdem ob causas nolet propter Ecclesiam admittere Baptismum puerorum.

VI. At hæc inania sunt, auibus abigendis, non vitis terrendis comparata crepitacula. Respondemus, primo, non posse, non supra modum impiam & diabolicam videri eam vocem, quæ prouocationem ad Scripturas, ab Ecclesia, non aliud esse censeat quam atheismum & Ethnicismum. Dignam profecto Papista vocem: sed indignam Christiano. Non ita olim Bernardus 65. serm. in Cantica, *Euangelium appellasti, ad Euangelium ibis.*

VII. Secundo, hæc incommoda Papistas fortasse vrgeant: qui ab autoritate Ecclesię si abduci possunt, tum vero quasi de nubibus lapsi, non habent quid agant, aut vbi pedem figant. Nos vero nullo modo, qui autoritatem Ecclesię contra Libertinos, & Pædobaptismum contra Anabaptistas prolixe confirmamus è Scriptura. Quod Papistis vix licet. Itaque non nos irridet Stapletonus: sed suæ Doctrinę imbecillitatem magnifice prodit, his publicatis incommodis.

VIII. Tertio, hæ siue Libertinorũ, siue Anabaptistarũ captiunculæ, merę sunt nugę: neq; ex eis vllo modo confici potest, esse penitus, & in omnibus explodendã autoritatem Ecclesię. Quid enim? Probabit vterque sibi solam Scripturam iudicem agnoscendam. At hoc si sic intelligat, vt nullę sint Ecclesię partes in iudicando, ille nunquam probabit, neque vlla ratione, neque vlla Scripturarum autoritate. Probabit quidem certius sibi constare de autoritate Scripturę, quam Ecclesię, siue pręsentis, siue pręteritę: sed hinc non sequitur nullas esse partes Ecclesię in iudicando. Itaque potuit his quidem quisquilias Stapletonus appellare disputationem absurdam: sed non potuit nostrum argumentum violare.

IX. Omissis his Stapletoni absurdis, videamus quomodo soluat argumentum. Quęritur vbi sit illud iudicium quo mihi Ecclesię probetur autoritas. Ille respondet in hęc verba, *Ecclesiæ iudicium, & autoritas, est tum in veteri Ecclesia eiusque testimoniis, tum in præsenti Ecclesia, eiusque viua voce.* Esto vero (inquam) sed nondum quiescit animus. Ea ergo testimonia tum veteris Ecclesię, tum pręsentis, vnde aut quomodo fiunt nobis certa? Respondet per pręsentem Ecclesiam eiusque viuam vocem. Euge: non potuit enim magis Papistice.

X. Sed, primum igitur veteris Ecclesiæ testimonia nobis certa fient ex pręsentis Ecclesię testimonio. Atqui contra potius, pręsentis ecclesię testimonia solebant confirmari ex veterum doctorum scriptis: vt videre licet in plurimis tum antiquis, tum recentibus disputationibus. Sic Lirinensis volebat singulos suam fidem confirmare, non tantum ex vnitate & consensione, sed etiam ex antiquitate. Sic Eusebius Cæsariensis subscripsit Concilio Niceno τὸ ὁμοούσιον definienti, cum alias ob causas; tum quia nonnullos veteres Episcopos & Scriptores, in Patris & Filii diuinitate explicanda hoc verbo consubstantiali vsos fuisse cognouisset: apud Socratem lib. 1. c. 5. At si Stapletoni sententia vera esset: tum nobis potius veterum Patrum testimonia confirmanda essent à pręsenti ecclesia: nec credendum ab Athanasio, aut à Concilio Niceno, quicquam esse aduersus Arium legitime aut gestum, aut constitutum; nisi, quia id hodierna probat ecclesia. An placet? Imo spectatum admissi risum teneatis amici.

XI. Secundo, fient nobis pręsentis ecclesię testimonia certa, ex pręsentis ecclesiæ testimonio. Itane? Et habent Papistæ frontem cum ita loquuntur? Atqui tandem Stapletonus exsibilabit tanquam absurdissimum, quod dicimus scripturam a seipsa probari. Quare nunc oderit minus se ipsum, qui ecclesiam vult ab ecclesia? Maxime cum tam disparia sint scriptura & ecclesia: multoque certius, imo multo facilius constet scripturam esse verbum Dei, quam ecclesiam, esse ecclesiam. Itaque abibit quæstio, in circulum atque in infinitum.

XII. Venio ad secundum argumentum, quo confirmamus assumptionem syllogismi propositi. Si scripturæ confirmatur autoritas quoad nos ab ecclesia, id fit aliquo iudicio vel particulari vel vniuersali. At non particulari: est enim absurdum, vniuersam per totum orbem ecclesiam singulorum hominum iudicio subiacere. Si vniuersali, id est, doctoribus in Concilio congregatis: quæro qua illi autoritate congregentur. Vel enim ex particulari reuelatione atque spiritus instinctu: vel ex autoritate scripta. At particulares illos ἐνθουσιασμοὺς, nunquam probauit ecclesia, & damnauit in Montanistis, atque aliis hæreticis. Quod si ex Scriptura: ergo ei suam oportet autoritatem constare, antequam congregentur doctores; id est, antequam ab iis confirmari queat.

XIII. Hic Stapletonus, primum vt in præcedenti, absurda iactat exempla iudaizantium, qui iisdem rationibus poterant oppugnare Concilium Apostolorum: Arianorum qui Nicenum, Eutychianorum, qui Chalcedonense. Deinde respondet Ecclesiam congregari illa autoritate & potestate, quam illi Christus dedit, dicens, *Euntes, docete omnes gentes*: Et, *Sicut misit me pater, & ego misi vos in mundum.* Et quia Apostoli, Pastores, & Doctores dati sunt à Christo ad consumatione n Sanctorum.

XIV. At hæc cuiusmodi sunt? Nam primum, exempla contra eos forte possint aliquid, qui omnino negant vllam esse ecclesiæ congregatæ autoritatem: quod absit à nobis, qui tantum quærimus, vnde suam habeat, quam habere omnino certi sumus. Neque hæc vis est argumenti nostri, quasi diceremus, Pastores nullam habent conueniendi autoritatem: Ergo non potuerunt confirmare Canonem. Sed hæc potius: Conueniendi autoritatem Pastores habent ex Scriptura: Ergo Scripturæ autoritas ante eorum conuentum certa erat: quare ii falluntur, qui eam dicunt esse ab eorum congregatorum definitione siue decreto: Hanc consequentiam ne tenui quidem aliquo verbo potuit violare Stapletonus.

XV. Secundo, accipimus confessionem. Nam si ex iis locis constat autoritas ecclesiæ congregatæ: tum certe eos locos oporteret ante vllam congregationem ecclesiæ, suam autoritatem obtinuisse. Sunt vero ii loci partes huius Scripturæ Canonicæ, cuius nos autoritatem nolumus subiici autoritati ecclesiæ. Quid igitur volebamus, nisi vt vi veritatis eo aduersarius adigeretur, vt Conciliorum autoritatem non aliunde arcesseret quam à verbis Christi, & Apostolorum: nec eorum tabulas vilas proferret, præter Canonem Scripturæ? Vicimus: & quidem magnifice, ipso aduersario herbam porrigente.

CAP. XV.

An Ecclesiæ autoritas pendeat à Scriptura.

I. SI autoritas ecclesiæ quoad nos pendet à scriptura: ergo non potest contra autoritas scripturæ quoad nos pendere ab ecclesia. At verum antecedens: Ergo & consequens. Consequentia per se patet.

II. Antecedens probatur, primo, ex ecclesiæ natura. Quia enim ecclesia non est à se, sed ex mera Dei gratia, quosdam homines seligentis, atque vocantis ad se efficientisque ex iis corpus vnum in Christo, tum necesse est nos certos fieri id ita à Deo institutum esse. At ea certitudo neque est κατὰ ἔνοιαν neque acquiritur humana industria: sed tantum reuelatione diuina. Est autẽ hæc reuelatio in scriptura, quæ docet nos voluntatem Dei in saluandis hominibus. Ergo si verum est cognitionem ecclesiæ pendere à reuelatione diuina: tum necesse est etiam eiusdem autoritatem quoad nos inde pendere: nã certe incognitæ ecclesiæ, nulla esse potest quoad nos autoritas.

III. Secundo, autoritas ecclesiæ est vnum ex credendis: numeratur enim inter articulos fidei, ipsis assentientibus Papistis, imo & omnibus Christianis. At omnium articulorum fidei certa autoritas quoad nos pendet ex Scripturis; *Nam sicut in Philosophia veritas cognoscitur per reductionem ad prima principia per se nota, ita & in Scripturis à Sanctis doctoribus traditis veritas cognoscitur quantum ad ea quæ sunt fide tenenda per reductionem ad Scripturas Canonicas, quæ sunt habitæ diuina reuelatione, cui nullo modo potest falsum subesse.* Quæ verba etant Lyrani, ptologo in Biblia. Ergo necesse est Ecclesiæ autoritatem quoad nos pendere è Scripturis.

IV. Tertio, ex vsu veterum Patrum, qui aduersus hæreticos Ecclesiæ iudicio nolentes subiici, aut non aliis aut his potissimum armis pugnabant: nempe testimoniis è scriptura petitis. Sic in altercatione Ecclesiæ & Synagogæ tom. 7. operum Augustini, cum se Ecclesia dixisset esse reginam & sponsam: quæsisset que Synagoga, quomodo id probaret ecclesia, Prophetas statim nominauit. Augustinus de Vnitate Ecclesiæ c. 16. ita Donatistis insultat, *Ecclesiam suam demonstrent, si possunt, non in sermonibus, & rumoribus Afrorum, non in Conciliis Episcoporum suorum, non in literis quorumlibet disputatorum, non in signis & prodigiis fallacibus: sed in præscripto legis, in Prophetarum prædictis, in Psalmorum cantibus, in ipsius Pastoris vocibus, in Euangelistarum prædicationibus & laboribus, hoc est, in omnibus Canonicis sanctorum librorum autoritatibus.* Disertus pro nobis locus. Non solum enim Ecclesiam volebat Augu-

bat Augustinus ex Scripturis demonstrari, sed etiam ab eo negotio quoslibet disputatores excludebat: id est, doctores, ac proinde Stapletonianam Ecclesiam.

V. Quarto, quia Ecclesia fundata est super doctrina Apostolorũ. Victor Antiochenus in Marci c. 3. *Christus Dominus supra Petram, hoc est, supra infractam sanamque Petri doctrinam, inconcussamque eius fidem, Ecclesiam suam ædificaturus erat.* Ambrosius c. 5. de Incarnationis Dominicæ Sacramento, *Fides est Ecclesiæ fundamentum.* Hilarius 6. de Trinitate, *Hæc fides Ecclesiæ est fundamentum: per hanc fidem infirmæ aduersus eam sunt portæ inferorum.* At, vel fides siue doctrina Apostolorum, nulla est præter Scripturam, vt Catholici docent, & nos prolixe suo loco disputabimus; vel saltem, vt Papistæ concedunt, Scriptura est doctrina, siue fides Apostolorum: ergo necesse est fateri Ecclesiam esse fundatam super Scripturam, propterea que inde habere suam autoritatem, & quidem non tantum quoad nos, vt in Scriptura Papistæ contendũt, sed etiã quoad se quod de Scriptura ne Papistæ quidẽ audent asserere.

VI. Stapletonus negat primo consequentiam, deinde etiam antecedens. Negat (inquam) sequi, si Ecclesiæ autoritas quoad nos ex Scripturæ autoritate pendeat, tum contra non pendere autoritatem Scripturæ ab Ecclesia: sed vtrumque simul verum esse posse; nimirum & Ecclesiam mutuari suam autoritatem à Scriptura, & Scripturam itidem suam, ab eadem ipsa Ecclesia. Mirum acumen! Imo non mirum acumen: sed audaciam portentosam: quę concipere potuerit causam sui effecti, posse esse & caussam & effectum, nec minus Isaaci filium esse Abrahamum, quam Abrahami Isaacum.

VII. At, quid nobis significat in tota hac quæstione, pendere ab Ecclesia autoritatem Scripturæ? Nempe hoc, non esse authenticam Scripturam, vt Ekius: vel perexiguum pondus apud nos habere, vt Hosius: vel nihil autoritatis, ponderis, aut virium in nos, fidemque nostram, vt Charronæus: vel vt Andradius loquebatur, nihil in ea esse quod nos ad credendum constringat, nisi id ei præstet autoritas Ecclesiæ. Itaque consequentię nostrę sensus hic erit, vt supponatur Scriptura nullam autoritatem obtinens quoad nos, antequam Ecclesia nobis eam commendarit: Nec vicissim Ecclesia, antequam sit à Scriptura confirmata. Non potest autem quicquam ita nobis commendari vt autoritatem ex eo ipso obtineat, nisi id à quo commendatur, iam obtineat suam apud nos autoritatem, propter quam illud nobis rite commendatum esse queat. Ergo necessario concludendum est, dum supponimus Ecclesiam nihil autoritatis habere, ab ea non rite commendari Scripturam. Nam ab ignotis nulla fit legitima probatio. Et omnino caussam oportet esse priorem suo effecto. Quare si autoritas Scripturæ quoad nos pendeat ab autoritate Ecclesiæ, vt illa sit effectum huius, tum necesse est hanc illa priorem esse, hoc est Ecclesiæ suam apud nos autoritatem sartam tectam, esse prius quam Scripturæ. Et contra, si pendeat autoritas Ecclesiæ à Scriptura. Si igitur non valet consequentia argumenti nostri, necesse erit idem eodem prius esse, & posterius, quæ nugacissima est absurditas.

VIII. Et tamen pugnat ex emplorum copia, scilicet, vt ne sine ratione videatur insanire. Ioannes Baptista Christo testimonium perhibuit, & Christus Ioanni. Ioannes Euangelista suo Euangelio, & rursus idem Euangelium Ioanni. Pater clarificat filium, & filius clarificauit Patrem. Euangelia testantur de Apostolis: & Apostoli de Euangeliis. Epistolæ Pauli, autoris sui autoritatem magnifice commendant, quæ tamen ab autore suo autoritatem accipiebant. Symbolum fidei non habemus ab vlla autoritate externa nisi ab Ecclesia: in quo tamen ipsa Ecclesia credenda proponitur. Denique per actus virtutum, habitus morales acquiruntur, & per eosdem habitus virtutum actus facilius producuntur.

IX. At hęc inepta est diligentia, & inutilis λεπτολογία. Non enim recte pro eodem sumitur testimonium habere ab aliquo, & autoritatnm omnem suam ab eodem mutuari. Sane vero nihil obstat, quominus mutuo testimonio commendarit Ioannes Christum, & Christus Ioannem: sed vt à Ioanne suam autoritatem mutuatus sit Christus, id vero falsissimum. *Ego enim*, inquiebat Christus, *ab homine testimonium non capto*, &, *habeo testimonium maius Ioanne.* Tum autem Ioannes Christo testimonium reddebat apud suos, quibus iam eius cõstabat anthoritas. At Christus vicissim Ioanni apud suos.

X. De scriptis Apostolorum non bene conuenit Stapletono cum Alberto Pighio, qui lib. 1. Hierarchiæ c. 2. ea negat, vllam à se ipsis, aut suis autoribus apud nos autoritatem habere. Et sane Euangelio nemo credit propter Matthæum, aut Ioannem, sed propter Deum. Adhęcà suis illi scriptis autoritatem suam habere non potuerunt, qui eadem vtebantur longe antequam quicquã scriberent. Filii, quatenus quidem homo est, autoritatem à Patre pendere nõ negamus, sed autoritatẽ Patris pendere à Filio quis vnquã dixit? Quanquã verũ sit, Patrem nobis à Filio manifestatũ esse. Symbolũ fidei non aliter nobis constare quam ex autoritate Ecclesiæ, falsum est: quia constat è Scripturis, vnde αὐτολέξει per partes desumptum est. Denique actus virtutum, qui habitum generant, non sunt iidem qui postea facilius ab habitu producũtur. Itaque nullo prorsus exemplo infirmatur argumenti pcopositi consequentia.

XI. Iam ad assumptionem, quam ille leui tractat brachio. Negat omnem suam autoritatem à Scripturis Ecclesiã sumere, quoad seipsam: sumere potius à Deo & Christo. Atqui (inquam) tota quæstio est de autoritate quoad nos, neque aliter concipiebatur argumentum. Rursus igitur nos eam asserit autoritatem discere absque Scripturis ex Symbolo. Atqui hoc ineptum est Symbolum enim desumptum est è Scripturis: teste Euchario Lugdunensi homil. 1. de Symbolo. *Ecclesiarum Patres de populorũ salute soliciti, ex diuersis voluminibus Scripturarum, collegerunt testimonia diuinis grauida Sacramentis: distonentes itaque ad animarum pastum saluòre conuiuium, collegerunt verba breuia & cèrta, expedita sententiis, sed diffusa mysteriis, & hoc Symbolum nominauerunt.* Si ergo desumptum est è Scriptura Symbolum, tum profecto quicquid inde autoritatem habet, eam ipsam habeat necesse est è Scripturis, quãdo etiam Symbolum suam totam illis debet, à quibus desumptum est.

XII. Nam quod ille negat in Scripturis Symbolum ea forma & ordine verborum contineri: aut omnia quę in ea sunt iuxta nostram sententiam; vt articulum de descensu ad inferos, quem propterea quidam è nostris eradere voluerint, alii in alienissimum sensum detorquere, alii penitus negare, prius est Sophisticum, alterum falsum. Sophisticum quidem illud, quia non sequitur propterea non esse in Scriptura: re vera enim, vt dixi, in iis est per particulas, & quidem αὐτολέξει, etsi totus ille particularum sic congestarum contextus, non ita legatur.

XIII. Falsum autem alterum: quia cum intelligatur à quibusdam de sepulcro, ab aliis de damnatione, vtraque sententia est pia; & è Scripturis desumpta. Nam sepultum qui non legit, ille nunquam legit Euangelia. Scimus autem ex Paulo Christum esse factum pro nobis κατάρα ad Galat. 3. Tantũ posterior sententia videtur commodior & plenior. Nam si infernum intelligas sepulcrum, idem otiose repetetur, & quidem obscurius. Illos autem qui vel eradunt, vel detorquent, vel negant, absit vt pro nostris agnoscamus. Quanquam ridicula est consequentia: quidam eradunt, torquent, negant, ergo non est in Scriptura.

CAP. XVI.

An promissionum veritas pendeat ab humano iudicio.

I. SI ab Ecclesiæ determinatione pendet Scripturæ Canon, ergo promissionum omnium quæ exstant de salute & vita æterna in Scripturis, autoritas, veritas, & fides ex humano iudicio pendet. At hoc absurdissimum est: Ergo & illud falsissimum.

II. Probatur consequentia, quia sic necessario instituenda esset probatio: vt si quærat à me aliquis, quomodo speras te saluum futurum? respondeam, quia quę continentur in Scripturis promissiones veræ sunt, ac certæ. Si pergat quare verę sunt & certę? Tum ex Stapletoniana doctrina hoc vnum superest perfugium, quia sic Ecclesia decreuit. At Ecclesia constat ex hominibus: siue Catholicam intelligas, siue Stapletonianam ex solis doctoribus. Atque ita huc summa redit, vt ego me saluum sperem futurum, quia sic homines sperandum sanxerunt.

III. Absurditas duplici patet argumento. Primo enim promissiones illas necesse est esse diuinas: quia salutem dare non potest nisi Deus. At valde est absurdum, vt diuina promissio tantum nitatur fide humana: imo iniquum, vt ꝙ Deus pollicitus est, non ipse ratum faciat, sed homines. Secundo nihil est certissimum ꝙ sola nitatur humana autoritate. Ergo hæ promissiones nõ essent nobis certissimę: ꝙ quis ferat? Qua enim fronte infideles vrgeamus, vt ad fidem veniant Christianã, si nihil pollicemur, nisi illos fortasse saluandos?

IV. Stapletonus respondet, autoritatem Ecclesię in hac re non esse mere humanã, aut vllo modo dubiam: sed diuinam & infallibilem. Et probat, quia dixit Spirtus S. datos esse Apostolos, Pastores, & Doctores, ne circũferamur omni vento doctrinę. Vnde concludit per Ecclesiam conscientiis Christum voluisse consultum, ne instabili dubitatione perpetuo circumferamur. Neq; enim fideles, cum Ecclesię iudicio innituntur, in ipsa Ecclesię voce seorsim accepta, & quasi humana acquiescere, sed in Deo per Ecclesiam loquente: ideoque à Deo qui per ecclesiam loquitur, securitatem atq; fiduciam, tum ipsarũ Scripturarum, tum diuinarum promissionum, peti.

V. Negat ergo Ecclesię testimonium esse humanum: sed admodum considerate, addita duplici cautione: prima, vt ne simpliciter negaret esse humanum: sed tantummere humanum: altera vt in hac re, quasi alias quasdam excludens. At hæc iam eo spectant, vt minuatur Ecclesiastici testimonii autoritas. Nam, si non est mere humanum, non erit etiam mere diuinum. Si enim esset mere diuinum, tum prorsus non esset humanum. At mere diuino testimonio sine dubio minus est non mere diuinum. Est autem Scripturæ testimoniũ mere diuinum: ergo certius Ecclesiastico. Sequitur ergo idem absurdum, quo nititur argumentum.

VI. Deinde, si in hac re tantũ autoritatem diuinam Ecclesia obtinet, in aliis vero humanã, tum rursus minor est hęc autoritas, quam autoritate Scripturę. Nam Scriptura in omnibus rebus quæcunq; tandem illę sint, de quibus testatur, siue iudicat, autoritatem habet mere diuinam: de qua ne dubitare quidẽ liceat, verumne semper dixerit, an aliquando falsum: quia non magis mentiri potest quam Deus ipse. Tum si in quibusdam rebus non est infallibile testimonium Ecclesię; inde merito suspectum fiet in reliquis omnibus. Sicn. Augustinus de Scriptura asserebat, si admittatur vel tenuissimum mendaciũ, totam eius autoritatem nutare. *Si* (inquit Epist. 9.) *ad Scripturas sanctas admissa sint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit autoritatis? Qua tandem de Scripturis illis sententia proferetur, cuius pondere contentiosa falsitatis obteratur improbitas?* Quid ni simile iudicium sit de Ecclesia: vt quoniam errare potest in quæstionibus facti; nam hoc aduersarii concedunt, possit etiam in quęstionibus iuris dormitare? Itaque semper ad absurdum reuoluimur.

VII. Sed diuinũ nihilominus & infallibile iudicium Ecclesiæ hac saltem in re tuetur Stapletonus. Contra ego neq; in hac re, neque in aliis infallibile esse cõtendo, neq; diuinũ: sed humanũ; sanctũ tamen, hoc est longissime distans à mere humano: etiamsi nõ parũ infra id ꝙ proprie diuinũ apppellari meretur. Nam diuinum id in Ecclesia hactenus appellatum est, ꝙ vel à Deo ipso esset, puta Mosen alloquente: vel ab iis quos Deus ἀμέσως docuit, vt Mose ad populum referente ea quæ à Deo acceperat. Neq; vllum aliud & tertiũ genus pro diuino habitum est. At testimonium Ecclesiæ, neq; est ab ipso Deo per se loquente, non enim Ecclesia Deus est: neque ab Ecclesia ἀμέσως docta. Nam quicunque sunt Pastores ii per media ordinaria docentur ea quæ sunt fidei. Ergo testimonium Ecclesiæ non est proprie diuinum.

VIII. Fateor vero Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores & Doctores à Christo esse datos, ne circumferamur omni vento doctrinæ. Quis n. neget diserta Pauli verba? Sed inde confici nego Ecclesię iudicium esse aut infallibile, aut diuinũ. Neq; n. quicquid in eum finem institutum est, eo gaudet priuilegio, vt sit diuinũ: alioqui non tantum vniuersum Ecclesiæ corpus, sed et singuli Pastores, & Doctores id sibi vendicare possent. Nam Pauli ea mens est, non vt dicat omnes quatenus vnum corpus constituunt, Pastores ad id esse datos: sed etiã singulos. Vnde Chrysostomus ad ea verba, *ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*, commentatus est in hunc modum, ὁρᾷς τὸ ἀξίωμα; ἕκαστος οἰκοδομεῖ, ἕκαστος καταρτίζει, ἕκαστος διακονεῖ. *Videñ tu dignitatem? Singuli ædificant: singuli cõsummant: singuli ministrant.* Vt ostenderet singulis suas esse in hac re partes, & seorsim, nõ tantum confertim omnibus. At ne Stapletonus quidem eo progressus est audaciæ, vt singulorum Pastorum iudicium asserat esse diuinum & infallibile.

IX. Secundo, fallacia est diuisionis. Paulus enim nominauit Apostolos, Euangelistas, Prophetas, Pastores & Doctores: at noster Stapletonus concludit de Ecclesia, in qua iam pridem nulli sunt Apostoli, aut Prophetæ, aut Euangelistæ: sed tantum Pastores & Doctores, quorum longe inferior autoritas. Nos fatemur fuisse aliquando in ecclesia, vel potius intra ecclesiam, autoritatem diuinã & infallibilẽ: nempe quandiu habuit Apostolos, Prophetas,

Euan-

Euangelistas θεοδίδακτοι: à Deo doctos: imo etiam hodie, quia habet Mosen & Prophetas, id est Scripturas Sanctas. Sed negamus propterea eam autoritatem vnquam fuisse Ecclesiæ. Non secus ac omnes concedunt in animalibus esse homines ratione præditos; & tamen non sequi esse rationem animalis propriam. Non enim quia omnis homo est rationalis, ideo & omne animal. Similiter non quia Apostoli fuerunt θεόδιδακτοι, ideo & tota Ecclesia: id enim habuerunt Apostoli, qua Apostoli, non simpliciter qua siue fideles, siue doctores.

X. Loqui autem Deum per Ecclesiam, solus neget Ethnicus: Et qui per Ecclesiam credat, à Deo securitatem & fiduciam petere, non est quod quisquam diffitetur. Quid-ni enim de omnibus Pastoribus, id est Ecclesia, id concedamus, quod singulis conuenit? Sed non est verum, omnium esse aut infallibile aut diuinum iudicium, per quos Deus loquitur, id est, quorum ministerio Deus vtitur ad erudiendos in fide homines. Nam Ambrosium Gaudentius, homilia in die ordinationis suæ, agnoscit plenum Spiritu Sancto, quem tamen ἀναμάρτητον quis dixerit? Iesuitæ in suo Generali, audent profiteri se agnoscere Christum præsentem. Videam sane, an eorum adeo vere sit cæca obedientia, quam ei ex voto debent, vt impeccabilem agnoscant. Interea concludo, non eleuari absurdum, in quo vis est argumenti.

CAP. XVII.

An Scriptura precariam autoritatem habeat.

I. SI ab Ecclesiæ determinatione pendet quo ad nos authoritas Scripturæ, ergo ea non nisi precariam habebit in nos authoritatem At hoc absurdum est: quia sic impiorum sannis obiiceretur fides nostra, atque apud omnes vocaretur in suspicionem. Ergo & illud est falsum.

II. Stapletonus in Principiis respondet: Non hominum beneficio, sed ex Dei testimonio per homines loquentis, Scripturam habere suam autoritatem, & fidem nostram similiter: nec precariam aliquam quasi ab Ecclesia dependentem in seipsa accipere ab Ecclesia, sed apud nos autoritatem habere tali conditione, loquentis scilicet per Ecclesiam Dei, nobis commendatam & illustrem factam. Vocem enim Ecclesiæ, esse conditionem loquentis Dei nobis necessariam, & propter nos ordinatam: non esse autem conditionem aliquam ipsi Scripturæ aut fidei in se necessariam.

III. Sic ille in Principiis, satis perplexe. In Relectione autem, tripliciter Scripturam confirmari posse dixit. Vel sic vt ipsa in se approbetur, & fiat sacra, atque diuina. Vel vt etsi constet de autore, tamen quatenus pro vera & fide digna habetur, debeat Ecclesia iudicare. Vel denique vt vi approbationis talis & iudicii ab omnibus acceptetur pro sacra & diuina, ideoque infallibiliter vera. Argumentum autem nostrum procedere, de approbationis primo & secundo modo. Sed non esse inconueniens tertio modo approbari Scripturam.

IV. Hæc ~~vero~~ misere Sophistica sunt. Quid tum enim si quoad se non habeat precariam autoritatem? Nam huc opinor redit illud, quicquid est in priori solutione, non satis extricatum. At habebit saltem precariam quoad nos: vt Ecclesiæ gratiam habere debeant Prophetæ & Apostoli, quod eius beneficio aliquis omnino locus datus sit eorum scriptis, alioqui relegandis in ordinem fabularum Æsopicarum. At hoc absurdum, nobis est pro argumento. Nam illa intrinseca autoritas, quoad nos nulla est, non magis quam quoad Ethnicos & Turcas, nisi ita decreuerit Ecclesia, vt Papistæ censent. Quare non habemus vnde illis ora obstruamus, irridentibus fidem nostram quæ pendeat tantum ab hominibus, eorumque autoritati acquiescat. Nam hoc illi sine dubio vastis cachinnis excepturi sunt. Da igitur nobis Prophyrium aliquem aut Celsum: concedet ille quidem Scripturæ, si diuina sit, omnem tribuendam autoritatem: nam sic olim oracula, ob eandem causam acceptabantur. Sed vnde, inquiet, probas esse diuinam? Huic tu si respondeas, quia sic decreuit Ecclesia, quis non videt, quantas nugas agas? Nam ille vterque non tantum Scirpturas irridebat, sed etiam Ecclesiam oppugnabat. Pessime quidem vtrumque & animo impio, sed obuiam tamen eundum: quod alia ratione non potest, nisi à seipsa demonstres Scripturam, suam in nos autoritatem habere, vt nos contendimus, & Patribus suis solemne.

V. In altera autem responsione distinctio est ineptissima, cuiusmodi sunt pleræque omnes, quas Sophistæ conquirunt per fas & nefas, vt eludant præsentis vim veritatis, iniiciantque puluerem oculis eorum, quibus solidas rationes opponere nequeunt. Primo, membrum primum est fictum & phantasticum. Quis enim ita loquutus est vnquam, vt approbatione aliqua fieri crediderit aliquem librum esse à suo autore? Nam si Stapletonus suam hic mentem explicuit, *Vt enim* (inquit) *sic sacra & non humana illa Scriptura, à Deo autore habet, non aliunde. Sic historia Titi Liuii ab autore habet vt sit eius, non alterius.* Et putet se strenue functum officio Theologi, si se docuerit, in quæstione de Scriptura non loqui monstrose? Si se docuerit, id Scripturæ concedere, quod ne fabulis quidem Æsopi denegare queat, nempe vt quod sint à suo autore, id non pendeat à determinatione Ecclesiæ?

VI. Secundum membrum, vel æque ridiculum est, vel est idem cum tertio. Si enim sic intelligatur iudicari posse de Scriptura, quatenus pro vera fide digna habeatur, vt sensus sit, eo iudicio effici, vt quæ in Scriptura narrantur, vera sint, siue vt Scriptura expers sit omnis omnino mendacii, rursus is approbationis modus omnino fictitius est: nemoque fuit vnquam, qui sic approbari posse diceret aliquem librum, quicunque tandem ille sit. Nam etsi Titi Liuii historiam veram esse Romana Respublica iudicauit (quando hoc Stapletono placuit exemplum) tamen efficere non potuit hoc suo iudicio non esse mentitum Liuium: pendet enim id à rebus ipsis quas ille narrat: quæ si vere ita acciderunt, tum siue probet Romana Resp. siue minus, ille tamen verax erit. Nondum ergo Stapletonus quicquam præstat eximium, si ita neget Scripturas approbari. Sin vero sic sua intelligat, vt sensus sit, eo iudicio effici, vt quæ veritas iam est in Scriptura, eam omnes agnoscant quid habet hoc membrum quo differat à tertio? Ego quidem non video.

VII. Denique admittit igitur Stapletonus vi approbationis & iudicii Ecclesiastici ab omnibus fidelibus Scripturam acceptari pro sacra & diuina, ideoque infallibiliter vera. At hoc ipsum illud est quod obiiciebamus tanquam absurdum. Et sane, si hoc sensu autoritas Scripturæ pendet ab Ecclesia, nunquam vitari poterunt aduersariorum sannæ, quibus totam fidei nostræ certitudinem miserè pessundabunt.

CAP. XVIII.

An nemo ad Ecclesiam vocetur per Scripturam.

I. SI autoritas Scripturæ quoad nos pendet ab Ecclesia, Ergo nemo ad Ecclesiam vocabitur per Scripturam. At falsum consequens. Ergo & antecedens. Consequentiæ ratio est manifesta. Nam quicunque per Scripturam vocantur ad Ecclesiam, eos necesse est persuaderi à Scriptura: quod si nulla est Scripturæ autoritas apud eos, tum ii profecto à Scriptura persuaderi non poterunt.

II. Iam vero multos ad Ecclesiam vocari autoritate Scripturarum probo ab experientia. Actorum secundo, Petrus apud Iudæos concionatur ex Scriptura, vnde probat; primo non esse Apostolos ebrios, sed plenos Spiritu, citato Ioele; & Esaia: secundo, Christum suscitatum à mortuis, ex Psal. 16. tertio Christum ascendisse in cœlos ex Psalm. 110. Atque, *his auditis*, inquit Lucas, *compuncti sunt corde*: & denique, *additæ sunt Ecclesiæ die illo capita quasi ter mille.* Persuasi sunt igitur Iudæi: sed non authoritate Ecclesiæ, hoc est Apostolorum, quos ille ne nouerant quidem esse Ecclesiam. Ergo Scripturæ: quare Scriptura apud eos suam autoritatem habuit, cum nullam haberet Ecclesia.

III. Neque aliter capite tertio in altera concione. Vrget enim Petrus sæpius autoritatem Prophetarum: tum in genere, *Deus, quæ pranunciauerat per os Prophetarum suorum Christum passurum, ita impleuit.* Et rursus, *Quæ tempora prædixit Deus per os omnium sanctorum suorum à seculo Prophetarum.* Et tertio, *Sed & omnes Prophetæ à Samuele, & iis qui deinceps sequuti sunt, quotquot loquuti sunt, etiam pranunciauerunt dies istos.* Specialiter autem Moyse citato, *Moses enim ad Patres dixit, Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester.* Et quæ sequuntur.

IV. Cap. 8. illustre est Eunuchi exemplum, qui cum ne Iudæus quidem esset, tamen persuasus à Philippo diacono Scripturam explicante, postulauit sibi dari Baptismum, Nam, *Philippus aperto ore suo, & incipiens à Scriptura illa* (nempe Esaiæ, quæ erat ad manum) *euangelizauit ei Iesum*: postea verò se Eunuchus toto corde credere profitetur.

V. Cap. 10. cum Petrus Cornelio exposuisset doctrinam de Christo, orationem clausit testimonio Scripturæ, *Huic* (inquit) *omnes prophetæ testimonium dant, remissionem peccatorum accepturum per nomen eius quemuis, qui crediderit in eum.* Rursus c. 13. cum satis prolixè Paulus ex Scripturis concionatus esset, tum non tantum Iudæi quidam crediderunt, sed etiam Ethnici commoti sunt & rogarunt vt sequenti Sabbatho eadem proponeret: vnde accidit, vt *gentes gauisæ sint, & glorificauerint sermonem Domini, & crediderint quotquot erant ordinati ad vitam æternam.*

VI. Tertullianum Pamelius in eius vita, testatur factum esse Christianum, non tantum occasione sumpta à miraculis, sed etiam ex fide Scripturarum sacrarum, quarum autoritatem summa antiquitas vindicabat: maiestatem diuinam, prædictionum veritas comprobabat. Quæ verba ostendunt Tertullianum, non ab Ecclesia, ad Scripturis habendam fidem fuisse impulsum: cum eius Ecclesiæ nullam autoritatem agnosceret, vtpote Ethnicus: sed contra à Scripturis, quarum dignitatem iam aliis argumentis nec paucis nec paruis, deprehenderat, ad Ecclesiam fuisse manu ductum.

VII. Quid? quod Donatistas Augustinus nullo argumento tam vrget, quam Scripturarum autoritate? Et quidem non inutili successu. Vidit enim plurimorum conuersionem. De vnitate Ecclesiæ c. 5. *Sunt certe libri Dominici, quorum autoritati, vtrique consentimus, vtrique credimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.* Et post. *Nolo humanis documentis, sed diuinis oraculis Sanctam Ecclesiam demonstrari.* Cap. 16. *Ecclesiam suam si possunt, demonstrent, non in sermonibus, & rumoribus Afrorum, non in Conciliis Episcoporum, non in literis quorumlibet disputatorum, non in signis & prodigiis fallacibus: quia etiam contra ista verbo Domini præparati & cauti redditi sumus: sed in præscripto legis, in prophetarum prædictis, in Psalmorum Cantibus, in ipsum pastoris vocibus, in Euangelistarum prædicationibus & laboribus: hoc est in omnibus Canonicis Sanctorum librorum autoritatibus.* Sex centa possunt eiusmodi ab eodem colligi.

VIII. Sed & nostris temporibus ad Ecclesiam Catholicam à Papatu quot se hominum millia receperunt: quibus in Papatu hæc sola erat solennis cantilena, vt nihil audirent, nihil scire vellent nisi ab Ecclesia, cuius nomen Papatui insolentissime prætexitur? Fundamentum hoc vnicum, Ecclesiæ autoritas? Sed illi cesserunt autoritati Scripturæ. Certe Vergerius Italus Episcopus, qui multa Pontificis Romani negotia gesserat contra Lutherum, cum suscepisset scribendum librum Aduersus Apostatas Germaniæ (sic enim appellabat) eorumque argumenta diligenter conquireret, vt refutaret ipse vi eorum argumentorum victus nuntium remisit tyrannidi Papisticæ, abiecto Episcopatu, abiecta spe Cardinalatus.

CAP. XIX.

An Ecclesia sit inferior Scriptura.

I. NVlla superioris autoritas pendet ab inferiori. At Ecclesia est inferior Scriptura. Ergo nulla Scripturæ autoritas pendet ab Ecclesia. Maior per se patet. Minor probatur ex Augustino contra Faustum lib. 11. c. 5. *Distincta est à posterioribus libris, excellentia Canonicæ autoritatis Veteris & Noui Testamenti, quæ Apostolorum confirmata temporibus, per successiones Episcoporum, & propagationes Ecclesiarum, tanquam in sede quadã sublimiter constituta est, cui seruiat omnis fidelis, & pius intellectus.*

II. Stapletonus respondebat in hæc verba, *Ecclesia, vt corpus fidelium significat*

significat, subiicitur & seruit Scripturæ, simpliciter & absolute, nec de ea iudicium aliquod fert: & in tali sensu loquutus est Aug: stinus. Vt autem significat præpositos Ecclesiæ Spiritu Sancto ad docendũ instructos, sic & Ecclesiæ de ipsa Scriptura nondum acceptata iudicat, vt acceptetur (non ij si authoritatem tribuens, sed nos docens, quod ei autoritas sit tribuenda) & secundum eam iam semel acceptatam, omnia iudicat, quæ per eam iudicari possunt.

III. Ex his verbis Whitakerus eliciebat Stapletonum, ita distinguere, vt Ecclesiam diceret, quatenus quidem est corpus fidelium, Scripturæ subiicitur minime vero, quatenus pastores, præsules & prælatos significat. Sed Stapletonus queritur sibi iniuriam fieri: quo iure tamen, non video. Nam quum de populo loqueretur, tum diserte concessit eum absolute subiici Scripturis. At cum de præpositis, tum de subiectione verbum nullum, in qua tamen tota vis consistit argumenti. Quod si de prælatis non negauit, quæ causa erat distinguendi? Sic enim solet fieri, vt quæ distinguuntur propositiones, partim quidem vt veræ concedantur, partim vt falsæ negentur. Vt si dicam, omnem taurum mugire: aliquis ita distinguet, vt dicat, Tauri nomine significari, vel animal, de quo vera sit enunciatio, vel montem, & astrum, de quo sit falsa.

IV. Sed se tamen Stapletonus asserit dixisse, corpus fidelium simpliciter, & absolute subiici Scripturæ, nec de ea iudicium aliquod ferre. Indeque posse intelligi, subiectionem popularem, à subiectione pastorum non in eo differre, quod populus suum intellectum scripturis submittere debeat, pastores non debeant: sed in eo quod populus aliquod iudicium de Scripturis ferre non possit, pastores possit. At non debuit, inquam Whitakerus diuinare: ipse potius Stapletonus suam sententiam perficere, & clare enunciare. Tum si eius reuera hæc mens fuisset, commodius negasset consequentiam, quam distinxisset antecedens. Sic enim Whitakerus argumentabatur: Ecclesia subiicitur Scripturæ: ergo de Scriptura iudicare non debet. Atque hoc enthymema pendet ab hoc axiomate, Nullus qui subiicitur Scripturæ iudicat de Scriptura: quod cum sit vniuersale, quid mirum si plura sub se comprehendat? Sed hoc quærendum: vtrum verum sit de omnibus. Debuit ergo Whitakerus credere à Stapletono antecedens negari de prælatis.

V. Nam quod rursus ait se addidisse, prælatos secundum Scripturam acceptatam omnia iudicare, vnde perspicue appareat, ipsos quoque pastores Scripturis subiici, quatenus suum intellectum iis submittere, illisque seruire debeant: hoc inquam rursus frustra est. Primo, quia etiam reges secundum leges à se constitutas omnia iudicant. qui tamen eo ipso quod sui iuris esse vident leges constituere, negant se iis legibus subiici.

VI. Secundo, hæc non est omnium Papistarum sententia. Nam Bartholomæi Carranzæ hæc sunt concepta verba in 2. Controu. ἀναλεγόμενα ad summam Conciliorum, *Nos autem dicimus quod prior regula, & notior, & multo latior est Ecclesia, quam Scriptura Canonica, & hæc per illam debet regulari, non contra.* Et rursus, *Ecclesia visa est aliquando facere contra Scripturas, & aliquando præter Scripturas: ergo ipse est regula eorum quæ traduntur in Scripturis.* Addo Pighiũ negantẽ Scripta Apostolica ad id facta esse, vt præessent fidei religionique nostræ, sed vt subessent potius: c.2.lib.1 Hierarch.Eccles. Quid? si ipsum Stapletonum ipsi Stapletono opponam? Eius certe hæc verba sunt c.11.lib.9.de Principiis: *Non tam ipsius fidei regulam in se esse Scripturas, quam ipsarum Scripturarum regulam, quoad acceptationem nostram, esse fidem Ecclesiæ.* Nam, Deus bone, quid hæc sunt? Scripturam regulari per Ecclesiam: Ecclesiam esse reguiam eorum quæ traduntur Scripturis: Scripturas non præesse: sed subesse fidei & religioni nostræ. Aut quis ex istis aliud intelligat, nisi Scripturæ autoritatem, etiam quoad se, pendere ab Ecclesia? Aut quis suspicetur istos credidisse, subiici Pastores Scripturæ acceptatæ?

VII. Tertio, cum velit Stapletonus plebem subiici absolute & simpliciter Scripturæ: Ecclesiam vero, id est, Pastores minime, sed tantum Scripturæ iam acceptatæ: quæro vtrum Scripturæ non acceptatæ plebem suam subiiciat: vt exempli gratia, quia alibi contendit Constitutiones Apostolicas, & Pastorem Hermetis, eam tantum ob causam non esse in Canone, quia nondum id Ecclesia sanxerit: posse autem si velit sancire: an credat Pastores quidem liberum habere de iis iudicium, plebem vero non nisi subiici. Nam si affirmet, id est, plebem subiiciat Scripturæ nondum acceptatæ: contradicet quæstioni, quæ asserit omnem Scripturarum autoritatem quoad nos (vnde credo plebem non excludit) pendere à iudicio Ecclesiæ. Nam si non acceptatæ ab Ecclesia, id est, doctoribus, Scripturæ nullum est momentum, aut pondus quoad fidem nostram, qui potest ei plebs subiici absolute & simpliciter? Sin negat, tum fateatur non satis perite distinxisse, vt qui in altero membro ea seorsim expresserit, quæ tamen vtrique sunt communia: quia non tantum plebs subiicitur Scripturæ acceptatæ, sed etiam Pastores: nec Pastores tantum liberantur à Scriptura non acceptata, sed etiam plebs.

VIII. Cæterum Augustini generale est axioma, Omnis pius & fidelis intellectus seruit Scripturæ, hoc est, seruire debet. Quare ipsa Ecclesia, id est, prælatorum omnium cœtus, aut excludendus est è numero piorum intellectuum, aut intelligendus etiam ipse seruus Scripturæ? siue de facto, cum iam Scripturam acceptauit, siue de iure, quia debet eam acceptare: Et si non facit, tum contra officium facit. Quod si est ita, non tantum Scripturæ in se consideratæ, nullam Ecclesia autoritatem confert, sed ne quoad nos quidem.

IX. Adhæc, aut nihil prorsus, aut hoc significant Stapletoni verba, Ecclesiam de Scriptura quidem nondum acceptata iudicare, vt acceptetur: sed acceptatæ tantum subiici, non autem etiam de ea iudicare. Quod si est, tum nunquam de Scriptura iudicare potuit: nunquam enim non fuit Scriptura non acceptata à fidelibus, etiam nullo præeunte Ecclesiæ iudicio, vt alias diximus. Etsi enim aliquando legatur dubitatum fuisse: tamen non id omniũ fuit, sed paucorum: deinde de quibusdam tantum Scripturæ partibus. Quare, quia secundum maiorem Ecclesiæ partem pronunciandum est, verum erit, Canonem semper fuisse acceptatum. Et rursus, quia non est maior Ecclesiæ autoritas in has quam in illas Scripturæ partes, eæ autem quæ nunquam reuocatæ sunt in dubium, nunquam subditæ fuerunt Ecclesiæ iudicio, ergo ne reliquæ quidem.

X. Præterea, quia ab initio constitutus fuit Canon, id est, acceptatæ Scripturæ: ergo quæ postea temporis fuit, & nunc est Ecclesia, nullam habet iudicii autoritatem in Scripturam; sed debet secundum eam iudicare, hoc est, interprete Stapletono, ei suum intellectum subiicere, eique seruire. At non habuit Ecclesia ab initio plus autoritatis in Scripturam, quam habet succedens & hodierna, ipso sic disputante Stapletono lib.9.de principiis c.12. Ergo non habuit ab initio Ecclesia vllam autoritatem iudicandi de Scripturis.

XI. Sed excipit, à fidelibus quidem acceptatam esse Scripturam: multos tamen restare infideles, à quibus non sit acceptata: multos item Hæreticos, à quibus nonnullæ eius partes reiiciantur. Ergo non cessare hodie iudicium Ecclesiæ.

XII. Atqui hoc est de statu quæstionis multum decidere. Nam illa comprehendebat etiam fideles. Vnde illæ frequentes apud Stapletonum phrases, distinguentes autoritatem quoad se & quoad nos. Hæc etiam diserta 9. de Principiis c.2. *Quod per Ecclesiæ iudicium innotescat nobis Scriptura, non est magis inconueniens, quam quod Deus ipse.* Nam hæc primæ personæ notatio non potuit, opinor, de solis infidelibus intelligi: nisi forte, se suosque Papistas è Christianorum grege Stapletonus eliminet. Quinetiam, ne solis coniecturis agam, explicat se luculentius, in Defensione Ecclesiasticæ autoritatis statim initio. *Quum quæritur* (inquit) *qui libri in Canonem recipiendi sunt, & vnde hoc nobis constare queat, qua huius controuersiæ quæstio est, quæritur qui libri à populo Christiano pro Sacris Scripturis habendi sint.* Et in Relectione controu.5.q.2.in art.1.explicatione. *Tertio modo Scriptura Sacra approbari, & aliquo iudicio confirmari potest, vt vi probationis talis, & iudicii, ab omnibus fidelibus acceptetur pro sacra & diuina.* Audin' tu populum Christianum? Audin' tu omnes fideles? Quorsum igitur nunc de infidelibus tantum, & hæreticis? Ergo saltem conficimus, non esse verum, ab Ecclesia confirmari Scripturam, vt ab omnibus fidelibus acceptetur pro sacra & diuina.

XIII. Quid? quod etiam in infidelibus, sui ipsius misere Stapletonus obliuiscitur? Negat enim, infidelem Ecclesiæ autoritate, quatenus Ecclesiæ, induci vt credat Scripturis; c.9.lib.9.de Principiis: At, inquam, si infideles nõ agnoscunt Ecclesiæ autoritatem, quomodo hæc ipsa Ecclesia iudicio suo efficiet, vt infideles Scripturam acceptent pro Canonica? Aut si non potuit Augustinus, tum cum Manichæus esset (nam de eo Stapletonus tum agebat) induci Ecclesiæ autoritate, vt Euangelio crederet, quæ hæc audacia est eorum qui cum sibi Catholicos vident ereptos, solantur se hæreticorum nomine.

XIV. Facilius ergo sic nos concludimus totum hoc argumentum nostrum: Si ab Ecclesiæ iudicio penderet autoritas Scripturæ illa de qua controuersia est, tum id esset vel apud fideles, vel apud infideles. At non apud fideles: quia ii iam Scripturam acceptarunt: non etiam apud infideles, quia ii Ecclesiæ autoritatem non agnoscunt. Ergo prorsus ab Ecclesiæ iudicio non pendet Scripturarum autoritas: ὁ κῦκλος ἐνδεὴς ἐστίν.

CAP. XX.

An lex à subditis sumat autoritatem.

I. NVlla Principis lex autoritatem suam habet à subditorum iudicio: At Scriptura Sacra est Ecclesiæ pro lege. Ergo Scriptura Sacra suam autoritatem non habet ab Ecclesiæ iudicio. Hoc argumentum Stapletonus superiori coniunxerat lib.9. de Principiis c.2. & post eum Vuhitakerus. Sed idem Stapletonus in Relectione separatum tractauit: quod ego præstare iudico.

II. Porro Augustinus vtramque nobis antecedentis partem suppeditat, libro de vera Religione c. 31. vnde pauculum quid delibabat Stapletonus: nos exscribemus plenius. *Spiritalis homo* (inquit) *iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur, id est à nullo homine, sed à sola ipsa lege secundum quam iudicat omnia: quoniam & illud verissime dictum est, Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi. Omnia ergo iudicat, quia super omnia est, quando purissime intelligit, & tota Charitate, quod intelligit diligit: Ita etiam quantum potest, lex ipsa etiam ipse fit, secundum quam iudicat omnia, & de qua iudicare nullus potest. Sicut in istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cum eos instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Conditor tamen legum temporalium, si vir bonus est, & sapiens, ipsam illam consulit æternam, de qua nulli animæ iudicare datum est, vt secundum eius incommutabiles regulas, quid sit pro tempore iubendum vetandumque, discernat, Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, iudicare non fas est.*

III. Hæc Augustinus, conceptis verbis asserens de lege neminem iudicare posse, vnde facile concludas maiorem nostri Syllogismi. Nam si nullum sit Ecclesiæ iudicium de lege sibi posita, id est Scriptura, quî fieri potest, vt ab eius iudicio pendeat Scripturæ autoritas?

IV. Secundo legem æternam negat Augustinus iudicare fas esse: sed tantum cognosci. At hæc, inquam, lex æterna, vel Scriptura est, nempe verbum Dei, vel certe pars Scripturæ, nempe Decalogus. Nihil vero licet in totum corpus, quod non liceat etiam in membra. Ergo si de Decalogo fas non est iudicare, ne de tota quidem Scriptura. Nam si de tota iudicatur ergo & de parte. Tum etiam alias constat, Scripturam in Ecclesia legis vim obtinere; vnde Canonicæ nomen illi est inditum, & regulæ gnomonis, & stateræ.

V. Stapletonus respondet maiorem intelligendam esse de lege iam constituta. Nam sic etiam Augustinum loqui de legibus temporalibus, cum eas constituunt homines. Licere ergo Ecclesiæ de Scriptura nondum acceptata iudicare.

VI. Sed contra Augustinus duplex facit legis genus, temporalem & æternam: illam quæ iudicatur ab hominibus, qui eam instituunt: hanc quam prorsus iudicari fas non sit. Ergo partem sententiæ Augustinianæ aduersarius truncauit, cum debuerit integram exprimere bona fide. Nos vero iam obseruauimus hanc æternam esse in Scriptura: itaque huc potius pertinere, quod de prorsus non iudicanda dicebat Augustinus.

VII. Secundo illud de temporalibus iudicandis Augustinus referebat ad eos homines, à quibus illæ instituuntur: non vero ad eos quibus ponuntur. Itaque si voluit Stapletonus recte vti Augustino, debuit inferre permissum esse de Scripturis iudicium, ei à quo instituuntur: quod nos concedentes, negassemus Ecclesiæ hanc authoritaetm esse, vt Scripturas instituat; ne eo quidem opinor, contradicturo.

VIII. Nam

VIII. Nam quod sibi putant, ab institutione, de qua Augustinus, ad acceptationem transiliendum, fecit profecto Sophistice, mutatis terminis. Non enim idem est legem constituere, & legem acceptare: nisi tum forte cum ab iisdem instituitur à quibus acceptatur: vt fit in Democratia, quæ populo ius vindicat legis sciscendæ. Alias vero minime, vt in Monarchia, in qua non fert legem populus, sed acceptat solum latam à principe. Quæ ratio est in Ecclesia leges suas accipiente à Deo, non autem ipsa sibi condente. In hac autem acceptatione, nullum est populi iudicium, sed necessitas: quia legum autoritas prorsus pendet à sola Principis maiestate, non à populi consensu: adeo etiam inuitis sæpe leges constituuntur. Sic Constantinus non paucas tulit de Martyribus, & confessoribus in integrum restituendis, de prohibendis idololatriæ sceleribus: ne quisquam vel statuas erigere, vel curiosas & superuacaneas diuinationes moliri, vel denique sacrificare auderet: de quibus prolixe Eusebius lib. 2. de vita eius Imperatoris. Has quis dubitat inuisas Ethnicis, qui tum magno, fortasse etiam maiore numero erant? Sic idem postea legem tulit de exsilio Athanasii, non valde opinor assentientibus Catholicis. Itaque hoc vnum Ecclesiæ restat, vt Scripturam, legem à Deo sibi impositam, non iudicet, sed accepter.

FINIS LIBRI SEXTI.

LIBER SEPTIMVS,

De

CANONE.

Caput Primum.

An, præter autoritatem Ecclesiæ, nulla sit, quæ omnem à conscientiis dubitationem remoueat.

CAtholicorum audiuimus argumenta: Nunc Papistarum, hinc initio facto. Quæcunque autoritas constituit Canonem Scripturarum, omnem à conscientiis dubitationem remouere debet. At præter autoritatem Ecclesiæ, nulla autoritas remouere potest omnem à conscientiis dubitationem. Ergo, præter autoritatem Ecclesiæ, nulla autoritas constituit Scripturæ Canonem. Ex Stapletono: cuius verba, *Cum Scripturarum Canonem certum & indubitatum habere, maxime sit religioni & fidei necessarium, hoc aliunde exploratum habere, maxime sit religioni & fidei necessarium, hoc aliunde exploratum habere, quam ab Ecclesia autoritate non possumus, quia maior & certior autoritas, quæ omnem à conscientiis dubitationem instabilem remoueat, nulla est.* Stapletonum ita κατὰ πόδας Charronæus sequutus est, vt videatur tantum transtulisse Gallice: Canus in eundum sensum. *Non est autem vnde commodius atque constantius eiusmodi iudicium censuramque petere debeamus, quam ab Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis.* Probat minorem Stapletonus, quia Deus per Ecclesiam nos docet, nec sine Ecclesia docere disponit. Deo autem docente nihil certius.

II. Respondeo: negari minorem: quia meram continet petitionem principii, vt facile apparet ex controuersiæ statu. Nec negare possunt aduersarii Spiritum Sanctum hanc autoritatem habere, quæ hic soli arrogatur Ecclesiæ: nimirum, vt plene persuadeat, omnemque eximat dubitationem. Habet & Scriptura, ab eodem Spiritu, autore suo scilicet: etsi aliquando negent Papistæ. Et sane, si vt probatum est libri præced. c. 19. Ecclesia, non tantum quoad plebem, sed etiam quoad Pastores, subiicitur Scripturæ; quis nunc ferat nullam maiorem esse autoritatem, quam Ecclesiæ?

III. Stapletonus de Ecclesia se postea acturum pollicitus, de Spiritu S. distinguit, eius autoritatem maiorem esse & certiorem ad omnem fidem ingenerandam, in genere caussæ interioris, & efficaciter agentis. Sed in genere caussæ exterioris, quæ per modum medii externi ad fidem nos inducat, nullam esse certiorem autoritatem quam Ecclesiæ.

IV. Sed primum non tollitur petitio principii. Etenim in constituenda quæstione, Catholici asseruerunt absolute & simpliciter omnium caussarum summam esse ipsum Spiritum: non tantum causarum internarum. Itaque, quæram à Stapletono, vtrum ita distinguat caussas externas ab internis, vt istis illas concedat esse inferiores: an vero maiores contendat. Nam si contendit esse maiores; tum vitare omnino non potest petitionem principii. Sin autem concedat inferiores, obtinuimus magna ex parte caussam: nimirum vt constet eos mentiri, qui adeo sollicite negabant, vllam constare posse Scripturis quoad nos autoritatem, nisi ex decreto Ecclesiæ, aut certe hanc esse summam. Nam quid tum? si hæc sit omnium externarum maior, tum sit minor internis.

V. Rursus etiam in externarum genere petitio est principii. Catholici enim prætulerunt autoritatem, non tantum Spiritus sancti, quam ille interiorem vocat, credo, quia eius vis intra nos est, agitque in nostris animis: sed etiam Scripturæ: quæ non externa nobis esse non potest. Atque ita non tantum negarunt caussam exteriorem præponendam interiori, hoc est, Spiritui Sancto Ecclesiam: sed etiam in ipso exteriorum genere, Ecclesiam esse summam: nempe quia detur saltem Scriptura superior.

VI. Addo hac distinctione totum argumentum reddi ridiculum. Nam ita erat concepta maior, vt simpliciter omnem autoritatem nominaret: non vero specialiter autoritatem externam. Assumptio igitur non debuit nouum terminum substituere: nisi maior corrigatur, vt pro omni autoritate, substituas omnem autoritatem externam: & sic ad minorem accedat etiam maioris falsitas. Nos enim, etsi agnoscamus caussas aliquas externas consignantes Canonem; atque in iis etiam Ecclesiam: tamen scimus non esse verum eas omnes omnem à conscientiis dubitationem eximere. Nam id Ecclesia nec facit, nec facere potest.

VII. Minoris confirmatio est etiam ineptissima. Primo, falsum est Deum non docere sine Ecclesia. Docuit enim sæpissime extra ordinem per reuelationem: docet quotidie per internam inspirationem fideles: & externe per Scripturam, per Pastores singulos, per alios quoslibet. Per reuelationem, vt Prophetas & Apostolos: per inspirationem, vt Lydiam: per Scripturam, vt Tertullianum: per Pastores, vt Augustinum: per plebeios, vt olim Indos per Ædesium, & Frumentium: Iberes per muliercula m. At hæc media nulla eadem sunt cum Ecclesia.

VIII. Secundo, hæc consequentia, Deus per Ecclesiam nos docet, ergo Ecclesiæ auctoritate nulla datur maior, est prorsus αὐτοσχέδιος. Quid enim? an quia nos quotidie docet per singulos Pastores, ideo nulla maior auctoritas quam singulorum Pastorum? Absurde. At Deo docente, nihil certius. Optime, inquam: At Ecclesia non est Deus docens: sed tantum instrumentum Dei docentis. Non est autem verum, nullam esse maiorem auctoritatem quam instrumentorum, quibus Deus nos quotidie docet.

IX. Adhæc, si, quia Deus per Ecclesiam docet singulos fideles, ideo valde commendatur auctoritas Ecclesiæ: certe quia per Scripturam Deus docet ipsam Ecclesiam; multo plus necesse est auctoritatis accedere ad Scripturam: id est, tanto maiorem esse Scripturarum auctoritatem in Ecclesiam, quanto maior erit Ecclesiæ in singulos fideles. Doceri autem Ecclesiam per Scripturam, quis neget contra luculentam experientiam? Erit igitur ex vi huius argumenti, non tantum Dei, quod non potuit Stapletonus negare, sed etiam Scripturæ maior auctoritas, & tertio tantum loco consistet Ecclesia; quod ille contra contendet.

X. At Canus, non simpliciter negat vllam esse maiorem auctoritatem, quam Ecclesiæ: sed tum cum contradicentes sunt conuincendi. *Si huiusmodi res* (inquit) *in contentionem veniat, cum neque ex Scripturis ipsis, neque ex priuata opinione, sit censura ferenda, ex aliquo hanc loco petere necesse est. Non est autem vnde commodius atque constantius eiusmodi censuram petere debeamus, quam ab Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis. Ad Ecclesiæ tribunal igitur est hæc quæstio referenda: & eius decretum, Lydius lapis erit ad explorandum qui liber canonicus sit.*

XI. Sed hic multipliciter peccatur à Cano. Primo, quia assertionem proponit nudam, quam sciret à nobis negari, imo statum esse quæstionis: itaque vt Stapletonus, sic ipse peccat nugatoria petitione principii, & cum negat ex Scriptura hanc censuram petendam, & cum asserit non aliunde commodius, quam ab Ecclesia. Secundo, dissimulare non debuit, quod omnes sciunt, pro variis contendentium generibus variari disputationis naturam. Esse autem quosdam, quia non tantum Canonem reuocentin dubium; sed simul etiam negent Ecclesiam, vt Ethnicos, vt hodie Iudæos. Horum si habeatur ratio, prorsus falsum est ab Ecclesia hanc censuram petendam; & si facias, laterem laues. Quare saltem particulare erit pronunciatum: non autē vniuersale: & quia non vniuersale, nec certum. Tertio, si ad quosdam, imo si ad omnes conuincendos hæreticos vtilis, imo necessaria est Ecclesiæ censura; non sequitur tamen nullam esse maiorem auctoritatem: quia id accidit ex hæreticorum ingenio, non vero ex re ipsa.

CAP. II.

An Ecclesia Iudæorum Canonicis libris auctoritatem contulerit:

CHarronæus pugnat ab exemplo Synagogæ in Veteri Testamento. Libri (inquit) sacri, canonicique ii erant, quos Ecclesia Iudæorum recipiebat, & pronunciabat esse tales. Quia in re eius erat summum iudicium. Scribæ autem huic erant negotio præfecti. Ita Charronæus: sed tantum pronuncians: non etiam probans: quasi suam putet auctoritatem sufficere, vt exclament omnes αὐτὸς ἔφα; quæ est horum hominum modestia. Sed nos excessimus ex ephebis: & iam pridem desueuimus excipere dictata ab ore magistrorum.

II. Itaque negamus Synagogæ hac in re fuisse vnquam summum iudicium. Nam cur ei magis tribuant Catholici, quam Ecclesiæ? Nec sane illi alium in finem dati erant libri Veteris Testamenti, nisi vt eos haberent pro lege. Non magis autem tum temporis leges permittebantur arbitrio subditorum, quam hodie. Dicimus præterea, antequam vllum esset, aut totius Synagogæ, aut Scribarum hac de re iudicium, tamen fuisse aliquos libros Canonicos apud Iudæos.

III. Enimuero iudicium illud intelligitur vel vniuersale de totō Canonis corpore; vel particulare de singulis libris. Vniuersale triplex obiectuat Genebrardus in Chronologia, totidem Synodis editum. Earum primam refert ad Esræ tempora, qui etiam eius scriba fuerit: & ex decreto in ordinem reduxerit Veteris Testamenti libros, quomodo habentur hodie: circa annum mundi ter millesimum sexcentesimum decimum. Secundam notat accidisse tempore Eleazari fratris Simeonis eius qui post Oniam priscum Iaddi fratrem functus est sacerdotio, circa annos mundi ter mille octingentos sexaginta. Hanc Hierosolymis coactam proposito negotio vertendarum Scripturarum. In ea videri ait, editum secundum Canonem Hebræorum, ac præter illos 22. primi Canonis, additos Tobiam & Ecclesiasticum. Tertium ad Ioannis Hyrcani tempora, circa annos mundi ter mille nongentos quinquaginta,